

2008165036

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА РАТИФИКАЦИЈА НА СПОГОДБАТА МЕЃУ ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И КОМИСИЈАТА НА ЕВРОПСКИТЕ ЗАЕДНИЦИ ЗА ПРАВИЛАТА ЗА СОРАБОТКА ВО ОДНОС НА ФИНАНСИСКАТА ПОМОШ ОД ЕК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПОМОШТА СПОРЕД КОМПОНЕНТА V (IPARD) ОД ИНСТРУМЕНТОТ ЗА ПРЕТПРИСТАПНА ПОМОШ

Се прогласува Законот за ратификација на Спогодбата меѓу Владата на Република Македонија и Комисијата на европските заедници за правилата за соработка во однос на финансиската помош од ЕК на Република Македонија и спроведување на помошта според Компонента V (IPARD) од Инструментот за претпристапна помош,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 30 декември 2008 година.

Бр. 07-5830/1
30 декември 2008 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Трајко Вељаноски, с.р.

ЗАКОН ЗА РАТИФИКАЦИЈА НА СПОГОДБАТА МЕЃУ ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И КОМИСИЈАТА НА ЕВРОПСКИТЕ ЗАЕДНИЦИ ЗА ПРАВИЛАТА ЗА СОРАБОТКА ВО ОДНОС НА ФИНАНСИСКАТА ПОМОШ ОД ЕК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПОМОШТА СПОРЕД КОМПОНЕНТА V (IPARD) ОД ИНСТРУМЕНТОТ ЗА ПРЕТПРИСТАПНА ПОМОШ

Член 1

Се ратификува Спогодбата меѓу Владата на Република Македонија и Комисијата на европските заедници за правилата за соработка во однос на финансиската помош од ЕК на Република Македонија и спроведување на помошта според Компонента V (IPARD) од Инструментот за претпристапна помош потпишана во Брисел на 23 октомври 2008 година.

Член 2

Спогодбата во оригинал на англиски јазик и во превод на македонски јазик гласи:

AGRI D/25749 23/10/08
EUROPEAN COMMISSION
DIRECTORATE-GENERAL FOR AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT

The Director General

Brussels, 23 October 2008
FK/D(08) 28118.1

Dear deputy Prime Minister,

The European Commission and the Government of the former Yugoslav Republic of Macedonia have agreed on the text of a Sectoral Agreement on the rules for co-operation concerning EC financial assistance to the former Yugoslav Republic of Macedonia and implementation of the assistance under Component V – Rural Development of the Instrument for Pre-accession Assistance (IPARD).

The text of this Sectoral Agreement is attached to this letter.

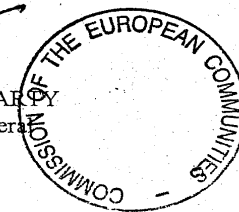
I have the honour to propose that, if it is acceptable for your Government, this letter and your confirmation hereof shall be equivalent to the signature of the Sectoral Agreement.

I would, therefore, ask you to acknowledge receipt of this letter and confirm that the text attached hereto corresponds to what was agreed between the two parties and can therefore be deemed to be established as signed, authentic and definitive.

Please accept, deputy Prime Minister, the assurance of my highest consideration.

For the European Commission,

Jean-Luc DEMARCOY
Director General

Enclosure: Sectoral Agreement (two sets initialled)

Mr Ivica BOCEVSKI
Deputy Prime Minister for European Affairs
National IPA Coordinator
Government Building
Ilindenska bb – 1000 Skopje

Government of the Republic of Macedonia

Brussels, 23 October 2008

Your Excellency,

On behalf of the Government of the Republic of Macedonia I have the honour to acknowledge receipt of your letter dated 23 October 2008 regarding the signature of the Agreement between the Government of the Republic of Macedonia and the Commission of the European Communities on the rules for cooperation concerning EC-financial assistance to the Republic of Macedonia and the implementation of the assistance under Component V (IPARD) under the Instrument for pre-accession assistance (IPA), together with the attached text of the said Agreement.

I hereby declare that the Government of the Republic of Macedonia agrees with the provisions of the annexed text of the Agreement between the Government of the Republic of Macedonia and the Commission of the European Communities on the rules for cooperation concerning EC-financial assistance to the Republic of Macedonia and the implementation of the assistance under Component V (IPARD) under the Instrument for pre-accession assistance (IPA), and considers the Agreement as being signed with your letter and this letter in reply as equivalent of its signature.

However, I declare that the Republic of Macedonia does not accept the denomination used for my country in the above mentioned Agreement, having in view that the constitutional name of my country is the Republic of Macedonia.

Please accept, Sirs, the assurances of my highest consideration.

IVICA BOCEVSKI

Deputy Prime Minister

Mr. Jean-Luc DEMARTY

Director - General

Directorate-General for Agriculture and

Rural Development

AGRI D/25749 23/10/08

EUROPEAN COMMISSION
DIRECTORATE-GENERAL FOR AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT

The Director General

Brussels, 23 October 2008
FK/D(08) 28118.2

Dear deputy Prime Minister,

The European Commission has the honour to acknowledge receipt of your letter dated 23 October 2008.

The European Commission notes that the Exchange of Letters between the European Commission and the Government of the former Yugoslav Republic of Macedonia, which constitutes the signature of the Sectoral Agreement on the rules for co-operation concerning EC financial assistance to the former Yugoslav Republic of Macedonia and implementation of the assistance under Component V – Rural Development of the Instrument for Pre-accession Assistance (IPARD), has been accomplished.

The Commission, by this letter, notifies the Government of the former Yugoslav Republic of Macedonia that my signature of the Exchange of Letters constitutes the completion of all necessary formalities for conclusion of the Sectoral Agreement by the Commission, in accordance with Article 72 of the Agreement.

However, this Exchange of Letters cannot be interpreted as acceptance or recognition by the European Commission in whatever form or content of a denomination other than "the former Yugoslav Republic of Macedonia".

Please accept, deputy Prime Minister, the assurance of my highest consideration.

For the European Commission

Jean-Luc DEMARTY
Director General

Mr Ivica BOCEVSKI
Deputy Prime Minister for European Affairs,
National IPA Coordinator
Government Building
Ilindenska bb – 1000 Skopje

AGREEMENT

between

**THE GOVERNMENT OF THE
REPUBLIC OF MACEDONIA**

and

**THE COMMISSION OF THE EUROPEAN
COMMUNITIES**

on

**THE RULES FOR CO-OPERATION CONCERNING
EC-FINANCIAL ASSISTANCE TO
THE REPUBLIC OF MACEDONIA
AND
THE IMPLEMENTATION OF THE ASSISTANCE
UNDER COMPONENT V (IPARD) OF THE
INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION ASSISTANCE
(IPA)**

TABLE OF CONTENTS

SECTION I: GENERAL PROVISIONS

Article 1	Scope	7
Article 2	General provisions of the Framework Agreement	7
Article 3	Compliance with the Agreements	8
Article 4	Consistency with other Instruments	8
Article 5	Protection of the Community's financial interests	8
Article 6	State aid	9

SECTION II: MANAGEMENT AND CONTROL SYSTEM

Sub-section 1 General provisions

Article 7	Scope	9
Article 8	Implementing principles	9

Sub-section 2 Structures and authorities

Article 9	Functions and common responsibilities of the structures, authorities and bodies	10
Article 10	Functions and responsibilities of the Competent Accrediting Officer	10
Article 11	Functions and responsibilities of the National Authorising Officer and the National Fund	11
Article 12	Designation of the Operating Structure	11
Article 13	Functions and responsibilities of the Managing Authority	12
Article 14	Functions and responsibilities of the IPARD Agency	13
Article 15	Designation of the Audit Authority	14
Article 16	Functions and responsibilities of the Audit Authority	14
Article 17	Communication of information	17

Sub-section 3 Controls

Article 18	General principles of control	18
Article 19	Administrative checks	19
Article 20	On-the-spot checks	20
Article 21	Ex-post checks	21

Sub-section 4 Accreditation and conferral of management powers

Article 22	Common requirements	22
Article 23	Procedure for accreditation of the NAO and the National Fund by the CAO	24
Article 24	Procedure for accreditation of the Operating Structure	25
Article 25	Procedure for conferral of management powers by the Commission	27
Article 26	Supervision, control and audit by the the Commission and the European Court of Auditors	29
Article 27	Statement of assurance by the NAO	30
Article 28	Establishment of reports and opinions by the Audit Authority and follow up by the NAO and the Commission	30
Article 29	Specific bodies	31

SECTION III: FINANCIAL PROVISIONS

Sub-section 1 General provisions

Article 30	Scope	31
Article 31	General rules on financial assistance	31
Article 32	Eligibility of expenditure	32
Article 33	Rules on procurement	35
Article 34	Aid intensities and rate of Community contribution	36

Sub-section 2 Financial Management

Article 35	Financing decisions and Multi annual Financing Agreements	36
Article 36	Commitments from the Commission	37
Article 37	Financing plan for the IPARD Programme	37
Article 38	Payments from the Commission	37
Article 39	Declarations of expenditure	38
Article 40	Pre-financing	40
Article 41	Interim payments	40
Article 42	Calculation of the amount to be paid	41
Article 43	Payment of the final balance	42
Article 44	Payments to the final beneficiaries	42
Article 45	Exchange rate and interest	44
Article 46	Suspension of payments	45
Article 47	Closure of the IPARD Programme	46
Article 48	Retention of documents	46

Sub-section 3 Financial corrections

Article 49	Protection of the financial interests of the Community and assurances regarding the management of Community funds	47
Article 50	Content of the annual accounts	47
Article 51	Transmission of clearance information	48
Article 52	Form and content of the accounting information	49
Article 53	Financial clearance	50
Article 54	Conformity clearance	51
Article 55	Recovery of funds in case of irregularity or fraud	52
Article 56	Definition of administrative or judicial findings	54

Sub-section 4 Exceptional natural disasters

Article 57	Exceptional natural disasters	54
------------	-------------------------------	----

SECTION IV: MANAGEMENT, PROGRAMME MONITORING AND EVALUATION

Sub-section 1 General provisions

Article 58	Scope	55
Article 59	Partnership	55

Sub-section 2 Monitoring of the IPARD Programme

Article 60	Programme Monitoring and Monitoring Indicators	56
Article 61	IPARD Monitoring Committee	56
Article 62	Indicators	58

Sub-section 3 Evaluation

Article 63	Principles for the evaluation of the IPARD Programme	58
Article 64	Ex-ante evaluation of the IPARD Programme	59
Article 65	On-going evaluation	59
Article 66	Interim evaluation	60
Article 67	Ex-post evaluation	60

Sub-section 4 Reporting

Article 68	Annual and final reports	61
------------	--------------------------	----

Sub-section 5 Information and visibility

Article 69	Information and publicity	62
Article 70	Visibility	63

SECTION V: FINAL PROVISION

Article 71	Final provisions of the Framework Agreement	64
Article 72	Entry into force	65
Article 73	Signature	66

ANNEXES

Annex I	Accreditation criteria	68
Annex II	Form D 1 – Declaration of expenditure	80
Annex III	Form D 2 – Annual accounts	81
Annex IV	Payment forecasts	84
Annex V	Financial identification	85

AGREEMENT

The Government of the Republic of Macedonia, acting on behalf of the Republic of Macedonia, hereinafter referred to as "the Republic of Macedonia"

of the one part, and

The Commission of the European Communities, hereinafter referred to as "the Commission", acting for and on behalf of the European Community, hereinafter referred to as "the Community"

the other part,

hereinafter jointly referred to as "the Contracting Parties",

Whereas:

- (1) On 17 July 2006, the Council of the European Union adopted Regulation (EC) No 1085/2006¹ establishing an instrument for pre-accession assistance (hereinafter referred to as "IPA Framework Regulation"). That instrument constitutes with effect from 1 January 2007 the legal basis for the provision of financial assistance to candidate countries and potential candidate countries in their efforts to enhance political, economic and institutional reforms with a view to becoming members of the European Union.
- (2) On 12 June 2007, the Commission adopted Commission Regulation (EC) No 718/2007² implementing the IPA Regulation, detailing applicable management and control provisions (hereinafter referred to as "IPA Implementing Regulation").
- (3) The instrument for pre-accession assistance (IPA) replaces the five previously existing pre-accession instruments: Council Regulation (EEC) No 3906/89 of 18 December 1989 on economic aid to the Republic of Hungary and the Polish People's Republic³, Council Regulation (EC) No 1267/1999 of 21 June 1999 establishing an Instrument for Structural Policies for Pre-Accession⁴, Council Regulation (EC) No 1268/1999 of 21 June 1999 on Community support for pre-accession measures for agriculture and rural development in the applicant countries of central and eastern Europe in the pre-accession period⁵, Council Regulation (EC) No 2500/2001 of 17 December 2001 concerning pre-accession financial assistance for Turkey⁶ and Council Regulation (EC) No 2666/2000 of 5 December 2000 on assistance for Albania, Bosnia and Herzegovina, Croatia, the Federal Republic of Yugoslavia and the Republic of Macedonia⁷.
- (4) Those instruments shall continue to apply for legal acts and commitments implementing the budget years preceding 2007.
- (5) The Republic of Macedonia is eligible under IPA as provided for in the IPA Framework Regulation and in the IPA Implementing Regulation.
- (6) The Republic of Macedonia figures in Annex I of the IPA Framework Regulation, and should therefore have access to the 5 components established under IPA, i.e. the Transition Assistance and Institution Building Component, the Regional and Cross-Border Co-operation Component, the Regional Development Component, the Human Resources Development Component and the Rural Development Component (hereinafter referred to as "IPARD").
- (7) The Republic of Macedonia has approved and submitted a programme to the Commission in accordance with Article 184 of the IPA Implementing Regulation for

¹ OJ L 210, 31.7.2006; p. 82.

² OJ L 170, 29.6.2007, p. 1.

³ OJ L 375, 23.12.1989, p. 11. Regulation as last amended by Regulation (EC) 2257/2004 (OJ L 389, 30.12.2004, p. 1).

⁴ OJ L 161, 26.6.1999, p. 73. Regulation as last amended by Regulation (EC) No 2112/2005 (OJ L 344, 27.12.2005, p. 23).

⁵ OJ L 161, 26.6.1999, p. 87. Regulation as last amended by Regulation (EC) No 2112/2005.

⁶ OJ L 342, 27.12.2001, p. 1. Regulation as last amended by Regulation (EC) No 2112/2005.

⁷ OJ L 306, 7.12.2000, p. 1. Regulation as last amended by Regulation (EC) No 2112/2005.

approval as its Agriculture and Rural Development Programme (hereinafter referred to as "the IPARD Programme").

- (8) The IPARD Programme was approved by Commission Decision of 25 February 2008⁸ taken in accordance with Article 7(3) of the IPA Framework Regulation. It is therefore necessary to set out the conditions for the execution of the IPARD Programme, and any amendments thereof, by the Republic of Macedonia.
- (9) According to Article 17 of the IPA Framework Regulation the Commission and the beneficiary countries shall conclude Framework Agreements on the implementation of the assistance. Sectoral Agreements concerning implementation of the IPARD Programme shall be concluded between the Commission and the beneficiary countries or its implementing authorities as required.
- (10) On 4 March 2008 a Framework Agreement⁹ was concluded between the Government of the Republic of Macedonia and the Commission on the rules for co-operation concerning Community financial assistance to the Republic of Macedonia and the implementation of the assistance under IPA.
- (12) The assistance under IPA is implemented through fully decentralised management according to Article 10 of the IPA Implementing Regulation.
- (13) It is therefore necessary to set out further detailed rules for the Republic of Macedonia for the implementation and management of the IPARD Programme in a Sectoral Agreement (hereinafter referred to as the "Agreement"),

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

SECTION I GENERAL PROVISIONS

Article 1 Scope

This Agreement relates to the management and implementation of the IPARD Programme of the Republic of Macedonia and complements the Framework Agreement.

In case of possible incompatibilities between the Framework Agreement and this Agreement as well as unintentional gaps of this Agreement Article 2 of the Framework Agreement shall apply.

Article 2 General provisions of the Framework Agreement

Articles 1 and 2 of the Framework Agreement shall apply mutatis mutandis to this Agreement. References in those provisions to the IPA Framework Regulation and IPA Implementing Regulation shall be construed as also including the Framework Agreement.

⁸ C(2008)677.

⁹ C(2007)3208, 6.7.2007.

Article 3
Compliance with the Agreements

1. The Republic of Macedonia shall take all necessary steps in order to ensure the proper execution of all assistance activities and to facilitate the implementation of the IPARD Programme in compliance with the Framework Agreement and this Agreement. Reference to compliance with these Agreements shall be understood to also include compliance with the IPARD Programme, the Multi annual Financing Agreement and the Commission Decision referred to in Article 25.
2. In case of conflict, the provisions of the Agreements shall prevail over those in the IPARD Programme.

Article 4
Consistency with other Instruments

1. In addition to Article 4(1)(a) of the Framework Agreement, the Commission and the Republic of Macedonia shall ensure consistency and co-ordination of assistance within and between the IPARD Programme, the other components under the IPA Framework Regulation and assistance from the European Investment Bank (EIB) and other international financial instruments, at the levels of planning, programming and implementation.
2. Any overlap between actions covered by assistance provided under the different IPA components shall be avoided and no expenditure shall be financed under more than one component.
3. The Republic of Macedonia shall ensure in particular that where a project under the IPARD Programme, due to its nature, could also be potentially eligible in full or in part for assistance under one of the other instruments referred to in paragraph 1, there is no risk of expenditure being aided more than once. For all such projects, all receipted invoices as referred to in Article 44(1)(b), shall be clearly stamped "IPARD" by an authorised official before being the subject of a payment from the IPARD Agency, as referred to in Article 12.
4. Implementation of the IPARD Programme shall be consistent with the relevant rules applicable to rural development programmes in Member States. However, only the provisions of the Agreements and the IPARD programme approved by the Commission shall apply.

Article 5
Protection of the Community's financial interests

1. In the implementation of Articles 28 and 29 of the Framework Agreement by the Republic of Macedonia, the provisions laid down in Council Regulation (EC, Euratom) No 2988/95 of 18 December 1995¹⁰ on the protection of the European Communities financial interests shall apply *mutatis mutandis*.

¹⁰ OJ L 312, 23.12.1995, p.1. Regulation as last amended by Commission Regulation (EC) No 1233/2007 of 22 October 2007 (OJ L 279, 23.10.2007, p. 10).

2. Without prejudice to paragraph 1, in the event of suspected or proven failure by a final beneficiary to respect obligations in relation to the IPARD Programme as well as attempts to secure from the IPARD Agency, as referred to in Article 12, and the National Fund payments for which there is no entitlement, the Republic of Macedonia shall pursue all such failures and attempts under national legal procedures in a manner no less rigorous than in instances involving national public funds.

Article 6
State aid

The Republic of Macedonia shall ensure that for any public aid which distorts or threatens to distort competition by favouring certain undertakings or the production of certain goods granted under IPARD, which concern products other than those referred to in Title IV, Chapter II of the Stabilisation and Association Agreement¹¹, Article 69 of the Stabilisation and Association Agreement is respected.

SECTION II MANAGEMENT AND CONTROL SYSTEM

Sub-section 1 General provisions

Article 7
Scope

This Section sets out the management and control system for the execution of the IPARD Programme and complements the provisions under Sections II and III of the Framework Agreement.

Article 8
Implementing principles

1. Implementation of the IPARD Programme shall be carried out by the Republic of Macedonia on the basis of decentralised management without ex ante controls, whereby the Commission confers the management of the IPARD Programme on the management and control system designated for IPARD, while retaining overall final responsibility for general budget execution in accordance with Article 53c of the Financial Regulation and the relevant provisions of the EC. It shall be implemented in accordance with the provisions laid down in Article 53c of Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 of 25 June 2002¹².
2. The financial year shall be from 1 January to 31 December.

¹¹ Council and Commission Decision No 2004/239/EC, Euratom of 23 February 2004 (OJ L 84, 20.3.2004, p. 0001-0081).

¹² OJ L 248, 16.9.2002, p. 1. Regulation as last amended by Regulation (EC, Euratom) No 1525/2007 (OJ L 343, 27.12.2007, p. 9).

Sub-section 2 Structures and authorities

Article 9

Functions and common responsibilities of the structures, authorities and bodies

1. The structures, authorities and bodies mentioned in Article 6 of the Framework Agreement shall be allocated the functions and responsibilities as set out in its Annex I.
2. The Republic of Macedonia shall, by a formal act at ministerial level, decide on the designation of the structures, authorities and bodies referred to in paragraph 1 after it has satisfied itself that the administrative arrangements of the concerned structures, authorities and bodies offer sufficient assurance that they are capable of fulfilling their functions and responsibilities.
3. The structures, authorities and bodies mentioned in Article 6(d), (e) and (f) of the Framework Agreement, and any of their functions and responsibilities including functions delegated to other bodies, constitute the management and control system and therefore shall be, after their designation, subject to accreditation by the Republic of Macedonia and conferral of management by the Commission. They shall be allocated the main functions and responsibilities as set out in Annex I (hereinafter referred to as accreditation criteria), including all necessary arrangements adopted to protect the Community's interests.
4. All other structures, authorities and bodies established within the overall framework defined in Article 6 of the Framework Agreement but outside the management and control system shall be designated before first accreditation of the management and control system. They shall not be subject to accreditation by the Republic of Macedonia nor conferral of management by the Commission.
5. The National Fund and the IPARD Agency, as referred to in Article 12, and any of their delegated bodies, shall maintain a separate accounting system or separate accounting codifications that meet International Generally Accepted Accounting Principles. They shall as well set up procedures to ensure the retention of all documents required to guarantee an adequate audit trail.

Article 10

Functions and responsibilities of the Competent Accrediting Officer

1. The Competent Accrediting Officer (hereinafter referred to as the "CAO") shall act as the sole interlocutor for all questions relating to IPARD as regards the communication to the Commission of the information referred to in Articles 22, 23 and 25(1) of this Agreement.
2. In performing its tasks, the CAO may, in accordance with national procedures, call on other administrative bodies or departments, particularly on those with accounting or technical expertise.
3. The CAO shall ensure that any proposed changes in the management and control system's paying and implementing arrangements after their accreditation and conferral of management are submitted to the Commission, with copy to the Audit Authority, for examination and approval in advance of their implementation. It

shall state, in written form, after duly examination of the proposed changes, whether it is satisfied that the continuous fulfilment of all the requirements set out in the Agreements is confirmed.

Article 11

Functions and responsibilities of the National Authorising Officer and the National Fund

1. The National Authorising Officer (hereinafter referred to as the "NAO") including the National Fund (NF) shall be allocated the functions and responsibilities in accordance with Annex I.
2. The NAO shall bear overall responsibility for the financial management of Community funds in the Republic of Macedonia and shall be responsible for the legality and regularity of the underlying transactions. The NAO shall act as the sole interlocutor with the Commission for all questions relating to IPARD as regards:
 - (a) the distribution of Community texts and guidelines relating thereto to the management and control system and to any other bodies responsible for their implementation, as well as their harmonised application;
 - (b) the communications to be made to the Commission of the information referred to in Article 24;
 - (c) the availability to the Commission of a full record of all accounting information required for statistical and control purposes.
3. The NAO shall ensure that any proposed changes in the IPARD Agency's implementing or paying arrangements, as referred to in Articles 12 and 14, after their accreditation are submitted to the CAO and the Commission, with copy to the Audit Authority, for examination and approval in advance of their implementation.

Article 12

Designation of the Operating Structure

1. The Operating Structure to be designated for IPARD in accordance with Article 28 of the IPA Implementing Regulation, Article 6(1)(f) and Annex A of the Framework Agreement shall consist of the following separate bodies:
 - (a) the Managing Authority;
 - (b) the IPARD Agency.
2. They shall be set up according to Articles 13 and 14.
3. The heads of the bodies constituting the Operating Structure shall be clearly designated and shall be responsible for the tasks assigned to their respective bodies, in accordance with Article 8(3) of the Framework Agreement.

Article 13

Functions and responsibilities of the Managing Authority

1. The Managing Authority shall be allocated the functions and responsibilities in accordance with Annex I.
2. The Managing Authority shall carry out of the following tasks:
 - (a) drafting of the IPARD Programme;
 - (b) ensuring that operations are approved and funded in accordance with the criteria and mechanisms applicable to the IPARD Programme, and that they comply with the relevant Community and national rules;
 - (c) IPARD Programme monitoring and assisting the work of the IPARD Monitoring Committee as defined in Article 61, notably by providing the documents necessary for monitoring the quality of implementation of the IPARD Programme;
 - (d) drawing up the annual and final implementation reports as defined in Article 68 and, following consultation with the IPARD Agency, and after their examination by the IPARD Monitoring Committee, submitting to the Commission, the National IPA Co-ordinator (NIPAC) and the NAO;
 - (e) setting up, maintaining and updating the reporting and information system.
3. The Managing Authority shall in pursuance of Articles 63 - 67, set up a system to gather financial and statistical information on progress of the IPARD Programme, if the setting up of such a system is not undertaken by the IPARD Agency, and shall forward this data to the IPARD Monitoring Committee, in accordance with arrangements agreed between the Republic of Macedonia and the Commission, using where possible computerised systems permitting the exchange of data with the Commission.
4. The Managing Authority shall propose adjustments of the IPARD Programme to the Commission and to the NIPAC after consultation with the IPARD Agency, and following agreement by the IPARD Monitoring Committee. The Managing Authority is responsible for ensuring that the relevant authorities are informed of the need to make appropriate administrative changes when such changes are required following a Decision by the Commission to amend the IPARD Programme.
5. The Managing Authority shall each year draw up an action plan for the operations envisaged under the Technical Assistance measure which shall be submitted to the IPARD Monitoring Committee for agreement.
6. The Managing Authority shall each year consult and inform the Commission, having taken advice from the IPARD Monitoring Committee, of the initiatives taken and those to be taken, with regard to informing the general public about the role played by the Community in the IPARD Programme and its results.
7. The Managing Authority shall ensure that IPARD Programme evaluations are conducted within the time limits laid down in this Agreement and conform to the common monitoring and evaluation framework in pursuance of Article 63(5), and

for submitting evaluations undertaken to the relevant national authorities and the Commission.

8. The Managing Authority shall ensure compliance with the obligations concerning publicity referred to in Article 24 of the Framework Agreement.
9. When a part of its tasks is delegated to another body, the Managing Authority shall retain full responsibility for the efficiency and correctness of management and implementation of those tasks.

Article 14

Functions and responsibilities of the IPARD Agency

1. The IPARD Agency shall be allocated the functions and responsibilities in accordance with Annex I.
2. The IPARD Agency shall carry out, *inter alia*, the following implementing and paying tasks:
 - (a) making calls for applications and publicising terms and conditions for eligibility;
 - (b) selecting and checking operations in accordance with the criteria and mechanisms applicable to the IPARD Programmes, and complying with the relevant Community and national rules;
 - (c) checking of applications for approval of projects against terms and eligibility conditions, and compliance with the Agreements including, where appropriate, public procurement provisions;
 - (d) laying down contractual obligations in writing between the IPARD Agency and the final beneficiaries including information on possible sanctions in the event of non-compliance with those obligations and, where necessary, the issue of approval to commence work;
 - (e) arranging for the implementation of grant schemes and the ensuing contracting;
 - (f) making payments to, and recovery from, the final beneficiary;
 - (g) execution of on-the-spot checks to establish eligibility both prior to and following project approval;
 - (h) carrying out checks to ensure that the expenditure declared has actually been incurred in accordance with applicable rules, the products or services have been delivered in accordance with the approval decision, and the payment requests by the final beneficiary are correct. These checks shall cover financial, administrative, technical and physical aspects of operations, as appropriate;
 - (i) follow-up action to ensure progress of projects being implemented;
 - (j) reporting of progress of measures being implemented against indicators;

- (k) ensuring that the final beneficiary is made aware of the Community contribution to the project;
- (l) ensuring irregularity reporting;
- (m) ensuring that the NAO, the National Fund and the Managing Authority receive all information necessary for them to perform their tasks.

In respect of investments in infrastructure projects of a type that would normally be expected to generate substantial net revenue, the IPARD Agency shall assess, prior to entering into contractual arrangements with a potential beneficiary, whether the project is of this type. Where it can be concluded that it is, the IPARD Agency shall ensure that the public aid from all sources does not exceed 50% of total costs related to the project and considered as eligible for Community co financing.

- 3. In respect of investments in projects except those in infrastructure of a type not generating substantial net revenue, the IPARD Agency shall ensure that for any project under the IPARD Programme the accumulation of public aid granted from all sources does not exceed the maximum ceilings for public expenditure set out in Article 34. Measures for training are considered to be human capital and not investment for the purposes of this paragraph.

Article 15

Designation of the Audit Authority

- 1. The Audit Authority to be designated for IPARD in accordance with Article 29 of the IPA Implementing Regulation and Article 6(g) and Annex A of the Framework Agreement shall be designated by the Republic of Macedonia.
- 2. The Audit Authority shall be operationally and functionally independent of the management and control system and shall have the appropriate technical vocation.

Article 16

Functions and responsibilities of the Audit Authority

- 1. The Audit Authority shall act as the Commission's sole interlocutor for all questions relating to IPARD as regards the distribution of Community texts and guidelines relating thereto to its functions and responsibilities.
- 2. The Audit Authority shall act under the responsibility of its head. It shall in particular fulfil the following functions and assume the following responsibilities:
 - (a) During the course of each year, it shall establish and fulfil an annual audit work plan which encompasses audits aimed at verifying:
 - i. the effective functioning of the management and control systems;
 - ii. the reliability of accounting information provided to the Commission.

The annual audit work plan shall be transmitted to the Commission and the CAO, with copy to the NAO, before the start of the year in question.

(b) It shall submit reports and opinions as follows:

- i. an annual audit activity report following the model in Annex C to the Framework Agreement which sets out the resources used by the Audit Authority, with a summary of any weaknesses found in the management and control system or in transaction findings from the audits carried out in accordance with the annual audit work plan during the previous 12 month period, ending on 30 September of the year concerned. The annual audit activity report shall be addressed to the Commission and the CAO, with copy to the NAO by 31 December each year. The first such report shall cover the period 1 January 2007 - 30 September 2008;
- ii. an annual audit opinion following the model set out in ANNEX D to the Framework Agreement, accompanied by a report supporting this opinion, as to whether the management and control system functions effectively and conforms to the requirements of the Agreements and the IPA Implementing Regulation. The opinion shall be addressed to the Commission and the CAO, with copy to the NAO. It shall cover the same period and have the same deadlines as the annual audit activity report;
- iii. an annual audit opinion on the accounts and statement of expenditure, accompanied by a report supporting this opinion, or at the time of the final closure of the IPARD Programme an audit opinion, accompanied by the final Audit Report, on the final statement of expenditure according to the model in Annex E to the Framework Agreement. It shall be sent to the Commission and to the CAO at the same time as the relevant final statement of expenditure submitted by the NAO, or at least within three months of the submission of that final statement of expenditure.

3. The reports and opinions referred to in paragraph 2 shall be based on an examination of procedures and of a sample of transactions.

4. The annual audit opinion on the management and control system, and the related audit reports, shall cover conformity of the accredited structures with the Agreements as to whether their management and control system - designed to contribute to the production of reliable accounts and statements of expenditure presented to the Commission and therefore to help to ensure, inter alia, the legality and regularity of the transactions underlying those statements - were operated effectively.

The Audit Authority shall state, in the opinion referred to in this paragraph, whether it has gained reasonable assurance that:

- (a) the management and control system established for the operations under the IPARD component during the period concerned were operated effectively in all material respects, and
- (b) audit findings are of a representative nature in respect of the Statement of Assurance by the NAO.

The report referred to in this paragraph shall state whether:

- (a) the management and control system complies with the accreditation criteria;
- (b) the management and control system's procedures and functions are such as to give reasonable assurance that the operations charged to the IPARD Programme comply with this Agreement, and what recommendations have been made for the improvement of the system;
- (c) recommendations on the improvement of the management and control system addressed to the NAO have been followed up;
- (d) audit findings are consistent with the presence or absence of reservations by the NAO to the Statement of Assurance;
- (e) any exceptional transactions or technical difficulties have been experienced regarding the period concerned;
- (f) any significant modification has been made since the previous report of the information.

The report shall be accompanied by information on the number and qualifications of staff undertaking the audit, on the work done, on the number of transactions examined, on the level of materiality and confidence obtained, on any weakness found and recommendations made for improvement, and on the operations of both the Audit Authority and other audit bodies, internal and external to the management and control system, from which all or part of the Audit Authority's assurance on the matters reported was gained.

5. The annual audit opinion on the accounts and statement of expenditure or, at the time of the final closure of the IPARD Programme, the audit opinion on the final statement of expenditure, the closure of a IPARD Programme or parts of a IPARD Programme, and the related audit reports, shall cover compliance of payments with the Agreements only as regards the capability of the accredited administrative structures to ensure that such compliance has been checked before a payment is made.

The Audit Authority shall state, in the opinion referred to in this paragraph, whether it has gained reasonable assurance that:

- (a) the certified accounts and statements of expenditure, and for the closure of a IPARD Programme or parts of a IPARD Programme the declaration of expenditure for the final balance of the Community contribution to the IPARD Programme, to be transmitted to the Commission are free of material misstatements; and
- (b) no significant changes have affected its annual audit opinion on the management and control system.

For final closure purposes, this opinion shall address the validity of the final declaration of expenditure, the accuracy of the financial information and be supported by a final audit activity report.

The report referred to in this paragraph shall state whether:

- (a) the annual accounts referred to in Article 50 are in accordance with the books and records of the National Fund and the IPARD Agency;
- (b) the declarations of expenditure as provided for in Article 39 are a materially true, complete and accurate record of the operations charged to the IPARD Programme;
- (c) the financial interests of the Community are properly protected as regards amounts to be collected and, where appropriate, guarantees obtained;
- (d) any exceptional transactions or technical difficulties have been experienced regarding the financial year concerned;
- (e) any significant change has affected the management and control system, in particular regarding the compliance with the accreditation criteria and, wherever areas of improvement were previously identified, appropriate follow-up has been given since the previous report and opinion referred to in paragraph 4.

The report shall be accompanied by information on the number and qualifications of staff undertaking the audit, on the work done, on the number of transactions examined, on the level of materiality and confidence obtained, on any weakness found and recommendations made for improvement, and on the operations of both the Audit Authority and other audit bodies, internal and external to the management and control system, from which all or part of the Audit Authority's assurance on the matters reported was gained.

6. The Audit Authority shall conduct its examination of the management and control system according to International Generally Accepted Auditing Standards and any guidelines on the application of these standards established by the Commission. Where the body appointed is a national audit institution, it may delegate some or all of the examination tasks referred to in paragraph 2 provided the tasks are discharged effectively. The Audit Authority in all cases retains overall responsibility for the tasks.

The checks shall be undertaken both during and after the end of each financial year.

7. The Audit authority's opinion on the annual account and the audit report of its findings referred to in paragraph 2(b)(iii) shall in particular state whether it has gained reasonable assurance that the accounts to be transmitted to the Commission are true, complete and accurate, and that the internal control procedures have operated satisfactorily. The opinion and the report shall be drawn up by 15 April at the latest of the year following the financial year concerned and communicated by the Audit Authority to the Commission by 30 April at the latest.
8. The IPARD Monitoring Committee referred to in Article 61 shall receive a copy of the opinions and reports.

Article 17
Communication of information

The Republic of Macedonia shall send to the Commission the following information, declaration and documents:

1. for the accredited structures, authorities and bodies of the management and control system as defined in Articles 9, 10, 11, 13 and 14 of the Framework Agreement:
 - (a) their accreditation act;
 - (b) their functions and responsibilities;
 - (c) where relevant, the withdrawal of their accreditation;
 - (d) and all other relevant information required by the Commission.
2. For the NIPAC, the CAO, and the Audit Authority:
 - (a) its name;
 - (b) its address details;
 - (c) all other relevant information required by the Commission.
3. For measures relating to operations financed by IPARD:
 - (a) declarations of expenditure, which also act as payment applications, signed by the NAO and accompanied by the requisite information in accordance with Article 39;
 - (b) estimates of its financial requirements in accordance with Article 38(4);
 - (c) audit opinions and audit reports on the management and control system drawn up by the Audit Authority referred to in Article 28;
 - (d) the annual accounts referred to in Article 50 with a statement of assurance signed by the NAO as set out in Article 27, accompanied by the requisite information for their clearance in accordance with Article 51, and audit opinions and audit reports on the accounts and statements of expenditure drawn up by the Audit Authority referred to in Article 28.

Exchange of information and documents between the Commission and the Republic of Macedonia authorities shall be made by electronic means, using a secure system. Where there is a malfunction in a computer system or no stable connection, the Republic of Macedonia may, with the prior approval of the Commission, send the documents in another form, under the conditions laid down by it. The arrangements concerning the exchange of data required are to be agreed between the Commission and the Republic of Macedonia not later than the designation of the concerned structures, authorities and bodies defined in Article 6 of the Framework Agreement.

Sub-section 3 Controls

Article 18

General principles of control

1. Controls shall, where appropriate, include pre-project selection checks, remeasurement, checks on quantity and quality of goods or services delivered, an analysis or a sample check, pre-payment checks, ex-post payment checks and any special provisions for implementing the Agreements as to the regularity and legality of the expenditure.
2. Without prejudice to specific provisions in the Agreements, the Republic of Macedonia shall ensure that the legality and regularity of the amount to be paid to a claimant or to their assignee(s), including all the eligibility criteria established by the Community or by the IPARD Programme, can be checked according to a set of verifiable indicators to be established by the Republic of Macedonia.
3. Without prejudice to specific provisions in the Agreements, no payment shall be made in favour of a claimant or to their assignee(s) for whom it is established that they artificially created the conditions required for obtaining such payments with a view to obtaining an advantage contrary to the objectives of the support.
4. The Republic of Macedonia shall define suitable criteria, methods and means for verifying the conditions for granting support for each support measure.
5. Verification of the eligibility criteria shall consist of administrative and on-the-spot checks, undertaken on all applications for approval and claims for payment, and shall cover all elements that it is possible and appropriate to control. These checks shall also be carried out after the final payment is made for a project, as set out in Article 21. The procedures shall ensure the recording of monitoring work undertaken, the results of the verification and the measures taken in respect of discrepancies.
6. Where applicable, verification of the eligibility criteria shall take into account the results of verifications carried out by other services, bodies or organisations involved in checks on agricultural subsidies.

Article 19

Administrative checks

1. Administrative checks on applications for approval shall in particular include a verification of:
 - (a) the eligibility of the operation for which support is requested;
 - (b) the respect of the selection criteria set out in the IPARD Programme;
 - (c) the compliance of the operation for which support is requested with applicable national and Community rules on, in particular, and where relevant, public procurement, state aid and other appropriate obligatory standards established by national legislation or established in the IPARD Programme;

- (d) the reasonableness of the costs proposed, which shall be evaluated using a suitable evaluation system, such as reference costs, a comparison of different offers or an evaluation committee;
 - (e) the reliability of the applicant, with reference to any third party information.
2. Administrative checks on claims for payment shall include in particular, and as far as this is appropriate for the claiming question, a verification of:
 - (a) the delivery of the products and services co-financed;
 - (b) the reality of expenditure claimed;
 - (c) the completed operation compared with the operation for which the application for support was submitted and granted.
 3. Payments by beneficiaries shall be supported by original invoices and documents proving payment. Where this cannot be done, payments shall be supported by documents of equivalent probative value.
 4. Administrative checks shall include procedures to avoid irregular double financing with other Community or national schemes. Where financing from other sources exists these checks shall ensure that the total aid received does not breach the maximum permissible aid ceilings.
 5. Indications of irregularities shall be followed-up by any other appropriate administrative procedure.

Article 20

On-the-spot checks

1. On-the-spot checks shall cover all the commitments and obligations of a claimant or a final beneficiary which can be checked at the time of the visit.
2. Before any payment is made, the Republic of Macedonia shall organise on-the-spot checks on all applications for approval and claims for payment.
3. The results of on-the-spot checks shall be evaluated to establish whether any problems encountered are of a systemic character, entailing a risk for other similar operations, final beneficiaries or other bodies. The evaluation shall also identify the causes of such situations, any further examination which may be required and the necessary corrective and preventive action.
4. Advance notice of on-the-spot checks may be given, provided that the purpose of the control is not jeopardised. If the advance notice exceeds 48 hours then it should be limited to the minimum necessary, depending on the nature of the measure and the operation being co-financed.
5. Through the on-the-spot checks, the Republic of Macedonia shall endeavour to verify the following:
 - (a) that the payments made to the final beneficiary can be supported by accounting or other documents held by the bodies or firms carrying out the operations supported;

- (b) for an adequate number of expenditure items, that the nature and timing of the relevant expenditure comply with Community provisions and correspond to the approved specifications of the operation and the works actually executed or services delivered;
 - (c) that the use or intended use of the operation is consistent with the use described in the application for Community support;
 - (d) that the publicly funded operations have been implemented in accordance with the Agreements, especially the rules on public tendering and relevant mandatory standards established by the IPARD Programme.
6. Except in exceptional circumstances, duly recorded and explained by the national authorities, the on-the-spot checks shall include a visit to the operation or, if the operation is intangible, to the operation provider.
7. Where specific controllers have been given responsibility for checking applications for approval, they shall not be involved in checks for the claims for payment of the same investment operation.

Article 21
Ex-post checks

1. Where required by contractual obligations between the IPARD Agency and the final beneficiary or by provisions of the IPARD Programme, checks on final beneficiaries after payment of aid shall be carried out to establish whether the terms and eligibility conditions of the support continue to be respected.
2. The controllers for the ex-post checks shall not have been involved in any ex-ante checks of the same investment operation.
3. The objective of the ex-post checks shall be to:
- (a) verify the regularity and legality of the underlying transactions of the investment operations;
 - (b) verify the reality and finality of payments made by the final beneficiary;
 - (c) ensure that the same investment has not been financed in an irregular manner from different national or Community sources.
4. The ex-post checks shall be carried out within 5 years of the date of final payment to the final beneficiary and cover each year at least 50% in monetary value of eligible expenditure for operations referred to in paragraph 1 for which the final payment has been made within the year. All investments shall be checked at least once.
5. Any investment, for which the ceiling of 50% of the total eligible cost of the investment in accordance with Article 34(2) is exceeded, shall be checked once within the 4 years of the date of final payments and a second time during the 5th year following the date of the final payment to the final beneficiary.

6. The ex-post checks shall be based on an analysis of the risks and financial impact of different operations, groups of operations or measures.
7. The sample of approved operations to be checked in accordance with paragraphs 4 and 5 shall take into account in particular:
 - (a) the need to check an appropriate mix of types and sizes of operations;
 - (b) any risk factors which have been identified following national or Community checks;
 - (c) the need to maintain a balance between the axes and measures.

Sub-section 4 Accreditation and conferral of management powers

Article 22

Common requirements

1. Where specific persons have been given responsibility for an activity in relation to the management, implementation and monitoring of IPARD Programmes, the Republic of Macedonia shall enable such persons to exercise the duties associated with that responsibility, including in cases where there is no hierarchical link between them and the bodies participating in that activity. The Republic of Macedonia shall, in particular, provide those persons with the authority to establish, through formal working arrangements between them and the bodies concerned:
 - (a) an appropriate system for the exchange of information, including the power to require information and a right of access to documents and staff on the spot if necessary;
 - (b) the standards to be met;
 - (c) the procedures to be followed.
2. In order to be accredited and conferred for managing a measure, the structures, authorities and bodies of the management and control system as defined in Articles 6, 7 and 8 of the Framework Agreement shall have a well-defined administrative organisation and system of internal controls with full internal rules of procedure, clear institutional and personal responsibilities, which comply with the criteria set out in Annex I regarding the following areas:
 - (a) internal control environment;
 - (b) planning and risk management;
 - (c) control activities;
 - (d) information and communication;
 - (e) monitoring activities.

Where the Managing Authority is concerned, the criteria as set out in Annex I regarding control activities, planning and risk management and monitoring activities shall not apply.

3. The Republic of Macedonia may lay down further accreditation criteria to take account of the size, responsibilities and other specific features of the management and control system.
4. Prior to accrediting the concerned structures, authorities and bodies of the management and control system, the Republic of Macedonia shall be satisfied that their functions, procedures and responsibilities include all necessary arrangements adopted to protect the Community's interests, in respect of transactions to be financed by the IPARD Programme, namely:
 - (a) the execution of payments;
 - (b) the safeguarding of the treasury;
 - (c) the security of computer systems;
 - (d) the maintenance of accounting records;
 - (e) the division of duties and the adequacy of internal and external controls;
 - (f) guarantees to be obtained;
 - (g) amounts to be collected;
 - (h) the selection of projects, tendering, contracting; and
 - (i) the respect of procurement rules.
5. National accreditation may be provisionally granted for a period to be fixed in relation to the seriousness of the problem pending the implementation of any requisite changes to the administrative and accounting arrangements. In instances where such a provisional accreditation is envisaged, there must be satisfactory compliance with the accreditation criteria, in particular in the following areas:
 - (a) internal control environment;
 - (b) control activities;
 - (c) monitoring activities.

In reference to paragraph 2, where the Managing Authority is concerned, the criteria set out in Annex I regarding control activities, planning and risk management and monitoring activities shall not apply.

6. The communication provided for in Article 17 shall be made immediately after the structures, authorities and bodies defined in Article 6 of the Framework Agreement are first designated and, where appropriate, accredited, and in any case before any expenditure effected by them is charged to IPARD. They shall be accompanied by the following declarations and documents concerning:

- (a) their functions and responsibilities;
- (b) the allocation of responsibilities between their departments;
- (c) their relationship with other bodies, public or private, which are responsible for implementing any measures under IPARD;
- (d) the procedures by which the main functions in respect of IPARD expenditure are ensured;
- (e) the provisions concerning the security of information systems; and
- (f) all other relevant information required by the Commission.

Article 23

Procedure for accreditation of the NAO and the National Fund by the CAO

1. Before accrediting the NAO and the National Fund, the CAO shall be satisfied that the administrative and internal control arrangements of those structures offer the following guarantees:
 - (a) the checks laid down by the Agreements are made;
 - (b) the requisite documents are presented within the time-limit and in the form stipulated by the Agreements;
 - (c) the documents are accessible and kept in a manner which ensures their completeness, validity and legibility over time, including with regard to electronic documents within the meaning of the Agreements.
2. The examination referred to in paragraph 1 shall be conducted according to International Generally Accepted Auditing Standards.
3. The CAO shall ensure that the National Fund's accounting system meets Internationally Generally Accepted Accounting Principles.
4. Communication in respect of the accreditation of the NAO and the National Fund shall be submitted to the Commission, copy to the Audit Authority. It shall include following particulars of the NAO and National Fund accredited to carry out the functions and responsibilities set out in Article 11:
 - (a) the name and statute of the concerned structures, bodies and authorities;
 - (b) the administrative, accounting and internal control conditions under which payments are made relating to implementation of the IPARD Programme;
 - (c) the act of accreditation which shall consist of a written confirmation that the concerned structures, bodies and authorities meet the criteria for accreditation, and, when relevant, shall set out the instructions as to changes and the period set;
 - (d) information on the following:

- the responsibilities vested in the NAO and the National Fund,
 - the allocation of responsibilities between their departments,
 - their relationship with other bodies, public or private, which also hold responsibilities for executing measures under which it charges expenditure to the IPARD Programme,
 - the procedures which ensure that the management and internal control system has been implemented in an adequate manner in order to fulfil the criteria set out in Annex I and, where applicable, appropriately planned procedures and structures, subject to accreditation, are actually operating,
 - the provisions for internal audits.
5. The CAO shall ensure that any proposed changes in those particulars referred to in Articles 22 and 23 after their accreditation are submitted to the Commission, with copy to the Audit Authority, for examination and approval before those changes are implemented.
6. If the CAO is not satisfied that the NAO and/or the National Fund comply with the accreditation criteria, it shall address to the NAO instructions specifying the conditions it is required to fulfil before accreditation may be granted.
7. After accrediting the NAO and the National Fund, the CAO shall keep them under supervision. For this purpose, he shall use the information at his disposal, including, inter alia, the statements of assurance by the NAO and the reports and opinions of the Audit Authority. At least every two years, he shall review whether the NAO and the National Fund continue to comply with the accreditation criteria. It shall inform the Commission of the results of its review.
8. The Republic of Macedonia shall establish a system that ensures that any information suggesting that the NAO and/or the National Fund do not comply with the accreditation criteria is communicated to the CAO without delay.

Article 24

Procedure for accreditation of the Operating Structure

1. Before accrediting the IPARD Agency, the NAO shall be satisfied that its administrative, accounting, payment and internal control arrangements offer the following guarantees:
- (a) the eligibility of applications and compliance with the Agreements are checked before contracts with claimants are signed and the commitments recorded;
 - (b) the admissibility of claims as well as their compliance with the Agreements are checked before payment is authorised;
 - (c) the commitments and payments effected are accurately and completely recorded in the accounts;
 - (d) the checks laid down by the Agreements are made;

- (e) the requisite documents are presented within the time-limit and in the form stipulated by the Agreements;
 - (f) the documents are accessible and kept in a manner which ensures their completeness, validity and legibility over time, including with regard to electronic documents within the meaning of the Agreements.
2. If the NAO is not satisfied that the IPARD Agency complies with the accreditation criteria, it shall address to the head responsible for the tasks assigned to his respective body instructions specifying the conditions it is required to fulfil before accreditation may be granted.
 3. The IPARD Agency shall hold documents justifying the payments effected and documents concerning the carrying out of the prescribed administrative and physical checks. Where the relevant documents are held by the bodies responsible for authorising the expenditure, those bodies must transmit reports to the IPARD Agency on the number of checks carried out, their content and the action taken in the light of the results.
 4. The NAO shall ensure that the IPARD Agency's accounting system meets International Generally Accepted Accounting Principles.
 5. The NAO shall be satisfied that the administrative and internal control arrangements of the Managing Authority offer the following guarantees:
 - (a) the requisite documents are presented within the time-limit and in the form stipulated by the Agreements;
 - (b) the documents are accessible and kept in a manner which ensures their completeness, validity and legibility over time, including with regard to electronic documents within the meaning of the Agreements.
 6. The examinations referred to in paragraphs 1 and 5 shall be conducted according to International Generally Accepted Auditing Standards.
 7. If the NAO is satisfied that the Operating Structure complies with all relevant requirements, it shall proceed with its accreditation. Otherwise, it shall address to the Operating Structure instructions relating to the administrative and accounting arrangements, and in particular to any conditions the Operating Structure is required to fulfil before accreditation may be granted.
 8. Communication in respect of the accreditation of the Operating Structure shall be submitted both to the CAO and the Commission, with copy to the Audit Authority. For this purpose, the NAO shall communicate the following particulars of the Operating Structure accredited to carry out the functions and responsibilities set out in Articles 13 and 14:
 - (a) the name and statute of the constituting bodies of the Operating Structure;
 - (b) the administrative, accounting and internal control conditions under which payments are made relating to implementation of the IPARD Programme;

- (c) the act of accreditation which shall consist of a written confirmation that the constituting bodies meet the criteria for accreditation, and, when relevant, shall set out the instructions as to changes and the period set;
- (d) information on the following:
- the responsibilities vested in the constituting bodies of the Operating Structure,
 - the allocation of responsibilities between their departments,
 - their relationship with other bodies, public or private, which also hold responsibilities for executing measures under which they charge expenditure to the IPARD Programme,
 - the procedures by which claims by final beneficiaries are received, verified, and validated, and by which expenditure is authorised, paid and accounted for,
 - the provisions for internal audits.

It shall also communicate to the Commission and the CAO, with copy to the Audit Authority, the results of both examinations referred to in paragraphs 1 and 5 of this Article.

9. The NAO shall ensure that any proposed changes in those particulars referred to in Articles 22 and 23(1) and (5) after their accreditation are submitted to the Commission and the CAO, with copy to the Audit Authority, for examination and approval before those changes are implemented.
10. The NAO shall keep the Operating Structure under constant supervision. At least every two years, it shall review whether the Operating Structure continues to comply with the accreditation criteria. It shall inform the CAO and the Commission, with copy to the Audit Authority, of the results of its review.
11. The Republic of Macedonia shall establish a system that ensures that any information suggesting that the Operating Structure does not comply with the accreditation criteria is communicated to the NAO without delay.

Article 25

Procedure for conferral of management powers by the Commission

1. The CAO shall notify the Commission of the accreditation of the NAO and the National Fund and the designation of the other structures, authorities and bodies established within the overall framework defined in Article 6 of the Framework Agreement but outside the management and control system, not later than the notification of the first accreditation of the Operating Structure.
2. The Republic of Macedonia shall permit the Commission to verify compliance with the conditions as laid down in Article 9, prior to taking a decision on conferral of management powers.

3. For the establishment of compliance with the conditions and with the Articles mentioned in the second paragraph, the Commission shall:
 - examine the NAO's, National Fund's and Operating Structure's accredited procedures and structures related to the implementation of the IPARD Programme and, where appropriate, procedures and structures of other bodies to which functions may have been delegated in accordance with Annex I,
 - ensure the existence and effective functioning of the other structures, authorities and bodies established within the overall framework defined in Article 6 of the Framework Agreement but outside the management and control system,
 - carry out verifications on-the-spot.
4. Conferral of management by the Commission to the Republic of Macedonia may be considered for the concerned structure, authority or body of the management and control system where the following conditions, hereinafter referred to as "the conditions", are met:
 - (a) commitment by the NAO to bear the full financial responsibility and liability for the IPARD Programme;
 - (b) compliance with the minimum criteria as set out in paragraphs 1, 2, 3 and 4 of Article 22;
 - (c) a recent financial and operational audit showing effective and timely management of Community assistance or national measures of similar nature;
 - (d) procurement rules which are endorsed by the Commission as meeting the requirements of Article 23 of the Framework Agreement;
 - (e) all the other structures, authorities and bodies (established within the overall framework defined in Article 6 of the Framework Agreement but outside the management and control system) are established and are functioning effectively.
5. For the purpose of paragraph 4, the concerned structures, authorities and bodies shall have procedures in place to ensure that:
 - (a) all communications to the Commission are based on information from properly authorised sources;
 - (b) communications to the Commission are properly authorised before transmission;
 - (c) a proper audit trail exists to support the information transmitted to the Commission;
 - (d) a record of information received and transmitted is securely stored, either in paper or in computerised format.

6. The decision to confer management of aid on the management and control system in the Republic of Macedonia may be made on a provisional basis for a period to be fixed in relation to the seriousness of the problem pending the implementation of any required conditions. In instances where such a provisional conferral of management is envisaged, there must be satisfactory compliance with the two first conditions set out in paragraph 4.
7. The CAO shall inform the Commission, with copy to the Audit Authority, of any plan drawn up pursuant to paragraph 6 as well as of its implementation.
8. Where the Commission finds that the Republic of Macedonia has not complied with its obligation to draw up a remedial plan pursuant to paragraph 6 or that the management and control system continue to be accredited without having fully implemented such a plan within the determined period, it shall either suspend or withdraw the conferral of management and pursue any remaining deficiencies in accordance with Article 54.
9. The Commission shall inform the Committee on the Agricultural Funds of its decision to confer management powers to the Republic of Macedonia or any significant change affecting this decision.

Article 26

Supervision, control and audit by the Commission and the European Court of Auditors

1. The application by the Republic of Macedonia of the Agreements as well as the resulting IPARD Programme and subsequent contracts shall be subject to control by the Commission including the European Anti-Fraud Office (OLAF) and audits by the European Court of Auditors. The duly authorized agents or representatives of the Commission and of OLAF shall have the right to carry out any technical and financial verification that the Commission and OLAF consider necessary to follow the implementation of the IPARD Programme including visits of sites and premises at which Community financed activities are implemented. The Commission shall give sufficient prior notice of such inspections to the Republic of Macedonia. Officials of the Republic of Macedonia may take part in the inspections.
2. The Republic of Macedonia shall supply all requested information and documents including any computerized data and take all suitable measures to facilitate the work of the persons instructed to carry out audits or inspections.
3. The Republic of Macedonia shall maintain records and accounts adequate to identify the services, supplies, works and grants financed under the Multi annual Financing Agreement referred to in Article 35 in accordance with sound accounting procedures. The Republic of Macedonia shall also ensure that the agents or representatives of the Commission including OLAF have the right to inspect all relevant documentation and accounts pertaining to items financed under the related Multi annual Financing Agreement and assist the European Court of Auditors to carry out audits relating to the use of Community funds. In order to improve checks, the Commission may, with the agreement of the Republic of Macedonia, enlist the assistance of the national authorities for certain inspections or enquiries.
4. In order to ensure the efficient protection of the financial interests of the Community, the Commission including OLAF may also conduct documentary and

on-the-spot checks and inspections in accordance with Council Regulation (EC, Euratom) No 2185/1996 of 11 November 1996¹³.

5. The controls and audits described above are applicable to all contractors and sub-contractors who have received Community funds including all related information to be found in the documents of the National Fund of the Republic of Macedonia concerning the national contribution.
6. Without prejudice to the responsibilities of the Commission and the European Court of Auditors, the accounts and operations of the National Fund and, where applicable, of the IPARD Agency may be checked at the discretion of the Commission by the Commission itself or by an external auditor assigned by the Commission.

Article 27

Statement of assurance by the NAO

1. The statement of assurance shall comply with the content and format set out in Annex B of the Framework Agreement and may be qualified by reservations which shall quantify the potential financial impact. In that case, it shall include a remedial action plan and a precise timetable for its implementation, and subsequently provide confirmation of the implementation of the measures and the withdrawal of the corresponding reservations.
2. The statement of assurance shall rely on an effective supervision of the management and control system in place throughout the year.
3. The statement of assurance shall be accompanied by information covering the previous 12 months period, in particular on:
 - (a) the number of payment claims for each IPARD measure as well as the total amount checked;
 - (b) the results of the ex-ante checks carried out in accordance with Articles 19 and 20 indicating the reductions and exclusions;
 - (c) the number of ex-post checks undertaken under Article 21, the amount of expenditure verified and the results of the checks, indicating the reduction and exclusions;
4. The NAO shall conduct his examination of the management and control system in accordance with the Agreements and any other guidelines on the application of these provisions established by the Commission. It may delegate some or all of the examination tasks provided the tasks are discharged effectively. The NAO in all cases shall retain overall responsibility for these tasks.
5. The IPARD Monitoring Committee as referred to in Article 61 shall receive a copy of the statement of assurance.

¹³ OJ L 292, 15.11.1996, p. 2.

Article 28

*Establishment of reports and opinions by the Audit Authority
and follow up by the NAO and the Commission*

1. The Audit Authority shall in particular provide the following reports and opinions:
 - (a) an annual audit activity report according to the model in Annex C to the Framework Agreement;
 - (b) an annual audit opinion, accompanied by a report supporting this opinion, on the management and control systems according to the model in Annex D to the Framework Agreement;
 - (c) an annual audit opinion on the accounts and statement of expenditure, accompanied by a report supporting this opinion, or at the time of the final closure of the IPARD Programme an audit opinion, accompanied by the final Audit Report, on the final statement of expenditure according to the model in Annex E to the Framework Agreement.
2. Following receipt of the annual audit activity report and the annual audit opinions referred to in paragraph 1, the CAO shall assess whether the continuous fulfilment of all the requirements for this accreditation is confirmed. If any of the applicable requirements set out in Article 23 are not, or are no longer fulfilled, the CAO shall act in accordance with Article 13(2) of the Framework Agreement.
3. Following receipt of the annual audit activity report and the annual audit opinion referred to in paragraph 1, the NAO shall:
 - (a) decide whether any remedial plan or specific identified improvements to the management and control system are required, record the decisions in that respect and ensure the timely implementation of those remedial actions or improvements;
 - (b) make any necessary adjustments to the declaration of expenditures to the Commission in accordance with Article 55.
4. The Commission may decide either to take follow-up action itself in response to the reports and opinions, for example by initiating a financial correction procedure, or to require the Republic of Macedonia to take action, while informing the CAO and the NAO of its decision.

Article 29

Specific bodies

Within the overall framework defined by the structures and authorities as set out in Article 9, the functions described in Articles 13 and 14 may be grouped and assigned to specific bodies within or outside the Operating Structure initially designated. This grouping and assigning shall respect the appropriate segregation of duties imposed by Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 and ensure that the final responsibility for the functions described in the said Article shall remain with the Operating Structure initially designated. Such a restructuring shall be formalised in written agreements and shall be subject to accreditation by the NAO and, whether the CAO is satisfied that the continuous fulfilment of all the

requirements set out in the Agreements is confirmed, submitted for conferral of management powers by the Commission.

SECTION III FINANCIAL PROVISIONS

Sub-section 1 General provisions

Article 30

Scope

This Section sets out the financial provisions for the execution of the IPARD Programme and complements Sections I and IV of the Framework Agreement.

Article 31

General rules on financial assistance

1. All activities receiving assistance under the IPARD Programme shall require co-financing by the Republic of Macedonia and the Community. Where the execution of activities depends on financial contributions from the Republic of Macedonia's own resources or from other sources of funds, the funding of the Community shall become available at such time as the financial contribution of the Republic of Macedonia and/or the other sources of funds themselves become available. However, in the case of final beneficiaries in the public sector, the Community contribution may be made later than that of other public bodies. In no case may the Community contribution be made before the contribution by public bodies in the Republic of Macedonia.
2. In cases where the balance on the IPARD euro account is insufficient to cover the payment requests submitted by final beneficiaries pending the receipt of payment from the Commission the Republic of Macedonia shall use national funds to pre-finance the EU contribution. In these cases the national funds shall be treated as Community funds and the provisions of Article 45(1) and (2) shall apply at the moment when the full payment of the national contribution and the Community contribution pre-financed from national funds is recorded in the accounts of the National Fund.
3. The Community contribution will co-finance public expenditure actually paid to the final beneficiary.
4. Community financing shall be subject to the fulfilment of the Republic of Macedonia's obligations under the Agreements and under the Multi-annual Financing Agreement in accordance with Article 35.
5. The National Fund, on behalf of the Republic of Macedonia, shall open a euro account for the IPARD Programme, hereinafter referred to as "IPARD euro account", in a financial or treasury institution bearing interest. The account shall be used to receive payments referred to in Article 38 and shall be used exclusively for transactions relating to that Programme. It shall be maintained in euro and shall not be subject to any charges or taxes.

The Republic of Macedonia shall notify the Commission of the account name or numbers in accordance with the format under Annex V.

6. The Republic of Macedonia shall communicate to the Commission a sample of the signatures of all actors involved in applications for payment from the Community under Article 39. The NAO shall be the contact point for financial information sent between the Commission and the Republic of Macedonia. The exchange of information shall, where appropriate, be made by means of the secure system as referred to in Article 17, using procedures agreed upon between the Commission and the Republic of Macedonia.

Article 32

Eligibility of expenditure

1. Expenditure paid earlier than the date of conferral of management shall in no case be eligible with the exception of technical assistance and general costs, covered by the technical assistance measure of the IPARD Programme and the activities referred to in paragraph 6(c).
2. Expenditure shall be eligible if it is in accordance with the principles of sound financial management and, in particular, of economy and cost-effectiveness.
3. The Republic of Macedonia shall notify the Commission of the rules for eligibility of expenditure for each measure. It shall also notify the Commission of the costs explicitly provided for in the standard contract(s) for each measure as issued by the IPARD Agency to beneficiaries. The Commission shall notify the Republic of Macedonia of its acceptance or otherwise of the proposed rules within three months of their receipt but in any case no later than the date when the Commission Decision conferring management of aid provided for in Article 25 is taken. The rules and costs shall be applicable thereafter.
4. The following expenditure shall not be eligible under the IPARD Programme:
 - (a) taxes, including value added taxes;
 - (b) customs and import duties, or any other charges;
 - (c) purchase, rent or leasing of land and existing buildings, irrespective of whether the lease results in ownership being transferred to the lessee;
 - (d) fines, financial penalties and expenses of litigation;
 - (e) operating costs;
 - (f) second hand machinery and equipment;
 - (g) bank charges, costs of guarantees and similar charges;
 - (h) conversion costs, charges and exchange losses associated with the IPARD euro account, as well as other purely financial expenses;
 - (i) contributions in kind;

- (j) the purchase of agricultural production rights, animals, annual plants and their planting;
- (k) any maintenance, depreciation and rental costs;
- (l) any cost incurred by public administration in managing and implementing assistance, namely those of the Operating Structure and, in particular, overheads, rentals and salaries of staff employed on activities of management, implementation, monitoring and control.

By way of derogation from sub-paragraphs (c) and (e) the items mentioned in those sub-paragraphs may be eligible under measures "preparation and implementation of local rural development strategies" and "support for the setting-up of producer groups".

5. Unless the Commission expressly and explicitly decides otherwise the following expenditure is also not eligible:

- (a) the costs of any services, supplies and works costing more than an amount equivalent to € 10 000 for which the beneficiary has not obtained quotations from at least three suppliers, the originals of these being included in the applications for approval of projects;
- (b) expenditure on projects which, before completion, have charged fees to users or participants unless the fees received have been deducted from the costs claimed;
- (c) promotional costs, other than in the collective interest;
- (d) expenditure incurred by a final beneficiary where more than 25% of whose capital is held by a public body or bodies unless the Commission has so decided in a specific case on the basis of a complete reasoned request from the Republic of Macedonia. The Commission shall take its decision within three months of receiving the request. This exclusion shall not apply to expenditure on infrastructure or human capital.

6. Notwithstanding paragraphs 4 and 5, in the case of investments:

- (a) eligible expenditure shall be limited to the construction or improvement of immovable property;
- (b) the purchase or lease-purchase of new machinery and equipment, including computer software, up to the market value of the asset shall be considered as eligible; other costs connected with the leasing contract, such as lessor's margin, interest refinancing costs, overheads and insurance charges, shall not be eligible;
- (c) general costs linked to expenditure referred to in points (a) and (b) of this paragraph such as architects', engineers' and other consultation fees, feasibility studies, the acquisition of patent rights and licences shall be eligible up to a ceiling of 12% of the costs referred to in the said points (a) and (b) according to the following conditions:

- for projects with eligible expenditure of the investments referred to in sub-paragraphs (a) and (b) greater than € 3 million, the business plan preparation costs cannot be greater than 3% of the eligible expenditure of these investments,
- for projects with eligible expenditure of the investments referred to in points (a) and (b) of at least € 1 million and no more than € 3 million, the business plan preparation costs cannot be greater than 4% of the eligible expenditure of these investments, and
- for projects with eligible expenditure of the investments referred to in points (a) and (b) less than € 1 million, the business plan preparation costs cannot be greater than 5% of the eligible expenditure of these investments.

The detailed provisions concerning the maximum eligible amount under this paragraph shall be established in the IPARD Programme on the basis of an assessment of the level of costs for similar actions in the Republic of Macedonia.

7. Investment projects shall remain eligible for Community financing provided they do not, within five years from the final payment by the IPARD Agency, undergo a substantial modification. Substantial modifications to a project are those which:

- affect its nature or its implementation conditions or give undue advantage to a firm or public body, and/or
- result either from a change in the nature of ownership of an item of infrastructure, or a cessation or relocation of a productive activity co-financed.

Where any such modification is detected by the Republic of Macedonia, it shall immediately inform the Commission.

8. No project shall be eligible for co-financing where the Republic of Macedonia reduced the amounts payable or paid to the final beneficiary, where this reduction applies only to payments under the IPARD Programme. However, the IPARD Agency may make reductions for amounts owing to it due to:

- overpayments under the IPARD Programme,
- a failing by a final beneficiary to respect conditions under the IPARD Programme.

9. In the event that the Commission determines that an exceptional natural disaster has affected the Republic of Macedonia it may, on the basis of a reasoned request by the Republic of Macedonia, authorise, for relevant projects in the region affected and for a specified period, derogation from provisions of paragraphs 5(a), (d) and 7.

10. In the event that the Commission determines that the expenditure is not fully in conformity with the Agreements and in particular the principles set out in this Article, it shall assess the amounts to be not eligible under the IPARD Programme on the basis of the gravity of the non-conformity recorded. It shall take due account of the nature and the gravity of the non-conformity and of the financial damage

caused to the Community. In instances where such a decision is envisaged, there must be satisfactory compliance with the two first conditions set out in paragraph 4 of Article 25.

Article 33

Rules on procurement

1. For the purposes of this Agreement the contracting authority in accordance with Article 167 of the Financial Regulation shall be a national public-sector body who is a final beneficiary of assistance under the Programme.
2. As regards Article 23(4) of the Framework Agreement, in cases where the final beneficiary is a public-sector body, any requirement for ex-ante approval by the Commission included in the procedures and standard documents referred therein shall not apply.
3. In the event that the Commission determines that an exceptional natural disaster has affected the Republic of Macedonia, and on the basis of a reasoned request by the Republic of Macedonia, the Commission may in accordance with Article 57(2)(d) authorise, for relevant projects in the region affected and for a specified period, less burdensome procedures.

Article 34

Aid intensities and rate of Community contribution

1. For the purpose of the IPARD Programme the Community contribution shall be calculated on the basis of public expenditure.
2. Public expenditure shall not exceed a ceiling of 50% of the total eligible cost of the investment. However, that ceiling shall be:
 - (a) 55% for investments in agricultural holdings made by young farmers;
 - (b) 60% for investments in agricultural holdings in mountain areas;
 - (c) 65% for investments in agricultural holdings in mountain areas made by young farmers;
 - (d) 75% for investments referred to in paragraph 4(b) and for investments in agricultural holdings to implement the Council Directive 91/676/EEC of 12 December 1991¹⁴, subject to the existence of a national strategy for its implementation;
 - (e) 100% for investments in infrastructure not of a nature to generate substantial net revenue;
 - (f) 100% for measures referred to in Article 182 of the IPA Implementing Regulation.
3. In determining the rate of public expenditure for the purposes of this Article, account shall not be taken of national aid to facilitate access to loans granted

¹⁴ OJ L 375, 31.12.1991, p. 1.

without any Community contribution provided under the IPA Implementing Regulation.

4. The Community contribution shall not exceed a ceiling of 75% of the public expenditure. However, that ceiling shall be:
 - (a) 80% for the measures covered by priority axis 2 referred to in Article 171(3) of IPA Implementing Regulation and for activities covered by Article 182 of IPA Implementing Regulation;
 - (b) 85% in the case of investment projects carried out in regions where the Commission determines that exceptional natural disasters have occurred.

Sub-section 2 Financial Management

Article 35

Financing Decisions and Agreements

No earlier than the adoption of the financing decision by the Commission approving the IPARD Programme in accordance with Article 39 of the IPA Implementing Regulation, and conclusion of the Framework Agreement and this Agreement, a Multi-annual Financing Agreement (hereinafter referred to as "MFA") shall be concluded in accordance with Article 8 of the IPA Implementing Regulation. The MFA shall set out the breakdown of the multi-annual legal commitments and the period of validity of those commitments, which are broken down over several years into annual instalments. The MFA shall be revised on an annual basis to take account of the amounts provided for in the Multi-annual Indicative Planning Document (MIPD) concerned and, where appropriate, amendments of this Agreement.

Article 36

Commitments from the Commission

The Commission shall automatically decommit any portion of a budget commitment for the IPARD Programme where, by 31 December of the third year following year n being the one in which the budget commitment was made:

- It has not been used for the purpose of pre-financing in accordance with Article 40, or
- It has not been used for making interim payments in accordance with Article 41, or
- No declaration of expenditure has been presented in relation to it.

Article 37

Financing plan for the IPARD Programme

1. The financing plan for the IPARD Programme shall lay down, in particular, the maximum amount of the Community contribution, its annual breakdown, a breakdown by priority and the co-financing rates applicable for each priority, and, for Programme monitoring purposes, an indicative breakdown by measure.

2. The financing plan shall enter into force and financial operations of the IPARD Agency shall only start after the IPARD Programme has been adopted by the Commission and after the decision on the conferral of management to the management and control system has been taken.
3. The financing plan for the IPARD Programme and any adjustments thereof shall be entered in a secure system for the exchange of information and documents between the Commission and the Republic of Macedonia as referred to in Article 17.

Article 38

Payments from the Commission

1. Only assistance under the IPARD Programme granted in accordance with the Agreements and paid by the IPARD Agency shall be subject to co-financing by the Community.
2. Payments by the Commission of the Community contribution shall be made within the limits of the funds available in accordance with the MFA referred to in Article 35. Each payment shall be posted to the earliest open budget commitment made for the IPARD Programme.
3. Payments shall take the form of pre-financing, interim payments and payment of the final balance. They shall be calculated on the basis of the Community contribution to the financing of the operations concerned, up to the amount obtained by applying the co-financing rate laid down for each priority axis in the financing plan in force to the eligible expenditure, subject to the maximum Community contribution for each priority axis.
4. By 28 February each year, the Republic of Macedonia shall send to the Commission, using the model in Annex IV, a forecast of its likely declarations of expenditures for the financial year concerned and for the subsequent financial year, in relation to the IPARD Programme. The Commission may ask for an update of the forecast as appropriate.
5. The combined total of pre-financing and interim payments shall not exceed 95% of the Community contribution as set out in the financing table of the IPARD Programme.
6. When the ceiling referred to in paragraph 5 is reached, the NAO shall continue transmitting to the Commission the certified declarations of expenditure in accordance with Article 39, as well as information about the amounts recovered.
7. Payments by the Commission to the National Fund shall be made in euro to the IPARD euro account, subject to the availability of budget appropriations and in accordance with the provisions laid down in Articles 40, 41, 42 and 43 and in the MFA, provided that the verifications referred to in these Articles have not indicated any problems.
8. The Republic of Macedonia shall ensure that the final beneficiaries receive the total amount of the public contribution in due time and in full. No specific charge or other charges with equivalent effect shall be levied which would reduce these amounts for the final beneficiaries.

9. The expenditure may be covered by Community financing only if it has actually been incurred and paid by the final beneficiary. Expenditure paid by final beneficiaries shall be substantiated by receipted invoices or accounting documents of equivalent probative value. Where assistance is not a function of expenditure, other appropriate documents, as specified in the IPARD Programme may be accepted. In all cases, expenditure shall be certified by the NAO.

Article 39

Declaration of expenditure

1. The NAO shall make declarations of expenditure for the IPARD Programme. These declarations shall also act as payment applications and shall cover, for each IPARD Programme measure, the amount of eligible public expenditure for which the IPARD Agency has actually paid the corresponding Community contribution during the reference period.
2. Declarations of expenditure shall be drawn up in accordance with the model in Annex II. They shall be signed and certified, and transmitted by the NAO, on behalf of the Republic of Macedonia, to the Commission, with copies to the CAO and the Audit Authority.
3. Once the provisions of Article 37(2) have been fulfilled, the Republic of Macedonia shall submit to the Commission its declarations of expenditure by the following deadlines:
 - (a) by 30 April at the latest in the case of expenditure in the period 1 January to 31 March;
 - (b) by 31 July at the latest in the case of expenditure in the period 1 April to 30 June;
 - (c) by 31 October at the latest in the case of expenditure in the period 1 July to 30 September;
 - (d) by 31 January at the latest in the case of expenditure in the period 1 October to 31 December.

Expenditure declared in respect of a period may contain corrections to data declared in respect of the preceding declaration periods of the same financial year.

Declarations shall be sent even in cases in which no reimbursement is requested.

4. Where there are disagreements, differences of interpretation or inconsistencies relating to declarations of expenditure for a reference period, resulting in particular from the failure to communicate the information required under the Agreements, and these require further checks, the Republic of Macedonia shall be required to provide additional information. Such information shall be provided in accordance with Articles 40, 41 and 43.

The time limit for payment laid down in paragraph 6 may in such cases be interrupted for all or part of the amount for which payment is claimed, from the date on which the request for information is sent until receipt of the information

requested but no later than the date on which the declaration of expenditure for the following period is submitted.

Where no solution is found within that time limit the Commission may suspend or reduce payments in accordance with Article 46.

5. Cumulative data relating to expenditure made by 30 September, to be submitted to the Commission by 31 October at the latest, may be corrected only in the annual accounts to be sent to the Commission in accordance with Articles 50 and 51.
6. Interim payments shall be made by the Commission within 45 days of registering a declaration of expenditure for which the requirements set out in Article 41 are met, without prejudice to the decisions referred to in Articles 53 and 54 provided that:
 - (a) the expenditure declared is eligible for Community funding in accordance with Article 32;
 - (b) the checks in Article 41 have not indicated any problems;
 - (c) no suspension of payments has been decided concerning the measure(s) that is or are the subject of the application in question;
 - (d) appropriations are available.

Article 40
Pre-financing

1. Pre-financing payments may amount to 30% of the Community contribution for the first three years of the IPARD Programme. It may be split between several financial years and paid in two or more instalments.
2. The Commission shall make an initial pre-financing payment of at least 50% of the amount referred to in paragraph 1 as first instalment.
3. The first instalment of the pre-financing payment shall be made by the Commission when the following conditions are fulfilled:
 - (a) the NAO has notified to the Commission the opening of the IPARD euro account for the IPARD Programme;
 - (b) the accreditations delivered by the CAO and the NAO are in force and the conferral of management by the Commission remains valid;
 - (c) the MFA has entered into force.

Additional instalments may be paid following a request of the Republic of Macedonia in accordance with the requirements provided for in paragraph 1 and 4 of this Article.

4. Where the pre-financing payments referred to in paragraph 1 are not sufficient to ensure timely payment of claims from final beneficiaries, they may be increased. The increase shall be the amount needed for this purpose. It shall be based on the sum of substantiated expenditure incurred by beneficiaries but not yet settled due to

the exhaustion of Community funding in the IPARD euro account. However, the cumulative amount of payments for pre-financing shall not exceed 30% of the Community contribution for the three most recent years established in the MFA.

5. The total amount paid as pre-financing shall be reimbursed to the Commission with all interest accrued if no declaration of expenditure for the IPARD Programme is sent within 15 months of the date on which the Commission made the first pre-financing payment. The Community contribution to the IPARD Programme shall not be affected by such reimbursement.
6. In accordance with Articles 31 and 45 interests on pre-financing shall be recognized on a monthly basis. The interest rate applied can in no case be lower than the interest rate the Republic of Macedonia is receiving on its foreign currency deposits for this month.

Article 41

Interim payments

1. In the case of a declaration of expenditure for an interim payment, in order for the Commission to approve the application the minimum requirements to be fulfilled are the following:
 - (a) the NAO has sent to the Commission a payment application and a statement of expenditure relating to the payment in question; the statement of expenditure shall be certified by the NAO;
 - (b) the ceilings for Community assistance under each priority axis in accordance with Article 42(4) have been respected;
 - (c) the annual implementation reports as referred to in Article 68, including the most recent one due have been sent to the Commission;
 - (d) information requested by the Commission necessary to clarify any elements relevant to the declaration of expenditure has been provided, including information on the reporting of irregularities in accordance with Article 28 of the Framework Agreement.

If one or more of the conditions mentioned in this paragraph are not met, the Republic of Macedonia shall, when so requested by the Commission and within the time limit fixed by the Commission, take the necessary steps to remedy the situation before the payment is made.

2. If it appears that the applicable rules have not been complied with or that Community funds have been improperly used, the Commission may reduce interim payments to the Republic of Macedonia or temporarily suspend them, in accordance with the provisions of Articles 39(4) and 46. It shall inform the Republic of Macedonia accordingly.
3. The suspension or reduction of interim payments shall comply with the principle of proportionality and shall be without prejudice to the decisions of conformity and clearance of account and financial corrections.

Article 42

Calculation of the amount to be paid

1. The Community contribution to be paid in respect of the eligible public expenditure declared for each priority axis for each reference period shall be calculated on the basis of the financing plan in force on the first day of that period.
2. The amounts of the Community contribution recovered from final beneficiaries under the IPARD Programme during each reference period and the debts that have not been collected within 2 years of their registration in the debtor's ledger shall be deducted from the amount to be paid by the Commission in the declaration of expenditure for that period in accordance with Article 55.
3. Amounts resulting from the clearance of accounts carried out in accordance with Article 53 which may be re-used for the IPARD Programme shall be added to or deducted from the amount of the Community contribution at the time of the next declaration.
4. Without prejudice to the ceiling of 95% as provided for in Article 38(5), where the combined total of declarations of expenditure exceeds the total programmed for a given priority axis, the amount to be paid shall be capped at the amount programmed for that priority axis in the financing plan in force. Expenditure excluded as a result may be taken into account in a subsequent declaration of expenditure provided that an adjusted financing plan has been submitted by the Republic of Macedonia and accepted by the Commission.

Article 43

Payment of the final balance

1. In the case of the payment of the final balance, the deadline of Article 36 as laid down in the MFA shall apply and the minimum requirements for the Commission to approve the application are the following:
 - (a) the NAO has sent to the Commission a final declaration of expenditure and a final statement of expenditure; the final statement of expenditure shall be certified by the NAO and supported by a final statement of assurance;
 - (b) the Managing Authority has sent to the Commission the final report for the IPARD Programme, as referred to in Article 68;
 - (c) the decision referred to in Article 53 is adopted.
2. The payment shall not prejudice the adoption of subsequent decisions pursuant to Article 54.
3. The payment shall also not prejudice the follow-up of the provisions laid down under Article 44(8), Article 48 and Article 55.
4. No further financial transactions may be made by the Republic of Macedonia on the IPARD euro account after the final payment claim was sent to the Commission. The Republic of Macedonia shall ensure that the requirements referred to in paragraph 1 are respected until the requirements mentioned under Article 48 are

fulfilled. As regards the provisions under Article 55 the Commission should be informed whenever the recovered amounts are recorded in the national accounts.

5. The Republic of Macedonia shall set up a system which allows it to follow-up on the requirements set out in paragraph 4. The Republic of Macedonia shall identify the responsible body and shall inform the Commission of the practical arrangements concerning the transfer of responsibilities to this body.

Article 44

Payments to final beneficiaries

1. The Republic of Macedonia shall ensure that payments to the final beneficiaries are:
 - (a) made in national currency and debited as appropriate against the IPARD euro account. The payable order(s) or any other accounting documents of equivalent probative value to the final beneficiary(ies) or to their assignee(s) shall as a general rule be issued within 3 working days of this debit;
 - (b) based on declarations of expenditure incurred by the final beneficiary and evidenced by original receipted invoices. Where assistance is not a function of expenditure, other appropriate documents, as specified in the IPARD Programme may be accepted.
2. In order to be eligible, expenditure shall not be incurred before the date of conclusion of the contract which made the claimant a final beneficiary under the IPARD Programme. In the case where aid is not a function of expenditure, the events which trigger assistance shall not occur before that date. These restrictions on date shall not apply for feasibility and related studies and for the Technical Assistance measure.
3. Except for actions under the Technical Assistance measure and activities referred to in paragraph 6(c) of Article 32 expenditure shall in no case relate to projects selected, contracts concluded by or on behalf of the IPARD Agency and final beneficiaries, and expenditure paid earlier than the date(s) specified in the Commission Decision referred to in Article 25.
4. No payments shall be made in cash.
5. Where original invoices or the other relevant documents referred to in paragraph 1(b) are not retained by the IPARD Agency following receipt, the IPARD Agency shall ensure that copies shall be taken and arrangements made to ensure that the originals will be made available for audit and inspection purposes.
6. The NAO and the IPARD Agency shall ensure that total public expenditure by all public bodies in the Republic of Macedonia for each measure and project is identifiable in the IPARD Agency's accounts.
7. The IPARD Agency shall maintain records of each payment which include at least the following information:
 - (a) the amount in national currency;

- (b) the corresponding amount in euros.
8. The ratios of Community and national contributions to public expenditure, and of total public expenditure to total eligible costs, shall be determined in national currency.
 9. The NAO and the IPARD Agency shall ensure that any amount(s) which they find has been inadvertently paid in excess of the sum due, noted by them and which have been incorporated in expenditure declarations charged to the IPARD euro account, are recorded within 3 working days in the IPARD euro account and deducted from the next application for payment to the Commission referred to in Article 39.
 10. The NAO and the IPARD Agency shall ensure timely treatment of payment requests by final beneficiaries. In cases where the interval between receipt of the supporting documents needed to make the payment and issuing of the payment order exceeds three months, Community co-financing may be reduced in accordance with the following rules:
 - (a) where expenditure effected after the deadlines is equal or less than 4% of the expenditure effected before the deadlines, no reduction shall be made, irrespective of the number of months' delay;
 - (b) where expenditure effected after the deadlines is greater than 4% of the expenditure effected before the deadlines, all further expenditure effected with a delay of up to:
 - i. one month shall be reduced by 10%;
 - ii. two months shall be reduced by 25%;
 - iii. three months shall be reduced by 45%;
 - iv. four months shall be reduced by 70%;
 - v. five months or more shall be reduced by 100%.
 11. However, the Commission may apply a different time scale and/or lower or zero reductions, if exceptional management conditions are encountered for certain measures, or if well-founded justifications are provided by the Republic of Macedonia.
 12. Before taking the decision the Commission shall inform the Republic of Macedonia allowing it to make its position known within 10 working days. The Commission shall inform the Republic of Macedonia of its final decision, stating the reasons on which the decision is based.
 13. For any expenditure effected after the deadlines the Republic of Macedonia shall submit to the Commission a detailed justification of the delay, written evidence to substantiate this justification as well as a demonstration of a direct relationship between the justification and the relevant expenditure effected after the deadlines.

Article 45
Exchange rate and interest

1. The Republic of Macedonia shall ensure that the rate recorded for conversion between euro and national currency is the monthly accounting rate of the euro established by the Commission for the Republic of Macedonia for the month during which the expenditure was registered in the accounts of the National Fund and the IPARD Agency. However:
 - (a) for payments by the IPARD Agency the date the payment order is issued to the final beneficiary or their assignee shall be the date shown in the accounts;
 - (b) for overpayments by the IPARD Agency in accordance with Article 44(9) and for debts not recovered, as well as debts that have not been collected within 2 years of their registration in the debtor's ledger in accordance Article 55, the rate in the month preceding the month during which the overpayment or the debt were first noted;
 - (c) for amounts fixed by the clearance of accounts and/or conformity clearance Decisions, the rate in the month preceding the month during which the Decision was taken;
 - (d) for debts and interest recovered in accordance with Article 55 the rate in the month preceding on the month during which the debt was recovered;
 - (e) for irregularities recovered in accordance with Article 28 of the Framework Agreement, the rate in the month preceding the month during which the amount was recovered;
 - (f) for interest earned on the National Fund's and the IPARD Agency's account(s), the rate on the month the interest was credited to the account(s) which must be at least monthly.

These provisions shall also apply to cases covered by Article 31(2).

2. In the event that a rate for a month is not published, the rate for the most recent previous month of publication shall be used.
3. Where the time-limits in the Decisions taken pursuant to Articles 53 and 54 are not complied with, any outstanding amount shall generate interest at a rate equal to the Euribor rate for three month deposits published by the European Central Bank plus 1.5% points. That rate shall be the monthly average of the month in which those Decisions were taken.
4. Any interest earned on the IPARD euro account remains the property of the Republic of Macedonia. Interest generated by the financing by the Community of the IPARD Programme shall be posted exclusively to the IPARD Programme, being regarded as a resource for the Republic of Macedonia in the form of a national public contribution, and shall be declared to the Commission, at the time of the closure of the IPARD Programme.
5. Accounts related to the IPARD Programme funds held by the IPARD Agency shall bear interest. Interest earned on those accounts attributable to the Community

contribution shall also be used exclusively for the IPARD Programme and shall not be subject to any charges or taxes. All interest attributable to the Community contribution shall be additional to the amounts included in the MFA and shall be regarded as a resource for the Republic of Macedonia.

Article 46
Suspension of payments

1. All or part of the payments may be suspended by the Commission where:
 - (a) there is a serious deficiency in the management and control system of the IPARD Programme which affects the reliability of the procedure for certification of payments and for which corrective measures have not been taken; or
 - (b) the accreditations delivered by the CAO and/or the NAO are suspended or withdrawn; or
 - (c) the conferral of management decision by the Commission is suspended or withdrawn; or
 - (d) expenditure in a certified statement of expenditure is linked to a serious irregularity which has not been corrected; or
 - (e) clarifications are needed regarding the information contained in the declaration of expenditure; or
 - (f) the most recent audit reports and audit opinions due have not been sent to the Commission in accordance with Article 28; or
 - (g) the NAO has not sent to the Commission the annual statements of assurance as referred to in Article 27, including the most recent one due.
2. The Republic of Macedonia shall be given the opportunity to present its observations within a period of 1 month before the Commission decides on a suspension in accordance with paragraph 1 of this Article.
3. The Commission shall end the suspension when the Republic of Macedonia has taken the necessary measures to remedy the deficiency, irregularity or lack of clarity referred to in paragraph 1 of this Article.
4. If those measures have not been taken by the Republic of Macedonia, the Commission may decide to cancel all or part of the Community contribution to the IPARD Programme in accordance with Article 54.

Article 47
Closure of the IPARD Programme

1. After an application for final payment has been received by the Commission, the IPARD Programme is considered closed as soon as one of the following occurs:
 - (a) payment of the final balance due by the Commission;

- (b) issuance of a recovery order by the Commission;
 - (c) de-commitment of appropriations by the Commission.
2. The closure of the IPARD Programme does not prejudice the Commission's right to undertake a financial correction in accordance with Article 54 at a later stage.
 3. The closure of the IPARD Programme does not affect the obligations of the Republic of Macedonia under Articles 44(9), 48 and 55 and to continue to retain related documents, in accordance with Article 48.

Article 48
Retention of documents

1. All documents related to the IPARD Programme, including those relating to projects that have not been selected, shall be retained by the Republic of Macedonia for at least 3 years after the closure of the IPARD Programme or in case of investment projects for a period of 5 years following the date of the final payment as laid down in Article 172(4) of the IPA Implementing Regulation. This period shall be interrupted either in the case of legal proceedings or at the duly motivated request of the Commission.
2. The IPARD Agency and the National Fund shall ensure that if they do not hold those documents themselves, the documents are kept at the disposal of the Commission for that period. In the case of irregularities or negligence, the supporting documents referred to in paragraph 1 shall be kept at the disposal of the Commission for at least five years following that in which the sums are entirely recovered from the final beneficiary and credited to the IPARD Programme or in which the financial consequences of non-recovery are determined under Article 55.
3. In case of a conformity clearance procedure provided for in Article 54, the supporting documents referred to in paragraph 1 shall be kept at the disposal of the Commission for at least one year after the conclusion of that procedure or, if a conformity decision is the subject of legal proceedings before the Court of Justice of the European Communities, for at least one year after the conclusion of those proceedings.

Sub-section 3 Financial corrections

Article 49
Protection of the financial interests of the Community and assurances regarding the management of Community funds

1. The Republic of Macedonia shall adopt all legislative, regulatory and administrative provisions and take any other measures necessary to ensure effective protection of the financial interests of the Community, and particularly in order to:
 - i. check the genuineness and compliance of operations financed by the Community;
 - ii. prevent and pursue irregularities;

- iii. recover sums lost as a result of irregularities or negligence.
2. The Republic of Macedonia shall inform the Commission of the provisions adopted and measures taken under paragraph 1 and the measures taken for management and control in compliance with Community legislation concerning support for the IPARD Programme in order to protect the financial interests of the Community.

Article 50

Content of the annual accounts

1. The annual accounts referred to in Article 27(3) of the Framework Agreement shall include:
 - (a) a complete set of financial statements in accordance with the books and records of the National Fund and the IPARD Agency, showing Community and national parts, and including the following components:
 - i. balance sheet;
 - ii. economic outturn account (including segment reporting by measures);
 - iii. statement of changes in net assets/liabilities;
 - iv. cash flow table, accompanied by information relating to the IPARD euro account;
 - v. annex to the financial statements.
 - (b) the revenues and the expenditure of the IPARD programme, showing Community, national and total revenues and expenditure summarised by measures and presented on an annual basis, as referred to in first subparagraph of paragraph 1 and submitted using Form D 2 as set out in Annex III;
 - (c) information regarding expenditure and revenues for the whole period of implementation of the IPARD programme or confirmation that the detail of each transaction is held on computer file at the disposal of the Commission;
 - (d) a table of differences by IPARD Programme and measure, between the expenditure and the revenues declared in the annual accounts and that declared for the same period in the documents referred to in Article 39, accompanied by an explanation for every difference;
 - (e) the table of the amounts to be recovered for the end of the exercise.
2. The form and content of the financial statements referred to in the first subparagraph of paragraph 1 shall be established in accordance with International Generally Accepted Accounting Principles and any guidelines on the application of these standards established by the Commission.

Article 51

Transmission of the clearance information

1. For the purpose of the clearance of accounts pursuant to Article 30(1) of the Framework Agreement, the NAO shall send to the Commission, with copy to the CAO:
 - (a) the items included in the annual accounts, as referred to in Article 50, together with any reports by authorities acting under delegation from structures, authorities and bodies mentioned referred to in the Article 9(3);
 - (b) the opinions and reports established by the Audit Authority, as referred to in Article 16;
 - (c) complete recording of all the accounting information, as referred to in Article 50 and required for control purposes;
 - (d) the statement of assurance as referred to in Article 27.
2. The documents and the accounting information referred to in paragraph 1 shall be signed and certified, and transmitted by the NAO, on behalf of the Republic of Macedonia, to the Commission by 30 April at the latest of the year following the end of the financial year which it concerns, with copies to the CAO and the Audit Authority. The documents referred to in points (a) and (b) of that paragraph shall be sent in one copy together with an electronic copy in accordance with the format and under the conditions established by the Commission, following the model set out in Annex III and in the table referred to under Article (50)(e).
3. At the request of the Commission or on the initiative of the NAO, further information concerning the clearance of accounts may be addressed to the Commission within a time period set by the Commission, taking into account the amount of work required for providing that information. In the absence of that information, the Commission may clear the accounts on the basis of such information as is in its possession.
4. In duly justified cases, the Commission may accept a request for a late submission of information, if that request is addressed to it before the deadline for submission concerned.

Article 52

Form and content of the accounting information

1. The form and content of the accounting information referred to in Article 51(1)(c) shall be established in accordance with International Generally Accepted Accounting Principles and any guidelines on the application of these standards established by the Commission and shall ensure that total public expenditure by all public bodies in the Republic of Macedonia for each measure and project is identifiable in the books and records of the National Fund and the IPARD Agency by an adequate accounting code.
2. Where there are disagreements, differences of interpretation or inconsistencies relating to documents and the accounting information referred to in paragraph 1 of

- this Article for a reference period, resulting in particular from the failure to communicate the information required under this Agreement, and these require further checks, the Republic of Macedonia shall be required to provide additional information.
3. The accounts referred to in Article 50 shall be submitted using Form D 2 as set out in Annex III.
 4. Where payments due under the IPARD Programme are encumbered by claims, they shall be deemed to have been made in their entirety:
 - (a) on the date of the payment of the sum still due to the beneficiary, if the claim is less than the expenditure settled;
 - (b) on the date of the settlement of the expenditure, if the latter is less than or equal to the claim.
 5. The accounting information shall be used by the Commission for the sole purposes of:
 - (a) carrying out its functions in the context of the clearance of accounts pursuant to IPA implementing rules;
 - (b) monitoring developments and providing forecasts in the agricultural sector;
 - (c) in this context, the European Court of Auditors and the European Anti-fraud Office (OLAF) have access to that information.
 6. Payment orders not executed and payments debited to the account and then re-credited shall be shown in Form D2 as deductions from expenditure in respect of the month during which the failure to execute or the cancellation is reported to the IPARD Agency.
 7. The Republic of Macedonia shall set up, in respect of the IPARD Programme, a system for the recognition of all amounts due and for the recording in a debtors' ledger of all such debts, including irregularities prior to their receipt. Without prejudice to Article 44(6) or any national provisions concerning recovery of debts, any financial contribution charged to the Community in respect of these sums including irregularities shall be written off at the end of the second year following its registration in the debtors ledger and deducted from the next application for payment as provided for in Article 42(2). Any interest recovered by the IPARD Agency attributable to the Community contribution in respect of debts recovered shall be recorded in the IPARD Agency account(s) and used exclusively for the IPARD Programme. The IPARD Agency and the National Fund shall ensure that any amounts recovered are credited to the IPARD euro account within 3 working days of the date of recovery.
 8. Any personal data included in the accounting information collected shall only be processed for the purposes specified in paragraph 2. In particular, if accounting information is used by the Commission for the purpose referred to in paragraph 5, the Commission shall make such data anonymous and process it in aggregated form only.

9. Any queries concerning the processing of their personal data shall be addressed by the persons concerned to the Commission as set out in Section 5 of Commission Regulation (EC) No 1828/2006 of 8 December 2006¹⁵.
10. The Commission shall ensure that the accounting information is kept confidential and secure.

Article 53
Financial clearance

1. The clearance of accounts decision referred to in Article 30(1) of the Framework Agreement shall determine the amounts of expenditure-effected in the Republic of Macedonia during the financial year in question which shall be recognised as being chargeable to the IPARD Programme on the basis of the accounts referred to in Article 50 and the funds which may be re-used by the Republic of Macedonia under Article 35 of the Framework Agreement.

2. The Commission shall, by 30 September at the latest of the year following the financial year concerned, on the basis of the information referred to in paragraph 1, take a Decision to clear the accounts of the National Fund and the IPARD Agency (hereinafter referred to as “the clearance of accounts Decision”).

The clearance of accounts Decision shall cover the integrality, accuracy and veracity of the accounts submitted and shall not prejudice the adoption of a subsequent conformity clearance Decision, pursuant to Article 54.

The clearance of accounts Decision shall also cover the clearance of the IPARD euro account and amounts to be credited to that account in accordance with Article 55 and Article 52(6).

3. The Commission shall also communicate to the Republic of Macedonia the results of its verification of the information supplied, together with any amendments it proposes, by 15 July following the end of the financial year at the latest.

4. If, for reasons attributable to the Republic of Macedonia, the Commission is unable to clear the accounts before 30 September of the following year, the Commission shall notify the NAO, with copy to the CAO and the Audit Authority, of those additional inquiries it proposes to undertake pursuant to Article 26.

5. The amount which, as a result of the clearance of accounts decision, is normally recoverable from or payable to the Republic of Macedonia shall be established by deducting the interim payments in respect of the financial year concerned from the expenditure recognised for the same year in accordance with paragraph 1 of this Article. That amount shall be deducted by the Commission from or added to the following interim payment or the final payment.

6. However, where the amount to be deducted fixed by the clearance of accounts Decision exceeds the level of possible subsequent payments, the NAO shall ensure that the amount not covered by the balance shall be credited to the Commission in euro within two months of notification of that Decision. The Commission may however, on a case by case basis, decide that any amount to be credited to it shall

¹⁵ OJ L 371, 27.12.2006, p. 1.

be offset against payments due to be made by the Commission to the Republic of Macedonia under any Community instrument.

7. This Article shall apply, mutatis mutandis, to pre-financing payments within the meaning of Article 40.
8. Article 42 of the Framework Agreement does not apply to the financial clearance.

Article 54
Conformity clearance

1. If the Commission finds that expenditure under the IPARD programme has been incurred in a way that has infringed applicable rules, it shall decide what amounts are to be excluded from Community financing.
2. The Commission shall assess the amounts to be excluded on the basis of the gravity of the non-conformity recorded. It shall take due account of the nature and the gravity of the non-conformity and of the financial damage caused to the Community.
3. When, as a result of any inquiry, the Commission considers that expenditure was not effected in compliance with the applicable rules, it shall communicate its findings to the CAO and the NAO, and indicate the corrective measures needed to ensure future compliance with those rules.

The communication shall make reference to this Article. The NAO shall reply within two months of receipt of the communication, with copy to the CAO and the Audit Authority, and the Commission may modify its position in consequence. In justified cases, the Commission may agree to extend the period for reply.

After expiry of the period for reply, the Commission shall convene a bilateral meeting and both parties shall endeavour to come to an agreement as to the measures to be taken as well as to the evaluation of the gravity of the infringement and of the financial damage caused to the Community budget.

4. Within two months from the date of the reception of the minutes of the bilateral meeting referred to in the third subparagraph of paragraph 3, the NAO shall communicate any information requested during that meeting or any other information which it considers useful for the ongoing examination.

In justified cases, the Commission may, upon reasoned request of the NAO, authorise an extension of the period referred to in the first subparagraph. The request shall be addressed to the Commission, with copy to the CAO and the Audit Authority, before the expiry of that period.

After the expiry of the period referred to in the first subparagraph, the Commission shall formally communicate its conclusions to the NAO, with copy to the CAO and the Audit Authority, on the basis of the information received in the framework of the conformity clearance procedure. The communication shall evaluate the expenditure which the Commission envisages to exclude from Community financing.

Where the Commission proposes a financial correction on the basis of an extrapolation or at a flat rate, the NAO shall be given the opportunity to establish the actual extent of the irregularity, through an examination of the documents available. In agreement with the Commission, the NAO may limit the scope of this examination to an appropriate proportion or sample of the documents available. Except in duly justified cases, the examination and the communication of its results to the Commission shall take place within two months from the date of reception of the Commission's proposal for a financial correction.

5. The NAO shall inform the Commission, copy to the CAO and the Audit Authority, of the corrective measures it has undertaken to ensure compliance with the applicable rules and the effective date of their implementation.
6. The deductions from the Community financing shall be made by the Commission from the following interim payment or the final payment. However, at the Republic of Macedonia's request and where warranted by the materiality of the deductions the Commission may set a different date for the deductions.
7. In accordance with Article 35(1) of the Framework Agreement the deductions made by the Commission shall not be reallocated to the IPARD Programme.
8. Article 42 of the Framework Agreement does not apply to the conformity clearance.

Article 55

Recovery of funds in case of irregularity or fraud

1. The NAO shall recover the Community contribution paid to the final beneficiaries from those who committed the irregularity, fraud or corruption or benefited from it, in accordance with Article 29(2) of the Framework Agreement.
2. The NAO shall make financial adjustments where irregularities or negligence are detected in operations of the IPARD Programme by totally or partially cancelling the Community contribution to the operations concerned. The NAO shall take into consideration the nature and gravity of the irregularities detected and the financial loss to the Community contribution.
3. The Community contribution recovered pursuant to paragraph 1 and cancelled pursuant to paragraph 2 may be reused in accordance with paragraph 4(c).
4. The financial adjustments and reuse of funds shall be undertaken by the NAO and shall be subject to the following conditions:
 - (a) where irregularities are detected, the NAO shall extend its inquiries to cover all operations liable to be affected by such irregularities;
 - (b) the NAO shall notify the corresponding adjustments to the Commission, with copy to the CAO and the Audit Authority;
 - (c) amounts of the Community contribution which are cancelled and amounts recovered, as well as the interest thereon, shall be reallocated to the IPARD Programme concerned. However, the cancelled or recovered Community contribution may be reused only for an operation under the same IPARD

Programme and provided the contribution is reallocated to operations which have not been the subject of a financial adjustment.

5. When the annual accounts are sent, as provided for in Article 51, the NAO shall provide the Commission, with copy to the CAO and the Audit Authority, with a summary report on the recovery procedures undertaken in response to irregularities. This shall give a breakdown of the amounts not yet recovered, by administrative and/or judicial procedure and by year of the primary administrative or judicial finding of the irregularity.
6. After the procedure laid down in Article 54(3) and in the first three subparagraphs of Article 54(4) has been followed, the Commission may decide to charge the sums to be recovered to the Republic of Macedonia in the following cases:
 - (a) where the NAO has not initiated all the administrative or judicial procedures for the recovery of the contribution paid to the final beneficiaries within the year which follows the first administrative or judicial finding;
 - (b) where the NAO has failed to comply with its obligations under paragraph 4.
7. The Community contribution not recovered by the IPARD Agency from the final beneficiaries within two years of their registration in the debtor's ledger shall be refunded by the NAO to the Community budget. Where possible, the contribution recovered shall be deducted by the Commission from the following interim payment or the final payment to the Republic of Macedonia. Any interest recovered by the Republic of Macedonia attributable to the Community contribution in respect of debts recovered shall be recorded in the Republic of Macedonia's account(s). The Republic of Macedonia shall ensure that any amounts recovered are credited to the IPARD euro account within 3 working days of the date of recovery.
8. Where it has been possible to effect the recovery referred to in paragraph 1 when the combined total of declarations of expenditure exceeds the ceiling of 95% as provided for in Article 38(5) or after closure of the IPARD Programme, the NAO shall refund the sums recovered to the Community budget in accordance with the procedures laid down in Article 34 of the Framework Agreement.
9. This Article shall cease to apply five years after closure of the IPARD Programme. Any contribution not yet recovered at that date shall be written-off in the debtor's ledger and the corresponding amount shall be refunded to the Community budget. This payment shall not prejudice the adoption of a subsequent decision pursuant to Article 54.

Article 56

Definition of primary administrative or judicial findings

The primary administrative or judicial finding referred to in Article 55 means the first written assessment of a competent authority, either administrative or judicial, concluding on the basis of actual facts that an irregularity has been committed, without prejudice to the possibility that this conclusion may subsequently have to be adjusted or withdrawn as a result of developments in the course of the administrative or judicial procedure.

Sub-section 4 Exceptional natural disasters

Article 57

Exceptional natural disasters

1. The Commission may, in the event that it determines that an exceptional natural disaster has affected the Republic of Macedonia, on the basis of a reasoned request by the Republic of Macedonia, for relevant projects in the region affected and for a specified period, permit rates of Community co-financing to total public expenditure above those specified in the IPARD Programme but within the ceiling of 85%.
2. Moreover, the Commission may authorise the following derogations from provisions of this Agreement as follows:
 - (a) the 50% thresholds as provided for in Article 34(2) may be replaced by thresholds of up to 75%;
 - (b) requests for additional pre-financing payments may also be based on estimates of needs flowing from the expected impact of the exceptional natural disaster in addition to the conditions referred in Article 40(4);
 - (c) the requirement for declarations of expenditure incurred by the final beneficiary to be evidenced by receipted invoices may be replaced by a formal decision by the IPARD Agency to support the project. The criteria for such decisions shall be specified in the reasoned request submitted by the Republic of Macedonia and approved by the Commission. The final beneficiary shall undertake within a period not exceeding one year to provide declarations of expenditure actually incurred as provided for in Article 44(1)(b). No payment to any beneficiary pursuant to this derogation may exceed 20% of the total cost of the investment approved by the IPARD Agency and any such payment shall be the subject of appropriate guarantees. The provision limiting expenditure declarations to events occurring no earlier than the date the contract was concluded making the claimant a final beneficiary may be replaced by a limit of no earlier than the date the exceptional natural disaster occurred;
 - (d) the obligation for procurement by public bodies of services, works and supplies, referred to in Article 23(4) of the Framework Agreement, may in accordance with Article 33(3) be replaced by less burdensome provisions including those permitting negotiated procedures whereby authorities consult providers of their choice and negotiate the terms of the contract with one or more of them.

SECTION IV

MANAGEMENT, PROGRAMME MONITORING AND EVALUATION

Sub-section 1 General provisions

Article 58

Scope

This Section sets out the provisions for the management, monitoring and evaluation of the IPARD Programme and complements the related provisions under Section V of the Framework Agreement. The Republic of Macedonia shall ensure that it applies these provisions.

Article 59

Partnership

1. Assistance under the IPARD Programme shall be implemented through close consultations (hereinafter referred to as “partnership”) between the Commission and the Republic of Macedonia and with the authorities and bodies designated by the Republic of Macedonia under national rules and practices, including:
 - (a) the competent regional, local authorities and other public authorities;
 - (b) the economic and social partners;
 - (c) any other appropriate body representing civil society, non-governmental organisations, including environmental organisations, and bodies responsible for promoting equality between men and women.
2. The Republic of Macedonia shall designate the most representative partners at national, regional and local level and in the economic, social, environmental or other sphere (hereinafter referred to as “partners”). It shall create the conditions for a broad and effective involvement of all appropriate bodies, in accordance with national rules and practices, taking into account the need to promote equality between men and women and sustainable development through integration of environmental protection and improvement requirements.
3. The partnership shall be conducted with due regard to the respective institutional, legal and financial responsibilities of each category of partner as defined under paragraph 1.
4. The partnership shall be involved in the preparation, implementation, monitoring and evaluation of the IPARD Programme. the Republic of Macedonia shall involve all appropriate partners at the various programming stages, due regard being given to the time limit set for each step.

Sub-section 2 Monitoring of the IPARD Programme

Article 60

Programme Monitoring and Monitoring Indicators

1. The Managing Authority and the Monitoring Committee for the rural development component (hereinafter referred to as "IPARD Monitoring Committee") shall monitor the effectiveness and the quality of the implementation of the IPARD Programme. They shall report to the IPA Monitoring Committee and to the Commission on progress of the measures.
2. Programme Monitoring shall be carried out by reference to relevant physical, environmental and financial indicators. These indicators, concerning the inputs, the outputs and the results of the IPARD Programme, shall relate to the specific character of the assistance concerned, its objectives and the socio-economic, structural and environmental situation of the Republic of Macedonia.

Article 61

IPARD Monitoring Committee

1. In accordance with Article 36 of the IPA Framework Agreement the IPARD Monitoring Committee shall be set up by the Republic of Macedonia within six months after the entry into force of the first MFA, after consultation with the Commission and the partners referred to in Article 59.
2. The IPARD Monitoring Committee shall satisfy itself as to the effectiveness and quality of the implementation of the IPARD Programme in order to attain the Programme's objectives.
3. The IPARD Monitoring Committee shall be composed of representatives of relevant authorities and bodies, and appropriate economic, social and environmental partners. It shall draw up and approve in consultation with the Managing Authority, the IPARD Agency and the Commission its rules of procedure. These rules of procedure shall be adopted by the IPARD Monitoring Committee at its first meeting. These may be changed by this Monitoring Committee as the need arises. Such changes shall be communicated in advance to the Commission.
4. The IPARD Monitoring Committee shall report to the IPA Monitoring Committee. It shall provide the IPA Monitoring Committee in particular with information relating to:
 - (a) the progress made in implementing the IPARD Programme, by priority axis and, where relevant, by measures or operations; this shall include the results achieved, financial implementation indicators, and other factors and shall be established with a view to improving the implementation of the IPARD Programme;
 - (b) any aspects of the functioning of the management and control system raised by the Audit Authority, the NAO or the CAO.

5. The IPARD Monitoring Committee shall be chaired by a representative of the Republic of Macedonia. The person designated shall not hold a position in the IPARD Agency.
6. The Commission, the Head of the IPARD Agency and the NAO shall participate in the work of the IPARD Monitoring Committee without voting right.
7. The IPARD Monitoring Committee shall be consulted, within four months of the Decision approving the IPARD Programme on the selection criteria for financed operations. The selection criteria shall be revised according to programming needs.
8. The IPARD Monitoring Committee shall examine the results of the IPARD Programme in particular the achievement of the targets set for the different measures and the progress on utilisation of the financial allocations to those measures and allocations to sub-measures within measures where the IPARD Programme includes such allocations. In this regard, the Managing Authority shall ensure that all relevant information on the progress of measures and, as appropriate, sub-measures, is made available to the Monitoring Committee and the NIPAC.
9. The IPARD Monitoring Committee shall periodically review progress made towards achieving the objectives set out in the IPARD Programme. For this purpose, it shall, in particular, be given the following:
 - (a) information on any sectors where difficulties are experienced;
 - (b) information on the results of checks carried out; and
 - (c) the list and characteristics of approved projects and those not approved.
10. The IPARD Monitoring Committee shall consider and approve, where appropriate, any proposal to the Commission to amend the IPARD Programme.
11. The IPARD Monitoring Committee may, following consultation with the Managing Authority and the IPARD Agency, propose to the Commission and to the NIPAC, with copies to the NAO and the CAO, amendments or reviews of the IPARD Programme to ensure the achievements of the Programme's objectives and enhance the efficiency of the assistance provided.
12. The IPARD Monitoring Committee shall consider and approve the annual and final implementation reports before they are sent to the Commission, the CAO, the NIPAC and the NAO, with a copy to the Audit Authority.
13. The IPARD Monitoring Committee shall examine the on-going and interim evaluation of the IPARD Programme referred to in Articles 65 and 66.
14. The IPARD Monitoring Committee shall consider and approve the communication plan referred in Article 70 as well as any subsequent updates of the plan.
15. When required by the IPARD Programme to give an opinion on any matter, the IPARD Monitoring Committee shall act accordingly.

Article 62
Indicators

1. The progress, efficiency and effectiveness of the IPARD Programme in relation to its objectives shall be measured by means of indicators relating to the baseline situation as well as to the financial execution, outputs, results and impact of the programme.
2. The IPARD Programme shall specify a limited number of additional indicators specific to that Programme.

Sub-section 3 Evaluation

Article 63
Principles for the evaluation of the IPARD Programme

1. Evaluations shall aim to improve the quality, effectiveness and consistency of the assistance from Community funds and the strategy and implementation of the IPARD Programme.
2. The IPARD Programme shall be subject to ex-ante and to an on-going evaluation system which shall take the form of ex-post and, where appropriate, interim evaluations carried out by independent evaluators under the responsibility of the Republic of Macedonia.
3. The evaluations shall assess the implementation of the IPARD Programme towards the achievement of objectives set out in Article 12 of the IPA Framework Regulation. In particular the effectiveness of the measures of the IPARD Programme shall be assessed on the basis of their overall impact on:
 - (a) contributing to the preparation of the Republic of Macedonia for the implementation of the *acquis communautaire* concerning the Common Agricultural Policy and related policies;
 - (b) contributing to the sustainable adaptation of the agricultural sector and rural areas in the Republic of Macedonia;
 - (c) the objectives in the IPARD Programme.
4. The evaluations shall examine the degree of utilisation of resources, the effectiveness and efficiency of the programming, its socioeconomic impact and its impact on the defined priorities. They shall cover the goals of the IPARD Programme and aim to draw lessons concerning rural development policy. They shall identify the factors which contributed to the success or failure of the implementation of the IPARD Programme, including the sustainability of actions and identifications of best practices.
5. Evaluations shall respond to a common monitoring and evaluation framework defined by the Commission in consultation with the Republic of Macedonia and shall, as a general rule, be accompanied by achievement related criteria and indicators. In addition, evaluations may be required to answer specific questions related to the objectives of the IPARD Programme.

6. The Republic of Macedonia shall assemble the appropriate resources and collect the data required to ensure that evaluations can be carried out in the most effective manner. In this connection, evaluation shall make use of the various particulars that the Programme monitoring arrangements may yield, supplemented where necessary, by the gathering of information to improve its relevance.
7. Evaluation reports shall explain the methodologies applied, and include an assessment of the quality of the data and the findings.
8. The quality and implications of evaluations shall be assessed by the Managing Authority, the IPARD Monitoring Committee and the Commission.
9. The results of the ex-ante and the interim evaluations shall be taken into account in the programming and implementation cycle.

Article 64

Ex-ante evaluation of the IPARD Programme

1. Ex-ante evaluation shall form part of drawing up the IPARD Programme and aim to optimise the allocation of budgetary resources and improve programming quality. It shall identify and appraise medium and long-term needs, the goals to be achieved, the results expected, the quantified targets particularly in terms of impact in relation to the baseline situation, the Community value-added, the extent to which the priorities defined have been taken into account, the lessons learned and the quality of the procedures for implementation, Programme monitoring, evaluation and financial management.
2. Ex-ante evaluation shall be carried out under the responsibility of the Republic of Macedonia.

Article 65

On-going evaluation

1. The Republic of Macedonia shall establish a system of on-going evaluation for the IPARD Programme. This system shall be organised on the initiative of the Managing Authority in cooperation with the Commission on a multi-annual basis and shall cover the entire programming period.
2. The Managing Authority and the IPARD Monitoring Committee for the Programme shall use on-going evaluation to:
 - (a) examine the progress of the IPARD Programme in relation to its goals by means of result and, where appropriate, impact indicators;
 - (b) improve the quality of IPARD Programme and their implementation;
 - (c) examine proposals for substantive changes to the Programme;
 - (d) prepare for interim and ex-post evaluation.

3. The Managing Authority shall report each year on the on-going evaluation activities to the IPARD Monitoring Committee with copies to the CAO and the Audit Authority. A summary of the activities shall be included in the annual report provided for in Article 68.

Article 66
Interim evaluation

1. If the Commission considers as appropriate, in the third year following the year of adoption of the first Decision of the conferral of management of aid of the IPARD Programme, the on-going evaluation shall take the form of a separate interim evaluation.
2. The interim evaluation shall propose measures to improve the quality of the IPARD Programme and its implementation. In particular the Republic of Macedonia shall ensure that the interim evaluation examines the initial results of the IPARD Programme, their consistency with the ex-ante appraisal, the relevance of the targets and objectives and the extent to which they have been attained. It shall also assess the quality of Programme monitoring and implementation and the experience gained in setting up the system for implementation of the IPARD Programme.
3. The interim evaluation shall be submitted to the IPARD Monitoring Committee, and to the Commission by 31 December of the year referred to in the paragraph 1 of this Article.
4. In addition to the assessment referred to in Article 63(8), the IPARD Monitoring Committee, the Managing Authority and the Commission shall consider the implications of the evaluation with a view to reviewing the IPARD Programme.
5. The Managing Authority shall inform the Commission about the follow-up to the recommendations in the evaluation report.
6. If the Republic of Macedonia fails to submit the interim evaluation report by the date referred to in paragraph 3 the provisions of Article 39(4) shall apply.

Article 67
Ex-post evaluation

1. During the last year of validity of the commitment established in the most recent MFA concluded with the Republic of Macedonia, the on-going evaluation shall take the form of a separate ex-post evaluation. It shall be completed and submitted to the Commission not later than the end of that year.
2. On the basis of the evaluation results already available as well as evaluation questions relevant to the IPARD Programme, the ex-post evaluation shall cover the utilisation of resources and the effectiveness and efficiency of the IPARD Programme, its impact and its consistency with the ex-ante evaluation. It shall cover factors contributing to the success or failure of implementation, the achievements of the IPARD Programme and results, including their sustainability. It shall draw conclusions relevant to the IPARD Programme and to the enlargement process.

3. If the Republic of Macedonia fails to submit the ex-post evaluation report by the date referred to in paragraph 1 the provisions of Article 39(4) shall apply.

Sub-section 4 Reporting

Article 68

Annual and Final reports

1. The Managing Authority, following consultation with the IPARD Agency, shall draw up annual reports and a final report on the implementation of the IPARD Programme.
2. The annual reports on implementation of the IPARD Programme shall cover the calendar year and shall include the cumulative financial and monitoring data for the whole period of implementation of the IPARD Programme. The final reports on implementation of the IPARD Programme shall cover the whole period of implementation and may include the last annual report.
3. The reports referred to in paragraph 1 of this Article shall be sent to the Commission, to the NIPAC, and to the NAO, with copies to the CAO and the Audit Authority, after examination and approval by the IPARD Monitoring Committee.
4. The annual reports shall be submitted within six months of the end of each full calendar year of the implementation of the IPARD Programme. The final report shall be submitted at the latest six months after the final date of eligibility of expenditure under the IPARD Programme.
5. All annual and final implementation reports shall include the following information:
 - (a) any change in general conditions of relevance to the implementation of the IPARD Programme, in particular, the main socio-economic trends, changes in national, regional or sectoral policies and, where applicable, their implications for the consistency between IPARD assistance and that from other Community financial instruments;
 - (b) the progress in the implementation of priorities and measures in relation to the attainment of the objectives of the IPARD Programme, their specific targets in the IPARD Programme, with a quantification, wherever and whenever they lend themselves to quantification, of the physical indicators and indicators of results and of impact, in the IPARD Programme;
 - (c) the steps taken by the Managing Authority, the IPARD Agency where appropriate, and the IPARD Monitoring Committee to help to ensure the quality and effectiveness of implementation, in particular:
 - i. programme monitoring and evaluation measures, including data collection arrangements;

- ii. a summary of any significant problems encountered in implementing the IPARD Programme and any action taken, including that on recommendations for adjustments made pursuant to paragraph 9;
 - iii. a summary of the results of the controls carried out per measure and of the irregularities detected;
 - iv. the use made of technical assistance;
 - v. the steps taken to involve local bodies to a greater extent;
 - vi. the steps taken to ensure publicity for the IPARD Programme;
 - vii. data to demonstrate that Community funds are complementing funding available in the Republic of Macedonia.
- (d) The steps taken to ensure co-ordination of all the Community pre-accession assistance referred to in Article 4;
 - (e) financial tables showing Community, national and total expenditure per measure and, where appropriate, per sub-measure;
 - (f) a summary of the on-going evaluation activities in accordance with Article 65;
 - (g) a description of the activities carried out for the implementation of the communication plan referred to in Article 70.
6. Once the Commission has received an annual report, it shall inform the Republic of Macedonia, within a period of one month, if the report is considered as complete. Otherwise, the report shall be deemed to be complete.
7. The Commission shall have three months to comment on the annual report after it has been sent by the Managing Authority. That time limit shall be increased to five months for the last report of the IPARD Programme. If the Commission does not respond within the time limit set, the report shall be deemed to have been accepted.
8. Every year, when the annual report is submitted and accepted, the Commission, the NAO and the Managing Authority and, where appropriate, the IPARD Agency shall review the main outcomes of the previous year. The Commission shall consult with the NAO and the Managing Authority and, where appropriate, the IPARD Agency on the arrangements to be defined for such a review.
9. If, after this review, the Commission makes comments to the Republic of Macedonia, it shall inform the Commission of the action taken on these comments. Where the Commission, without prejudice to the Decisions to be taken pursuant to Articles 53 and 54, makes recommendations to the Republic of Macedonia for adjustments aimed at improving the effectiveness of the Programme monitoring or management arrangements for the IPARD Programme, the Republic of Macedonia shall subsequently demonstrate the steps taken to improve the Programme monitoring or management arrangements or it shall explain why it has not so acted

within three months of the receipt of the Commissions' comments. The IPARD Monitoring Committee shall be informed on these activities.

Sub-section 5 Information and visibility

Article 69

Information and publicity

1. The Republic of Macedonia shall provide information on and publicise the IPARD Programme and the Community contribution in accordance with Annex VI of Commission Regulation (EC) No 1974/2006 of 15 December 2006¹⁶, which shall apply mutatis mutandis to this Agreement. This information shall be aimed at the general public. It shall highlight the role of the Community and ensure the transparency of Community assistance.
2. The Managing Authority for the IPARD Programme shall be responsible for its publicity as follows:
 - (a) it shall inform potential beneficiaries, professional organisations, the economic and social partners, bodies involved in promoting equality between men and women and the non-governmental organisations concerned, including environmental organisations, of the possibilities offered by the IPARD Programme and the rules for gaining access to IPARD Programme funding;
 - (b) it shall inform the general public about the role played by the Community in the IPARD Programme and the results thereof.
3. The IPARD Agency shall be responsible for the publication of the list of the final beneficiaries in accordance with the conditions established by Article 24(2) of the Framework Agreement. It shall inform the final beneficiaries of the Community contribution.

Article 70

Visibility

1. Activities to make available, and publicise, in the Republic of Macedonia, information about assistance under the IPARD Programme as referred to in Article 24(4) of the Framework Agreement will be implemented based on a communication plan to be agreed between the Managing Authority and the Commission before the adoption by the Commission of the decision referred to under Article 25. This communication plan shall be appraised by the IPARD Monitoring Committee and shall set out:
 - (a) the aims and target groups;
 - (b) the content and strategy of the communication and information measures, stating the measures to be taken;

¹⁶ OJ L 368, 23.12.2006, p. 15. Regulation as last amended by Regulation (EC) No 1236/2007 of 22 October 2007 (OJ L 280, 24.10.2007, p. 3).

- (c) its indicative budget;
 - (d) the administrative departments or bodies responsible for implementation;
 - (e) the criteria to be used to evaluate the impact of the information and publicity measures in terms of transparency, awareness of the IPARD Programme and the role played by the Community.
2. The amount allocated for information and publicity may be part of the technical assistance measure of the IPARD Programme.
 3. At the meetings of the IPARD Monitoring Committee the Chairperson shall report on progress in implementing the information and publicity measures and provide the Committee members with examples of such measures.
 4. When the implementation of the present Article implies specific information and publicity activities at project level such activities shall be the responsibility of the final beneficiaries, and shall be funded from the amount allocated to the relevant project.

SECTION V FINAL PROVISIONS

Article 71

Final provisions of the Framework Agreement

1. Section VI of the Framework Agreement shall apply mutatis mutandis to this Agreement.
2. However, as regards Article 44(2) of the Framework Agreement, the addresses shall be as follows:
 - (a) For all correspondence other than that referred to in point (b):

For the Community:

Commission of the European Communities
Directorate General for Agriculture and Rural Development
Unit for Pre-accession Assistance
Rue de la Loi 130
BE - 1049 Brussels
Telephone: +32 2 296 73 37
Fax: +32 2 295 17 46
E-mail: agri-ipard@ec.europa.eu

For the Republic of Macedonia:

Secretariat for European Affairs
Government of the Republic of Macedonia
Ilindenska BB
1000 SKOPJE
The Republic of Macedonia
Telephone: +389 2 3 239 165
Fax: +389 2 3 114 569
E-mail: sep.contact@sep.gov.mk

- (b) For correspondence relating to information set out in Article 28 of the Framework Agreement, the addresses shall be as follows:

For the Community:

Commission of the European Communities
OLAF – European Anti-Fraud Office
Directorate C
Rue Joseph II 30
BE – 1049 Brussels

For the Republic of Macedonia:

Ministry of Finance
Financial Police
St. Veljko Vlahovic 11
1000 SKOPJE
The Republic of Macedonia
Telephone: +389 2 3 106 383
Fax: +389 2 3 231 578
E-mail: suzana.petrovska@finance.gov.mk

3. However as regards Article 48 of the Framework Agreement, where the Commission has detected non-compliance with the obligations of this Agreement, it:

- (a) shall notify the Republic of Macedonia of its intentions, with justification(s); and
- (b) shall have the right, with regard to the IPARD Programme, but without prejudice to the Decisions referred to in Articles 53 and 54:
- i. to make financial corrections against the Republic of Macedonia;
 - ii. to cease to transfer monies to the Republic of Macedonia;
 - iii. to refrain from undertaking any new financial obligations on the part of the Community; and
 - iv. if appropriate, to terminate this Agreement with effect from the time non-compliance was first detected.

Article 72
Entry into force

This Agreement shall enter into force on the date when both Contracting Parties have notified each other of the completion of all necessary formalities for its entry into force.

Article 73
Signature

This Agreement shall be drawn up in duplicate in the English language.

ANNEXES

ANNEX I**ACCREDITATION CRITERIA****1. INTERNAL CONTROL ENVIRONMENT (ESTABLISHMENT AND MANAGEMENT OF THE ORGANISATION AND THE STAFF)****A. ORGANISATIONAL STRUCTURE**

The structures, authorities and bodies of the management and control system as defined in Articles 6 – 8 of the Framework Agreement shall have an organisational structure allowing them to execute the following main functions in respect of IPARD expenditure:

The basic approach for the allocation of functions and responsibilities shall be established in accordance with the following table:

General Functions	Specific Functions	NAO	National Fund	Operating Structure	
				IPARD Agency	Managing Authority
Managing functions	Programme monitoring				*
	Evaluation				*
	Reporting				*
	Coordination				*
Paying functions	Authorization & control of commitments			*	
	Authorization & control of payments		(*)	*	
	Execution of payments			*	
	Accounting for commitment and payment		*	*	
	Treasury		*		
Implementing functions	Selection			*	
	Publicity			*	*
	Assurance	*			

In case it is indicated as optional (*), the function may be allocated depending on the size, the responsibilities and other specific features of the management and control systems.

Unless the Commission expressly and explicitly otherwise, allocations of functions and responsibilities must not be in contradiction to the basic approach as shown in this Annex.

A.1. Managing functions

- (a) *Programme monitoring*: the objective of this function is to monitor the effectiveness and the quality of the implementation of the IPARD programme. It shall be carried out by reference to relevant physical, environmental and financial indicators. It shall also ensure that operations are selected for funding in accordance with the criteria and mechanism applicable to the programme, and comply with the relevant Community and national rules.
- (b) *Evaluation*: the objective of this function is to improve the quality, effectiveness and consistency of the assistance from Community funds and the strategy and implementation of the IPARD Programme. The evaluations shall examine the degree of utilisation of resources, the effectiveness and efficiency of the programming and its socioeconomic impact on the defined priorities, and shall, as a general rule, be accompanied by achievement related criteria and indicators.
- (c) *Reporting*: the objective of this function is to ensure that implementation of the Programme and progress of the individual projects and measures are reported in a way which helps to ensure the effective and efficient implementation of the measure, using adequate information and communication systems.
- (d) *Coordination*: the objective of this function is to guide and monitor the work of the IPARD Monitoring Committee as defined in Article 36(2) of the Framework Agreement, notably by providing the documents necessary for monitoring the quality of the implementation of the programmes.

A.2. Paying functions

- (a) *Authorisation and control of commitments and payments*: the objective of this function is to establish that the applications for approval of projects and subsequent amount to be paid to a claimant or to their assignee(s) is in conformity with the Agreements and eligible for the Community assistance claimed, which shall include, inter alia, the administrative and on-the-spot controls, in particular those concerning the regularity and legality of the expenditure:
- checking the eligibility of applications for approval and claims for payment,
 - checking of compliance with commitments entered into concerning project approvals,
 - and where appropriate, checking of tendering and contracting procedures and verification of the work carried out or services supplied.

Controls shall be executed both prior and following project approval and may include pre-project selection checks, remeasurement, checks on quantity and quality of goods or services delivered an analysis or a sample control, pre-payment checks, ex-post payment checks and any special provisions for implementing the Agreements as to the regularity and legality of the expenditure. In order to establish the regularity and legality, controls shall include, where appropriate, examinations of a technical nature, which can involve economic financial assessments and checks of a specific agricultural, technical or scientific nature.

- (b) *Execution of payments*: the objective of this function is the issuing of an instruction to the Operating Structure's bankers, or, in appropriate cases, a governmental payments office, to pay the authorised amount to the claimant (or their assignee(s)).
- (c) *Accounting for commitment and payment*: the objective of this function is the recording of all commitments and payments in the separate books of accounts for IPARD expenditure, which will normally be in the form of an electronic data processing system, and the preparation of periodic summaries of expenditure, including the expenditure declarations to the European Commission. The books of account shall also record the assets financed by the Funds, in particular concerning uncleared debtors.
- (d) *Treasury*: the objective of this function is to organise the bank accounts, requesting funds from the Commission, verifying the existence and correctness of the co-financing elements, authorising the transfer of funds from the Commission to the *IPARD Agency* or to the final beneficiaries and the financial communication to the Commission, which includes the quarterly and annual declarations.

Implementing functions

Selection: the objective of this function is:

- (a) *Selection*: the objectives of this function are to select operations in accordance with the criteria, mechanisms and rules applicable to the IPARD programme.
- (b) *Publicity*: the objectives of this function are both:
 - i. the issuing of calls for applications and publicising terms and conditions for eligibility, including information on contractual obligations and possible sanctions in the event of non-compliance with those obligations and, where necessary, the issue of approval to commence work;
 - ii. and to highlight of the role of the Community and to ensure the transparency of Community assistance.
- (c) *Assurance*: the objective of this function is to provide assurance to the CAO and the Commission about the regularity and legality of IPARD expenditure and the complete identification and immediate communication of any irregularity relating to this expenditure, and to

make the financial adjustments required in connection with irregularities detected, in accordance with Article 50 of the IPA Implementing Regulation.

The organisational structure shall provide for clear assignment of authority and responsibility at all operational levels and for separation of the three first paying functions referred to in the second paragraph, the responsibilities of which shall be defined in an organisational chart. It shall include the technical services and the internal audit service referred to under point 4.

B. HUMAN RESOURCE STANDARD

The structures, authorities and bodies of the management and control systems as defined in Articles 6 - 8 of the Framework Agreement shall ensure the following:

- (a) Ethics and integrity policies required by top management are understood throughout the organisation.
- (b) Appropriate human resources (including positions of responsibility and sensitive positions¹⁷ are allocated to carry out the operations and the technical skills required at different levels of operations are present. They must have suitable technical skills and experience, language skills and be fully trained in implementing Community Programmes.
- (c) The bodies and individuals have full legal authority to fulfil their functions.
- (d) Establishment of accountability, responsibility, delegated responsibility, and any necessary related authority for all tasks and positions throughout the organisation are formally defined (in writing), including the setting of financial limits to manager's authority. For commitments or payments engaged to third parties, a single manager should be accountable for all aspects of the transaction. Mission statements, job descriptions etc are up to date and known.
- (e) The division of duties is such that no individual has responsibility for more than one of the three functions of authorisation, execution and accounting of sums charged to IPARD, no individual performs one of those tasks without his work coming under the supervision by way of re-performance of a second individual and this division of duties complies with the principles laid down in the Financial Regulation and its Implementing Rules. Each of those functions shall be the responsibility of a separate administrative sub-unit whose responsibilities shall be defined in an organisation chart.
- (f) Staff planning, recruitment, training and appraisal are appropriate at all levels of operation, and there is a policy for rotating staff in sensitive positions, or alternatively for increased supervision.
- (g) Appropriate measures are taken:
 - i. to identify and avoid a conflict of interests where a person occupying a position of responsibility or a sensitive position with regard to the

¹⁷ Positions where the staff may become vulnerable to undue influence by the nature of their contacts with third parties or the information they have.

verification, authorisation, payment and accounting of commitments and payments also fulfils other functions outside the agency and to ensure that appropriate controls are applied. All the staff shall sign a Declaration of confidentiality and impartiality to avoid conflicts of interest;

- ii. to ensure possible irregularities noted lower down the organisation are reported appropriately and followed-up, including protection for 'whistle-blowers'.

C. *DELEGATION*

Part or all of the evaluation, reporting, authorisation and control functions¹⁸ may be delegated to other bodies provided that the following conditions are fulfilled:

- (a) A written agreement must be concluded between the concerned structures, authorities and bodies of the management and control systems and that body specifying the nature of the information and the supporting documents to be submitted and the time limit within which they must be submitted. The agreement must permit the management and control systems to comply with the accreditation criteria. A sufficient audit trail shall be maintained.

The overall system, including the delegated functions performed by other bodies, shall be set out in an organisation chart.

The agreement shall provide for access by duly authorised agents or representatives of the Republic of Macedonia or the Community to information held by these delegated bodies and for the investigation by such officials of applications including the carrying out of checks on projects and recipients of aid and any other information they need for the execution of their tasks.

- (b) The concerned structures, authorities and bodies of the management and control systems shall in all cases remain responsible for the efficient management of the Fund.
- (c) The responsibilities and obligations of the other body, notably concerning the control and verification of the compliance with the Agreements, shall be clearly defined.
- (d) The concerned structures, authorities and bodies of the management and control systems shall ensure that the body disposes of effective system for ensuring that it fulfils its responsibilities in a satisfactory manner.
- (e) The body shall explicitly confirm to the concerned structures, authorities and bodies of the management and control systems that it in fact fulfils its responsibilities and shall describe the means employed.
- (f) The concerned structures, authorities and bodies of the management and control systems shall review, including sample re-performance of checks, on a regular basis the functions delegated to confirm that the work performed is of satisfactory standard and that it is in compliance with the Agreements.

¹⁸ In no case may the functions of execution of payment, and of accounting of commitment and payment be delegated.

- (g) The concerned structures, authorities and bodies of the management and control systems shall be informed on a regular and timely basis of the results of checks effected, so that the adequacy of the checks may always be taken into account before a claim is authorised or settled or an invoice is paid. The work performed shall be described in detail in a report accompanying each application and claim, batch of applications and claims or, when appropriate, in a report covering one year. The report shall be accompanied by an attestation of the eligibility of the approved applications and claims and of the nature, scope and limits of the work done. The report shall identify physical and administrative checks performed, the method described, the results of all inspections and the action taken in respect of discrepancies and irregularities reported upon. The supporting documents submitted to the concerned structures, authorities and bodies of the management and control system shall be sufficient to provide assurance that all the required checks on the eligibility of the claims or invoices authorised for payment have been performed.
- (h) *IPARD Agency* must be satisfied, before the project is approved and before the aid is granted, that the other bodies have followed procedures which comply with the criteria set out in this Annex.
- (i) Where documents relating to the claims authorised, expenditure committed and controls effected as well as those relating to projects not selected are retained by other bodies, both these bodies and the *IPARD Agency* shall set up procedures to ensure that the location of all such documents that are relevant to specific payments made by the *National Fund* or *IPARD Agency* is recorded, and that these documents shall be made available for inspection at their offices at the request of the persons and bodies who would normally have the right to inspect such documents, including:
- i. the *IPARD Agency's* staff who deal with the claim;
 - ii. the *National Fund* or *IPARD Agency's* internal audit services;
 - iii. the *Audit Authority* that attests the NAO's annual declaration;
 - iv. duly authorised officials or representatives of the NAO or the CAO;
 - v. duly authorised agents or representatives of the Community;
- (j) The *Audit Authority* shall report on the delegated functions as if they were managed by the agency itself.

2. PLANNING / RISK MANAGEMENT

The structures, authorities and bodies of the management and control systems as defined in Articles 6 – 8 of the Framework Agreement shall ensure that:

- (a) Risk identification, assessment and management

that risks are identified and management, in particular that adequate control resources are applied in all areas, in function of the significance of different risks they mitigate.

- (b) Objective setting and allocation of resources against objectives:
- appropriate (and measurable) objectives at output and impact level are established at all levels and understood throughout the organisation,
 - resources are appropriately allocated against those objectives respecting transparent sound financial management principles,
 - responsibility for those objectives is clear.

- (c) Planning of the implementation process

clear planning of steps needed to deliver objectives - including timing and responsibility for each step, and critical path analyses where necessary are adopted.

3. CONTROL ACTIVITIES

Sound internal control requires the following procedures or those offering equivalent guarantees:

A. COMMON WRITTEN PROCEDURES

In general, appropriate procedures shall be adopted for ensuring:

- (a) Double-check of all steps in a transaction (ex-ante and ex-post) and where different tasks in the life of the same transaction are allocated to different staff to ensure some automatic cross-checking controls.
- (b) Responsibility is supported by active supervision by accountable management of tasks delegated to subordinates (including annual statements of assurance from subordinate actors) - and not merely considered a passive or theoretical concept.
- (c) Exceptions (*inter alia*, exceptions to normal procedures approved at appropriate level, unapproved exceptions and control failures whenever identified) are always recorded, logged, reviewed at appropriate levels and reported.
- (d) Registration of any internal control weakness identified from any source and management responses are recorded and followed-up.
- (e) Significant risks to continuity (e.g. concerning loss of data, absence of individuals etc) are identified and contingency plans put in place where possible.
- (f) Every change in the procedures and the programme, and in particular those relating to the financial provisions, is recorded and the manuals, instructions, databases, checklists updated in due time.

B. PROCEDURES FOR AUTHORISING APPLICATIONS AND CLAIMS

When applicable, the concerned structures, authorities and bodies of the management and control systems as defined in Articles 6 - 8 of the Framework Agreement shall adopt the following procedures or those offering equivalent guarantees:

- (a) They shall lay down detailed written procedures for the receipt, recording and processing of applications for project approval, claims, invoices and supporting documents and control reports, including a description of all documents to be used. These procedures shall ensure that only claims for payment or projects selected which comply with the project selection criteria are processed and shall ensure the maintenance of a project file with all relevant documentation to audit the project.
- (b) Each individual responsible for authorisation shall have at his disposal a detailed checklist of the verifications he is required to undertake, and shall include in the supporting documents of the claim his attestation that those checks have been performed. That attestation may be made by electronic means subject to the control requirements referred to in point 5. There shall be evidence of review of the work by a more senior staff member. The analysis, the appraisal and approval of the projects shall be evidenced in writing. The analysis of the project shall be guided by the principles of sound financial management.
- (c) An application or claim shall be authorised for payment only after sufficient checks have been made to verify that it complies with the Agreements. Those checks shall include those required by the regulation governing the specific measure under which aid is claimed, and those required pursuant to Article 28 of the Framework Agreement to prevent and detect fraud and irregularity with particular regard to the risks incurred.

As part of the authorisation function, applications shall be subject to checks which include establishment of adherence to terms and conditions, eligibility, completeness of documents, correctness of supporting documents, date of receipt. All checks to be undertaken shall be specified in a check-list, and their performance shall be attested for each application and claim, or for each batch of applications or claims.

As regards the services or goods delivered, the control shall consist of:

- i. documentary control: to ensure that data on quantity, quality and price of the goods or services on the invoice reconcile with those ordered;
- ii. physical control: to ensure that the quantity and quality of the goods or services match those mentioned in the invoice or claim form.

This control of services or goods can also be performed on a continuous basis during delivery, that is to say, when initial or interim payments are made.

- (d) The management shall, at an appropriate level, be informed on a regular and timely basis of the results of controls carried out, so that the sufficiency of those controls may always be taken into account before a claim is settled.

- (e) The work performed shall be described in detail in a report accompanying each claim, batch of claims or, when appropriate, in a report covering one financial year. The report shall be accompanied by an attestation of the eligibility of the approved claims and of the nature, scope and limits of the work done. There shall in addition be an assurance that the criteria for the granting of aid have been respected and that all applicable rules of the Agreements have been complied with, particularly the rules on public procurement and respect of the environment. If any physical or administrative checks are not exhaustive, but performed on a sample of claims, the claims selected shall be identified, the sampling method described, the results of all inspections and the measures taken in respect of discrepancies and irregularities reported upon. The supporting documents shall be sufficient to provide assurance that all the required checks on the eligibility of the authorised claims have been performed.
- (f) Applications from claimants shall be processed in a timely manner.
- (g) Where documents (in paper or electronic form) relating to the claims authorised and controls effected are retained by other bodies, both those bodies and the concerned structures, authorities and bodies of the management and control systems shall set up procedures to ensure that the location of all such documents that are relevant to specific payments made by the agency is recorded.
- (h) Without prejudice to the provisions of Article 61(7), criteria for assessing applications and their order of priority shall be clearly defined and documented.

C. *PROCEDURES FOR BUDGET AND PAYMENT*

- (a) When applicable, the concerned structures, authorities and bodies of the management and control systems as defined in Articles 6 – 8 of the Framework Agreement shall adopt the necessary procedures to ensure that National Authority can fulfil its local contractual commitments regardless of delays or interruptions in funding from Commission.
- (b) Procedure shall ensure that payments are made only to the final beneficiaries, to their bank account or to their assignee.
- (c) The payment shall be executed by the *IPARD Agency's* banker, or, as appropriate, a governmental payments office, or the cheque mailed, as a general rule, within 3 working days of the date of debit against the IPARD euro account. No payments shall be made in cash.
- (d) All payments, for which transfers are not executed, shall be re-credited to the IPARD euro account within 3 working days of notification of their non-execution. Amounts arising from cheques not cashed within the period of their validity shall be credited to the IPARD euro account within 3 working days of notification of their non-execution.
- (e) The approval of the authorising individual and/or his supervisor may be made by electronic means, provided an appropriate level of security over those means is ensured, and the identity of the signatory is entered into the electronic records.

- (f) Procedures shall ensure that the existence and correctness of the national co-financing element are verified.

D. PROCEDURES FOR ACCOUNTING

- (a) The structures, authorities and bodies of the management and control systems shall adopt full and transparent accounting procedures following international accepted accounting principles and any guidelines on the application of these standards established by the Commission.,
- (b) They shall lay down detailed procedures to ensure that quarterly and annual declarations are complete, accurate and timely, and that any errors or omissions are detected and corrected, in particular through checks and reconciliations (wherever possible against 3rd party information) performed at intervals of not more than three months. A full audit trail for every item entered into the accounts shall be provided.
- (c) The *IPARD Agency's* accounting procedures shall ensure that the accounting system can produce, in euro and national currency, for each regional office, and for each project, contract or measure and sub-measure, the total cost, the committed expenditure, part payments and balance payments. Deadlines shall be set for the cancellation of commitments where work has not been completed within an agreed timetable. Such cancellations shall be appropriately recorded in the accounting system.

E. PROCEDURES FOR DEBITS

All the criteria provided for in points A) to D) shall apply, *mutatis mutandis*, to levies, forfeited guarantees, reimbursed payments, etc. which the agency is required to collect on behalf of the IPARD Programme.

The *IPARD Agency'* shall set up a system for the recognition of all amounts due and for the recording in a debtor's ledger of all such debts, including irregularities, prior to their receipt. The debtor's ledger shall be inspected at regular intervals and action shall be taken to collect debts that are overdue, in particular in the case of forfeited guarantees and reimbursed payments. Without prejudice to Article 44(9) or any national provisions concerning recovery of debts, any financial contribution charged to the Community in respect of these sums including irregularities shall be written off at the end of the second year following its registration in the debtors ledger refunded to the Community budget as provided for in Article 55.

The IPARD Agency may delegate the collection of certain categories of recoveries to other bodies, subject to the conditions referred to under point 1.C), adapted as appropriate and to the additional condition that these other bodies report to the IPARD Agency on a regular and timely basis, not less than monthly, on all revenues recognised and monies received.

F. AUDIT TRAIL

The information regarding documentary evidence of the authorisation, accounting and payment of claims and handling of debts shall be available to ensure at all times a sufficiently detailed audit trail.

The management shall, at an appropriate level, be informed on a regular and timely basis of the results of controls carried out, so that the sufficiency of those controls may always be taken into account before a claim is settled.

For those purposes, the structures, authorities and bodies of the management and control systems as defined in Article 9 shall set up necessary procedures to ensure the retention of all documents required to guarantee an adequate audit trail.

4. MONITORING ACTIVITIES

A. ONGOING MONITORING VIA INTERNAL CONTROL ACTIVITIES

The internal control activities shall cover at least the following areas:

- (a) Monitoring of the technical services and delegated bodies responsible for carrying out the controls and other functions to ensure a proper implementation of regulations, guidelines and procedures.
- (b) Initiating of system changes in order to improve control systems in general.
- (c) Reviewing claims and requests submitted to the structures, authorities and bodies of the management and control systems as defined in Articles 9 and 10 of the Framework Agreement as well as other information providing suspicion of irregularities.

Ongoing monitoring is built into the normal, recurring operating activities. At all levels the daily operations and controls activities shall be monitored on an ongoing basis to ensure a sufficiently detailed audit trail.

B. SEPARATE EVALUATIONS VIA AN INTERNAL AUDIT SERVICE

For each of its different constituting bodies, structures, authorities and bodies of the management and control system as defined in Articles 6 – 8 of the Framework Agreement shall adopt in this respect the following procedures:

- (a) The internal audit service shall be independent of the other departments and shall report directly to the top management.
- (b) The internal audit service shall verify that procedures adopted by the concerned structures, authorities and bodies of the management and control systems, and modifications thereto, are adequate to ensure that compliance with the Agreements is verified, that the functioning of their systems at subordinate levels operates efficiently and that the accounts are accurate, complete and timely. Verifications may be limited to selected measures and sub-measures and to samples of transactions provided that an audit plan ensures that all significant

areas, including the departments and bodies responsible for authorisation and those departments and bodies to which functions have been delegated, are covered over a period not exceeding five years. May involve some ex-post transaction checking but should be more focussed on effectiveness and efficiency of system and organisation design.

- (c) The internal audit service's work shall be performed in accordance with international accepted auditing principles, shall be recorded in working papers and shall result in reports and recommendations addressed to the top management.
- (d) The audit plans and reports shall be made available to the Audit Authority, to the duly authorised officials or representatives of the CAO and the NAO, and to the duly authorised agents or representatives of the Community to undertake financial audits and for the sole purpose of appraising the effectiveness of the internal audit function.

5. INFORMATION AND COMMUNICATION

A. COMMUNICATION AND PUBLICITY

- (a) The structures, authorities and bodies of the management and control systems as defined in Articles 6 – 8 of the Framework Agreement shall adopt the necessary procedures to ensure that every change in the Community's regulations, in particular changes in rates of aid or terms and conditions for the grant of aid, are recorded and the instructions, databases and checklists updated in good time.
- (b) Any proposed changes in the management and control system's paying and implementing arrangements after their accreditation and conferral of management shall be submitted to the competent national authority(ies) and the Commission, with copy to the Audit Authority, for examination and approval in advance of their implementation.
- (c) The *IPARD Agency* shall ensure that adequate publicity is given to the availability of support, while the Managing Authority shall monitor and guarantee in this respect the compliance with the obligations concerning publicity. This publicity shall make reference to Community co-financing and be directed towards all potential project managers and operators so as to obtain as wide as possible a selection of potential project managers and operators. Standard application forms with clear guidelines for completion and conditions for eligibility shall be drawn up in advance of the launch of the scheme. No charges shall be imposed on potential final beneficiaries or on final beneficiaries for information, including application forms, relating to the IPARD Programme. This provision is without prejudice to the application of charges levied generally in the rest of the economy.

B. INFORMATION SYSTEMS SECURITY

A comprehensive information technology security policy shall be developed on the basis of an approved strategy for information and communication technology to ensure confidentiality, integrity and availability of all data:

- (a) Information systems security shall be based on the criteria laid down in the version applicable in the financial year concerned of International Standards Organisation 17799/British Standard 7799: Code of practise for Information Security Management (BS ISO/IEC 17799) and any guidelines on the application of these standards established by the Commission.
- (b) Security measures shall be adapted to the administrative structure, staffing and technological environments of each individual structure, authority or body of the management and control systems. The financial and technological effort shall be in proportion to the actual risks incurred.

C. REPORTING

- (a) An appropriate management information system shall be set up for the speedy generation of appropriate data and reports on IPARD Programme implementation.
- (b) Procedures for regular reporting at appropriate levels on efficiency and effectiveness of internal control, ensuring all staff at all levels receive adequate regular information in order to fulfil their accountabilities.

The arrangements concerning the exchange of appropriate data and reports shall be agreed not later than the designation of structures, authorities and bodies defined in Article 6 of the Framework Agreement.

ANNEX II

FORM D 1 – DECLARATION OF EXPENDITURE AND REVENUE

Measure / Axis	Shortname	Payments		Recoveries/corrections		Requested to IPARD	Clearance of accounts amounts		Transitory reductions		Payment calculated
		Public. exp. 1	IPARD 2	Public. exp. 3	IPARD 4		Reusable 6	Non reusable 7	Excess Fin Plan 8	Information request 9	
		to be filled in by beneficiary country	automatically calculated by the Commission	to be filled in by beneficiary country		automatically calculated by the Commission	to be filled in by the Commission				10 automatically calculated by the Commission
101 Investments in agricultural holdings											
102 Support for the setting-up of producer groups											
103 Investments in the processing and marketing of agriculture and fishery products											
Total priority axis 1	Improving market efficiency and implantation of Community standards										
201 Actions to improve environment and countryside											
202 Preparation and implementation of local rural development strategies											

Total Axis 2	Preparatory actions																			
	301 Improvement and development of rural economic activities																			
	302 Diversification and development of rural economic activities																			
	303 Improvement of training																			
Total Axis 3	Development of rural economic																			
	Technical Assistance																			
	Grand Total																			

ANNEX III

FORM D 2 - ANNUAL DECLARATION OF ACCOUNTS FOR FINANCIAL YEAR (.....)

(to be sent together with the documents required, under Articles 50 and 51 of the Sectoral Agreement, to the European Commission, DG AGRI, (IPARD), Rue de la Loi 130, BE - 1049 Brussels)

IPARD Programme:

.....

Commission Decision(s) No **of**
(as last modified by Decision No **of**)

Commission reference number (CCI):

.....

The undersigned,, as the National Authorising Officer representing the Republic of Macedonia as provided for in the Agreements concluded between the Republic of Macedonia and the Commission, hereby declares that the total eligible expenditure in accordance with the programme incurred from (1/1/year to 31/12/year) amounts to euros.

Details relating to this expenditure are set out in the table annexed hereto and form an integral part of this declaration.

I also declare that the measures are progressing at a satisfactory rate in accordance with the objectives laid down in the Programme, and that the supporting documents are, and will remain, available as provided for in Article 48 of the Sectoral Agreement.

I declare that:

1. The listing of expenditure is exact. It is based on accounts at the level of individual projects and supported by documentary evidence.
2. Payments to the final beneficiaries were made without any specific charge, deduction or withholding of any amount which might reduce the amount of financial assistance to which they are entitled.

3. I have checked that the expenditure declared eligible has been carried out in compliance with the Programme, the MFA, the Commission Decision(s) referred to in Articles 25, 53 and 54 of the Sectoral Agreement and the principles of sound financial management.
4. The declaration includes all debts which have been registered for less than two years. The total amount of these debts at the end of the year to which this declaration refers amounts to euros.
5. The volume of Community funds in the IPARD euro account as at the end of the year to which this declaration refers amounts to euros.
6. Conversions between national currency and euro have been carried out in conformity with the provision of Article 45 of the Sectoral Agreement.
7. Interests generated by the financing of the Community have been established and registered in accordance with the provisions of Article 45 of the Sectoral Agreement.
8. The clearance information, as referred to in Article 51 of the Sectoral Agreement, has been certified and transmitted to the Commission on time.
9. The form and the content of the annual accounts, as referred to in Article 50 of the Sectoral Agreement, and the accounting information, as referred to in Article 52 of the Sectoral Agreement, have been established in accordance with International Generally Accepted Accounting Principles and any guidelines on the application of these standards established by the Commission.
10. The supporting documents are, and will remain, available as provided for in Article 51 of the Sectoral Agreement. They are open to verification.

This declaration of accounts contains numbered pages.

This declaration has been made by:

.....
(Date, stamp and signature of the Head of the National Fund)

The declaration has been established on the basis of financial amounts provided by:

.....
(Date(s), stamp(s) and signature(s) of the Accountant of the IPARD Agency and/or the National Fund)

Certified by:

.....
(Date, stamp and signature of the National Authorising Officer on behalf of the Republic of Macedonia)

Done at,
(Date)

FORM D 2 - ANNUAL DECLARATION OF ACCOUNTS FOR FINANCIAL YEAR (YEAR)
European Commission - IPARD

IPARD Programme:

CCI Number:

Measure / Axis	Shortname	Community part that has been requested to IPARD in quarterly declarations for the financial year (YEAR)
		<i>to be filled in by beneficiary country</i>
101	Investments in agricultural holdings	
102	Support for the setting-up of producer groups	
103	Investments in the processing and marketing of agriculture and fishery products	
Total priority axis 1	Improving market efficiency and implementation of Community standards	
201	Actions to improve environment and countryside	
202	Preparation and implementation of local rural development strategies	
Total Axis 2	Preparatory actions	
301	Improvement and development of rural infrastructure	
302	Diversification and development of rural economic activities	
303	Improvement of training	
Total Axis 3	Development of rural economy	
		Technical Assistance
Grand Total		
Total amount of outstanding debt at 31.12.(YEAR)		
Closing balance of the IPARD Euro-account at 31.12.(YEAR)		

ANNEX IV

PAYMENT FORECASTS

**FORECASTS OF THE AMOUNT TO BE PAID BY IPARD
TO BE SUBMITTED
NOT LATER THAN 28 FEBRUARY**

Estimate of the amounts in euros to be paid by IPARD in year 'n' for:			
Programme	January - March	April - June	July - September
Estimate of the amounts in euros to be paid by IPARD in year 'n+1' for:			
October - December	January - March	April - June	July - September

ANNEX V

FINANCIAL IDENTIFICATION

FINANCIAL IDENTIFICATION

PRIVACY STATEMENT

http://ec.europa.eu/budget/execution/ftiers_fr.htm

ACCOUNT NAME ⁽¹⁾	ACCOUNT NAME		
ADDRESS			
TOWN/CITY		POSTCODE	
COUNTRY			

CONTACT		
TELEPHONE		FAX
E-MAIL		

BANK NAME	<u>BANK</u>	
BRANCH ADDRESS		

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

TOWN/CITY

COUNTRY

ACCOUNT NUMBER

IBAN⁽²⁾

POSTCODE

REMARKS:

<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>

BANK STAMP + SIGNATURE OF BANK REPRESENTATIVE
(Both Obligatory)⁽³⁾

DATE + SIGNATURE ACCOUNT HOLDER
(Obligatory)

DATE

- (1) The name or title under which the account has been opened and not the name of the authorized agent
- (2) If the IBAN Code (International Bank account number) is applied in the country where your bank is situated
- (3) It is preferable to attach a copy of recent bank statement, in which event the stamp of the bank and the signature of the bank's representative are not required. The signature of the account-holder is obligatory in all cases.

СПОГОДБА

помеѓу

ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

и

КОМИСИЈАТА НА ЕВРОПСКИТЕ ЗАЕДНИЦИ

за

**ПРАВИЛАТА ЗА СОРАБОТКА ВО ОДНОС НА
ФИНАНСИСКАТА ПОМОШ ОДЕК НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

И

**СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПОМОШТА СПОРЕД
КОМПОНЕНТА V (ИПАРД) ОД
ИНСТРУМЕНТОТ ЗА ПРЕТПРИСТАПНА
ПОМОШ (ИПА)**

СОДРЖИНА

ОДДЕЛ I: ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1	Опсег	7
Член 2	Општи одредби на Рамковната спогодба	7
Член 3	Усогласеност со спогодбите	8
Член 4	Конзистентност со други инструменти	8
Член 5	Заштита на финансиските интереси на Заедницата	8
Член 6	Државна помош	9

ОДДЕЛ II: СИСТЕМ ЗА УПРАВУВАЊЕ И КОНТРОЛА

Пододдел 1 Општи одредби

Член 7	Опсег	9
Член 8	Принципи на спроведување	9

Пододдел 2 Структури и органи

Член 9	Функции и заеднички одговорности на структурите, органите и на телата	10
Член 10	Функции и одговорности на надлежниот координатор за акредитасијаакредитација	10
Член 11	Функции и одговорности на националниот координатор за авторизација и на националниот фонд	11
Член 12	Назначување на оперативната структура	11
Член 13	Функции и одговорности на Телото за управување	12
Член 14	Функции и одговорности на ИПАРД Агенцијата	13
Член 15	Назначување на Ревизорско тело	14
Член 16	Функции и одговорности на Ревизорското тело	14
Член 17	Соопштување на информации	18

Пододдел 3 Контроли

Член 18	Општи начела за контрола	19
Член 19	Административни проверки	19
Член 20	Проверки на самото место	20
Член 21	Последователни проверки	21

Пододдел 4 Акредитирање и пренесување на надлежностите за управување

Член 22	Општи критериуми	22
Член 23	Постапка за акредитирање на НАО и на Националниот фонд од страна на НКА	24
Член 24	Постапка за акредитирање на Оперативната структура	25
Член 25	Постапка за пренесување на надлежностите за управување од страна на Комисијата	27
Член 26	Надзор, контрола и ревизија од страна на Комисијата и на Европскиот суд на ревизори	28
Член 27	Изјава за гаранција од НАО	30
Член 28	Подготвување извештаи и мислења од страна на Ревизорското тело и нивно следење од страна на НАО и Комисијата	31

Член 29 Посебни тела

ОДДЕЛ III: ФИНАНСИСКИ ОДРЕДБИ

Пододдел 1 Општи одредби

Член 30	Опсег	32
Член 31	Општи правила за финансиска помош	32
Член 32	Прифатливост на трошоци	33
Член 33	Правила за набавки	36
Член 34	Интензитет на помошта и стапка на учество од Заедницата	36

Пододдел 2 Управување со финансиски средства

Член 35	Одлуки за финансирање и Повеќегодишни спогодби за финансирање	37
Член 36	Задолженија од Комисијата	38
Член 37	Финансиски план на ИПАРД Програмата	38
Член 38	Исплати од Комисијата	38
Член 39	Изјава за трошоците	39
Член 40	Претходно финансирање	41
Член 41	Меѓу-исплати	42
Член 42	Пресметување на износот што треба да се исплати	42
Член 43	Исплата на крајното салдо	43
Член 44	Исплати на крајните корисници	44
Член 45	Девизен курс и каматна стапка	46
Член 46	Одложување на исплати	47
Член 47	Затворање на ИПАРД Програмата	48
Член 48	Чување на документи	48

Пододдел 3 Финансиски корекции

Член 49	Заштита на финансиските интереси на Заедницата и осигурување во однос на управувањето со средства на Заедницата	49
Член 50	Содржина на годишните сметки	49
Член 51	Предавање на информацијата за преглед и одобрување на сметки	50
Член 52	Форма и содржина на сметководствените информации	51
Член 53	Финансиско прегледување и одобрување	52
Член 54	Потврда за финансиска усогласеност	53
Член 55	Враќање на средства во случај на неправилност или измама	55
Член 56	Дефинирање на административните или на судските наоди	56

Пододдел 4 Исклучителни природни непогоди

Член 57	Исклучителни природни непогоди	56
---------	--------------------------------	----

ОДДЕЛ IV: УПРАВУВАЊЕ, СЛЕДЕЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Пододдел 1 Општи одредби

Член 58	Опсег	57
Член 59	Партнерство	57

Пододдел 2 Следење на ИПАРД Програма

Член 60	Следење на програмата и показатели за следење	58
Член 61	Комитет за следење на ИПАРД	58
Член 62	Показатели	60
Пододдел 3 Оценување		
Член 63	Принципи на оценување на ИПАРД Програмата	60
Член 64	Претходно оценување на ИПАРД Програмата	61
Член 65	Тековно оценување	62
Член 66	Меѓу оценување	62
Член 67	Последователно оценување	63
Пододдел 4 Известување		
Член 68	Годишни и завршни извештаи	63
Пододдел 5 Информирање и транспарентност		
Член 69	Информирање и достапност за јавноста	65
Член 70	Транспарентност	66
ОДДЕЛ V: ЗАВРШНА ОДРЕДБА		
Член 71	Завршни одредби на Рамковната Спогодба	67
Член 72	Влегување во сила	68
Член 73	Потпишување	69
АНЕКСИ		
Анекс I	Критериуми за акредитирање	71
Анекс II	Формулар Д1- Изјава за трошоците	84
Анекс III	Формулар Д2- Годишни сметки	85
Анекс IV	Предвидувања за исплати	88
Анекс V	Финансиска идентификација	89

СПОГОДБА

Комисијата на Европските заедници, во понатамошниот текст „Комисијата“, постапувајќи за и во име на Европската заедница, во понатамошниот текст „Заедницата“

од една страна, и

Владата на Република Македонија, постапувајќи во име на Република Македонија, во понатамошниот текст „Република Македонија“

од друга страна,

во понатамошниот текст заеднички наведени како „договорни страни“,

со оглед на тоа што:

- (1) На 17 јули 2006 година Советот на Европската унија ја донесе Регулативата (ЕЗ) бр. 1085/2006¹ за утврдување на инструмент за претпристапна помош (во понатамошниот текст „Рамковна регулатива за ИПА“). Тој инструмент со важност од 1 јануари 2007 година ја претставува законската основа за обезбедување финансиска помош на земјите-кандидатки и на можните земјо-кандидатки во нивните напори да ги засилат политичките, економските и институционалните реформи со цел да станат членки на Европската унија.
- (2) На 12 јуни 2007 година Комисијата ја донесе Регулативата (ЕЗ) бр. 718/2007 на Комисијата² за спроведување на Рамковната регулатива за ИПА, во која детално се дадени применливите одредби за управување и контрола (во понатамошниот текст „Регулатива за спроведување на ИПА“).
- (3) Инструментот за претпристапна помош (ИПА) ги заменува петте претходни претпристапни инструменти: Регулативата (ЕЕЗ) бр. 3906/89 на Советот од 18 декември 1989 година за економска помош на Република Унгарија и на Народна Република Полска³, Регулативата (ЕЗ) бр. 1267/1999 на Советот од 21 јуни 1999 година за воспоставување инструмент за структурни политики за претпристапување⁴, Регулативата (ЕЗ) бр. 1268/1999 на Советот од 21 јуни 1999 година за поддршка од Заедницата за претпристапни мерки за земјоделство и рурален развој во земјите-барателки за членство од Централна и Источна Европа во претпристапниот период⁵, Регулативата (ЕЗ) бр. 2500/2001 на Советот од 17 декември 2001 година за претпристапна финансиска помош на Турција⁶ и Регулативата (ЕЗ) бр. 2666/2000 на Советот од 5 декември 2000 година за помош за Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Сојузна Република Југославија и Република Македонија⁷.
- (4) Тие инструменти продолжуваат да се применуваат за правните акти и обврските за спроведување на буџетските години пред 2007 година.
- (5) Република Македонија се квалификува за добивање помош според ИПА како што е предвидено во Рамковната регулатива за ИПА и во Регулативата за спроведување на ИПА.
- (6) Република Македонија фигурира во Анекс I од Рамковната регулатива за ИПА и затоа треба да има пристап до петте компоненти воспоставени според ИПА, т.е. компонентата за помош во период на транзиција и за институционална надградба, компонентата за регионална и меѓугранична соработка, компонентата за регионален развој, компонентата за развој на

¹ Сл. весник на ЕУ L 210, 31.7.2006 год., стр. 82.

² Сл. весник на ЕУ L 170, 29.6.2007 год., стр. 1.

³ Сл. весник на ЕУ L 375, 23.12.1989 год., стр. 11. Регулатива како што е последен пат изменета со Регулативата (ЕЗ) бр. 2257/2004 (Сл. весник на ЕУ L 389, 31.12.2004 год., стр. 1).

⁴ Сл. весник на ЕУ L 161, 26.6.1999 год., стр. 73. Регулатива како што е последен пат изменета со Регулативата (ЕЗ) бр. 2112/2005 (Сл. весник на ЕУ L 344, 27.12.2005 год., стр. 23).

⁵ Сл. весник на ЕУ L 161, 26.6.1999 год., стр. 87. Регулатива како што е последен пат изменета со Регулативата (ЕЗ) бр. 2112/2005.

⁶ Сл. весник на ЕУ L 342, 27.12.2001 год., стр. 1. Регулатива како што е последен пат изменета со Регулативата (ЕЗ) бр. 2112/2005.

⁷ Сл. весник на ЕУ L 306, 7.12.2000 год., стр. 1. Регулатива како што е последен пат изменета со Регулативата (ЕЗ) бр. 2112/3005.

човечки ресурси и компонентата за рурален развој (во понатамошниот текст „ИПАРД“).

- (7) Република Македонија има одобрено и доставено програма за одобрување до Комисијата во согласност со член 184 од Регулативата за воспоставување на ИПА, како нејзина Програма за земјоделство и рурален развој (во понатамошниот текст „ИПАРД Програма“).
- (8) ИПАРД Програмата беше одобрена со Одлуката на Комисијата од 25 февруари 2008 година⁸, донесена во согласност со член 7(3) од Рамковната регулатива за ИПА. Затоа, потребно е да се одредат условите за спроведување на ИПАРД Програмата, како и на сите нејзини измени, од страна на Република Македонија.
- (9) Во согласност со член 17 од Рамковната регулатива за ИПА, Комисијата и земјите-кориснички склучуваат Рамковни спогодби за спроведување на помошта. Секторските спогодби за спроведување на ИПАРД Програмата се склучуваат помеѓу Комисијата и земјите-кориснички или нивните надлежни органи во согласност со потребите.
- (10) На 4 март 2008 година, беше склучена Рамковна спогодба⁹ помеѓу Владата на Република Македонија и Комисијата за правилата за соработка во однос на финансиската помош на Заедницата за Република Македонија и за спроведување на помошта според ИПА.
- (12) Помошта според ИПА се спроведува преку целосно децентрализирано управување во согласност со член 10 од Регулативата за спроведување на ИПА.
- (13) Поради тоа, неопходно е да се утврдат понатамошни детални правила за Република Македонија за спроведување и управување со ИПАРД Програмата во Секторска спогодба (во понатамошниот текст „Спогодба“),

СЕ ДОГОВОРИЈА КАКО ШТО СЛЕДУВА:

ОДДЕЛ I: ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Опсег

Оваа Спогодба се однесува на управување и спроведување на ИПАРД Програмата на Република Македонија и ја надополнува Рамковната спогодба.

Во случај на можни несогласувања меѓу Рамковната спогодба и оваа Спогодба, како и ненамерни пропусти во оваа спогодба, се применува член 2 од Рамковната спогодба.

⁸ С (2008) 677

⁹ С (2007) 3208, 6.7.2007 год.

Член 2

Општи одредби на Рамковната спогодба

Членовите 1 и 2 од Рамковната спогодба се применуваат *мутатис мутандис* во оваа Спогодба. Исто така, упатувањата во тие одредби кон Рамковната регулатива за ИПА и Регулативата за воспоставување на ИПА се однесуваат и на Рамковната спогодба.

Член 3

Усогласеност со спогодбите

1. Република Македонија ги презема сите неопходни чекори со цел да обезбеди правилно извршување на сите активности поврзани со помошта и со цел да го олесни спроведувањето на ИПАРД Програмата во согласност со Рамковната спогодба и со оваа Спогодба. Упатувањата за усогласеност со овие спогодби се смета дека исто така опфаќа и усогласеност со ИПАРД Програмата, Повеќегодишната спогодба за финансирање како и Одлуката на Комисијата наведена во член 25.
2. Во случаи на спротивставеност, предвид се земаат одредбите на спогодбите, а не оние на ИПАРД Програмата.

Член 4

Конзистентност со други инструменти

1. Покрај член 4(1)(а) од Рамковната спогодба, Комисијата и Република Македонија обезбедуваат конзистентност и координација на помошта во рамките на ИПАРД Програмата и помеѓу ИПАРД Програмата, другите компоненти според Рамковната регулатива за ИПА и помошта од Европската банка за инвестиции (ЕБИ) и други меѓународни финансиски инструменти, на нивоата на планирање, изработување програма и спроведување.
2. Се избегнува секаков вид совпаѓање на дејностите опфатени со помошта предвидена со различните ИПА компоненти и едни исти трошоци нема да биде финансирани со повеќе од една компонента.
3. Република Македонија обезбедува, особено во случаи каде што одреден проект од ИПАРД Програмата заради неговиот карактер, постои можност исто така да се прифати, целосно или делумно, за помош од еден од другите инструменти наведени во став 1, дека нема да постои ризик од трошоци за помош со иста намена по вторпат. За таквите проекти, сите добиени фактури како што е наведено во член 44(1)(б), јасно треба да бидат означени со „ИПАРД“ од овластено лице пред истите да бидат предмет на исплата од ИПАРД Агенцијата, како што е наведено во член 12.
4. Спроведувањето на ИПАРД Програмата е во согласност со релевантните правила кои се применуваат за програмите за рурален развој во земјите-членки. Сепак, се применуваат само одредбите од спогодбите и ИПАРД Програмата кои се одобрени од Комисијата.

Член 5

Заштита на финансиските интереси на Заедницата

1. При спроведувањето на членовите 28 и 29 од Рамковната спогодба од Република Македонија, одредбите утврдени во Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 2988/95 од 18 декември 1995 година¹⁰ на Советот за заштита на финансиските интереси на Европските заедници се применуваат *мутатис мутандис*.
2. Без да е во спротивност со став 1, во случај на сомневање или докажано неисполнување на обврските на крајниот корисник во врска со ИПАРД Програмата, како и обидите за добивање средства од ИПАРД Агенција, како што е наведено во член 12, и исплатите од Националниот фонд на кој истиот нема право, Република Македонија ги гони сите такви непочитувања и обиди во согласност со националните законски постапки на начин кој не е помалку ригорозен од случаите кога се работи за национални јавни фондови.

Член 6

Државна помош

Република Македонија обезбедува да за секоја јавна помош која ја нарушува или може да ја наруши конкуренцијата со фаворизирање на одредени претпријатија или производство на одредена стока доделена со ИПАРД, која се однесува на производи различни од оние кои се наведени во Наслов IV, Поглавје II од Спогодбата за стабилизација и асоцијација¹¹, се почитува член 69 од Спогодбата за стабилизација и асоцијација.

ОДДЕЛ II

СИСТЕМ ЗА УПРАВУВАЊЕ И КОНТРОЛА

Пододдел 1

Општи одредби

Член 7

Опсег

Овој оддел го одредува системот за управување и контрола при спроведување на ИПАРД Програмата и ги дополнува одредбите од Одделите II и III од Рамковната спогодба.

¹⁰ Сл. весник L 312 23.12.1995 год., стр.1, Регулатива како што е последен пат изменета со Регулативата (ЕЗ) бр. 1233/2007 од 22 октомври 2007 година на Комисијата (Сл. весник L 279, 23.10.2007 год., стр.10)

¹¹ Одлука бр. 2004/239/ЕЗ, Евроатом на Советот и на Комисијата од 23 февруари 2004 год. (Сл. весник на ЕУ L 84, 20.3.2004 год., стр. 0001-0081).

Член 8

Начела за спроведување

1. Спроведувањето на ИПАРД Програмата се врши од Република Македонија врз основа на децентрализирано управување без претходни контроли, при што Комисијата го пренесува управувањето со ИПАРД Програмата на системот за управување и контрола назначен за ИПАРД, задржувајќи ја целосната крајна одговорност за спроведувањето на општиот буџет во согласност со член 53в од Финансиската регулатива и релевантните одредби на ЕЗ. Таа се спроведува во согласност со одредбите утврдени во член 53в од Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 на Советот од 25 јуни 2002 година¹².
2. Финансиската година е од 1 јануари до 31 декември.

Пододдел 2

Структури и органи

Член 9

Функции и заеднички одговорности на структурите, органите и телата

1. На структурите, органите и телата наведени во член 6 од Рамковната спогодба им се доделуваат функциите и одговорностите одредени во Анекс I на истата.
2. Република Македонија, со формален акт на министерско ниво, решава за назначувањето на структурите, органите и телата наведени во став 1 откако утврдила дека административните капацитети на соодветните структури, органи и тела обезбедуваат доволна сигурност дека тие можат да ги исполнуваат нивните функции и одговорности.
3. Структурите, органите и телата споменати во член 6 (г), (д) и (ф) од Рамковната спогодба и секоја од нивните функции и одговорности, вклучувајќи ги и функциите делегирани на други тела, го сочинуваат системот за управување и контрола и заради тоа се, по нивното назначување, предмет на акредитирање од страна на Република Македонија и пренесување на правото за управување од страна на Комисијата. Ним им се доделуваат главните функции и одговорности како што се одредени во Анекс I (во понатамошниот текст: критериуми за акредитација), вклучувајќи ги сите неопходни спогодби донесени за заштита на интересите на Заедницата.
4. Сите други структури, органи и тела, утврдени во целосната рамка дефинирана во член 6 од Рамковната спогодба, но надвор од системот за управување и контрола, се определуваат пред првото акредитирање на системот за управување и контрола. Тие не се предмет на акредитирање од

¹² Сл. весник на ЕУ L 248, 16.9.2002 год., стр. 1. Регулација како што е последен пат изменета со Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1525/2007 (Сл. весник на ЕУ L 343, 27.12.2007 год., стр. 9).

страна на Република Македонија ниту на пренесувањето на правото за управување од страна на Комисијата.

5. Националниот фонд и ИПАРД Агенција, наведена во член 12, како и сите нивни делегирани тела, имаат одделен сметководствен систем или одделни сметководствени кодификации кои ги исполнуваат меѓународните општоприфатени сметководствени стандарди. Тие, исто така, утврдуваат постапки за да осигурат чување на сите документи потребни за гарантирање на соодветна ревизорска трага.

Член 10

Функции и одговорности на надлежен координатор за акредитација

1. Надлежниот координатор за акредитација (во понатамошниот текст „НКА“) е единствено лице за контакт за сите прашања поврзани со ИПАРД во однос на комуникацијата со Комисијата за информации наведени во членовите 22, 23 и 25(1) од оваа спогодба.
2. Во извршувањето на своите задачи, НКА може, во согласност со националните постапки, да се обрати до други тела или сектори, особено до оние за сметководствена или стручна експертиза.
3. НКА обезбедува да сите предложени измени во начинот за плаќање и спроведување на системот за управување и контрола по нивното акредитирање и пренесување на правото за управување се доставуваат до Комисијата, со примерок до Ревизорското тело, со цел проверка и одобрување пред нивното спроведување. Тој/таа наведува, во писмена форма, по соодветна проверка на предложените измени, дали е задоволен/на со тоа што постојаното исполнување на сите побарувања утврдени во спогодбите е потврдено.

Член 11

Функции и одговорности на Националниот координатор за авторизација и на Националниот фонд

1. На Националниот службеник за авторизација (во понатамошниот текст „НАО“), вклучувајќи го и Националниот фонд (НФ) им се доделуваат функциите и одговорностите во согласност со Анекс I.
2. НАО има целосна одговорност за финансиското управување со фондовите на Заедницата во Република Македонија и е одговорен за законитоста и правилноста на главните трансакции. НАО е единствено лице за контакт со Комисијата за сите прашања поврзани со ИПАРД во однос на:
 - (а) распределбата на текстови на Заедницата и упатствата поврзани со нив на системот за управување и контрола и на сите други тела кои се одговорни за нивното спроведување, како и за нивната усогласена примена;
 - (б) соопштувањето на информациите наведени во член 24 на Комисијата;

- (в) ставањето на располагање на Комисијата на целосниот запис на сите сметководствени информации потребни за целите на статистиката и на контролата.
3. НАО обезбедува да сите предложени измени во начинот за спроведување или плаќање на ИПАРД Агенција, како што е наведено во членовите 12 и 14, по нивното акредитирање се доставуваат до НАО и до Комисијата, со примерок за Ревизорското тело, со цел проверка и одобрување пред нивното спроведување.

Член 12

Назначување на Оперативна структура

1. Оперативната структура која треба да се назначи за ИПАРД во согласност со член 28 од Регулативата за спроведување на ИПА, член 6(1)(f) и Анекс А од Рамковната спогодба се состои од следниве посебни тела:
 - (а) Телото за управување,
 - (б) ИПАРД Агенцијата.
2. Истите се формираат во согласност со членовите 13 и 14.
3. Раководителите на телата кои ја сочинуваат Оперативната структура се јасно назначени и се одговорни за задачите кои им се доделени на нивните тела, во согласност со член 8(3) од Рамковната спогодба.

Член 13

Функции и одговорности на Телото за управување

1. На Телото за управување му се доделуваат функциите и одговорностите во согласност со Анекс I.
2. Телото за управување ги извршува следниве задачи:
 - (а) изработување на ИПАРД Програмата;
 - (б) обезбедување дека активностите се одобрени и финансирани во согласност со критериумите и механизмите кои се применуваат за ИПАРД Програмата и дека истите се во согласност со релевантните правила на Заедницата и со националните правила;
 - (в) следење на ИПАРД Програмата и помош во работата на Комитетот за следење на ИПАРД како што е дефинирано во член 61, особено со обезбедување на неопходните документи за надзор врз квалитетот при спроведувањето на ИПАРД Програмата.
 - (г) изработување на годишните и на завршните извештаи за спроведување како што е дефинирано во член 68 и, по консултации со ИПАРД Агенцијата и по проверката од страна на Комитетот за следење на ИПАРД, нивно доставување до Комисијата, Националниот

ИПА координатор (НИПАК) и НАО;

- (д) воспоставување, одржување и ажурирање на системот за известување и информирање.
3. Во согласност со членовите од 63 до 67, Телото за управување воспоставува систем за прибирање на финансиски и статистички информации за напредокот на ИПАРД Програмата, доколку воспоставувањето на таквиот систем не било извршено од страна на ИПАРД Агенцијата и ги доставува овие податоци до Комитетот за следење на ИПАРД, во согласност со режимите договорени помеѓу Република Македонија и Комисијата, користејќи каде што е можно компјутеризирани системи кои овозможуваат размена на податоци со Комисијата.
 4. Телото за управување на Комисијата и на НИПАК им предлага приспособувања на ИПАРД Програмата по консултации со ИПАРД Агенција и по договор со Комитетот за следење на ИПАРД. Телото за управување е одговорно за информирање на соодветните органи во врска со потребата од извршување на соодветни административни промени кога таквите промени се потребни по донесувањето на Одлука од страна на Комисијата за изменување на ИПАРД Програмата.
 5. Секоја година Телото за управување подготвува акциски план за предвидените активности во согласност со мерката за техничка помош кој се доставува до Комитетот за следење на ИПАРД заради добивање согласност.
 6. Секоја година Телото за управување ја консултира и ја информира Комисијата, по советувањето со Комитетот за следење на ИПАРД, за преземените иницијативи и иницијативите кои треба да бидат преземени, во однос на информирањето на општата јавност за улогата која ја има Заедницата во ИПАРД Програмата и за нејзините резултати.
 7. Телото за управување обезбедува оценувањата на ИПАРД Програмата да се извршуваат во временските рокови утврдени со оваа спогодба и истите да ја почитуваат заедничката рамка за надзор и оценување во согласност со член 63(5), како и за доставувањето на оценките до надлежните национални органи и до Комисијата.
 8. Телото за управување обезбедува почитување на обврските поврзани со јавното претставување наведено во член 24 од Рамковната спогодба.
 9. Кога одреден дел од неговите задачи се доделени на друго тело, Телото за управување ја задржува целосната одговорност за ефикасноста и точноста на управувањето и спроведувањето на тие задачи.

Член 14

Функции и одговорности на ИПАРД Агенцијата

1. На ИПАРД Агенцијата ѝ се доделуваат функциите и одговорностите во согласност со Анекс I.
2. ИПАРД Агенцијата ги извршува, меѓу другото, следниве задачи за

спроведување и исплата:

- (а) правење повици за доставување на барања и објавување на условите и критериумите за прифатливост;
- (б) активности на селекција и проверка во согласност со критериумите и механизмите кои се применуваат за ИПАРД Програмата и почитување на соодветните правила на Заедницата и на националните правила;
- (в) проверка на поднесените барања за одобрување на проекти во однос на условите и критериумите за прифатливост, како и почитување на договорите вклучувајќи ги, каде што е соодветно, одредбите за јавни набавки;
- (г) утврдување на договорни обврски во писмена форма помеѓу ИПАРД Агенција и крајните корисници кои вклучуваат информации за можните санкции во случај на неисполнување на тие обврски и, каде што е неопходно, издавање на одобрение за започнување со работа;
- (д) регулирање на спроведувањето на шемите за добивање грантови и склучување договори како резултат на тоа;
- (ѓ) вршење исплати на, и враќање на средства од крајниот корисник;
- (е) извршување на проверки на самото место за утврдување на прифатливоста пред и по одобрувањето на проектот;
- (ж) вршење проверки со цел да се обезбеди дека пријавениот трошок навистина бил направен во согласност со применливите правила, дека производите и услугите се обезбедуваат во согласност со одлука за одобрување и дека барањата за исплата на крајниот корисник се правилни. Овие проверки ги опфаќаат финансиските, административните, техничките и физичките аспекти на активностите, како што е соодветно;
- (з) последователна активност за обезбедување напредок на проектите кои се спроведуваат;
- (с) известување за напредокот на мерките кои се спроведуваат во однос на показателите;
- (и) осигурување дека крајниот корисник е свесен за придонесот на Заедницата за проектот;
- (ј) обезбедување пријавување на неправилности;
- (к) обезбедување да НАО, Националниот фонд и Телотото за управување ги добиваат сите информации кои им се неопходни за извршување на нивните задачи.

Во однос на инвестициите во инфраструктурни проекти од вид кој вообичаено се очекува да создаде значителен нето приход, ИПАРД Агенција проценува, пред да склучи спогодба со можниот корисник, дали проектот е

од таков вид. Кога може да се заклучи дека проектот е од таков вид, ИПАРД Агенцијата обезбедува да јавната помош од сите извори не надминува 50% од вкупните трошоци кои се поврзани со проектот и истиот се смета прифатлив за ко-финансирање од Заедницата.

3. Во однос на инвестициите во проекти различни од оние за инфраструктурата од вид кој не создава значителен нето-приход, ИПАРД Агенцијата обезбедува да за кој било проект од ИПАРД Програмата вкупната јавна помош доделена од сите извори не ги надминува максималните плафони за јавни расходи одредени во член 34. Мерките за обука се сметаат за човечки капитал, а не за инвестиција за целите на овој став.

Член 15

Назначување на Ревизорско тело

1. Ревизорското тело кое треба да е назначено за ИПАРД во согласност со член 29 од Регулативата за спроведување на ИПА и член 6(е) и Анекс А од Рамковната спогодба се назначува од страна на Република Македонија.
2. Ревизорското тело е оперативно и функционално независно од системот за управување и контрола и располага со соодветна техничка стручност.

Член 16

Функции и одговорности на Ревизорското тело

1. Ревизорското тело е единствено тело за контакт со Комисијата за сите прашања поврзани со ИПАРД во однос на дистрибуција на текстовите и упатствата на Заедницата а во врска со неговите функции и одговорности.
2. Ревизорското тело функционира под одговорност на својот раководител. Ревизорското тело првенствено ги исполнува следниве функции и ги презема следниве одговорности:

(а) Во текот на секоја година, донесува и исполнува годишен работен план за ревизија кој опфаќа ревизии со цел верификување на:

i. ефективно функционирање на системите за управување и контрола;

ii. веродостојноста на сметководствените информации доставени до Комисијата.

Годишниот работен план за ревизија се доставува до Комисијата и до НКА, со примерок до НАО, пред почетокот на секоја предметна година.

(б) Поднесува извештаи и мислења како што следува:

i. годишен извештај за ревизорска активност според моделот

даден во Анекс С од Рамковната спогодба во кој се утврдени средствата користени од Ревизорското тело, со краток осврт на евентуалните слабости констатирани во системот за управување и контрола или во наодите за трансакции од ревизиите извршени во согласност со годишниот работен план за ревизија во текот на претходниот период од 12 месеци, заклучно со 30 септември во предметната година. Годишниот извештај за ревизорска активност се доставува до Комисијата и до НКА, со примерок до НАО до 31 декември секоја година. Првиот таков извештај го опфаќа периодот од 1 јануари 2007 година до 30 септември 2008 година;

- ii. годишно ревизорско мислење според моделот даден во Анекс D од Рамковната спогодба, придружен со извештај кој го поддржува ова мислење во однос на тоа дали системот за управување и контрола функционира ефективно и ги исполнува критериумите од спогодбите и од Регулацијата за спроведување на ИПА. Мислењето се доставува до Комисијата и до НКА, со примерок за НАО. Во него се опфаќа истиот период и има ист краен рок како и годишниот извештај за ревизорска активност;
- iii. годишно ревизорско мислење за сметките и изводот од трошоците, придружен со извештај кој го поддржува тоа мислење, или ревизорско мислење за конечно затворање на ИПАРД Програмата, заедно со конечен ревизорски извештај за завршниот извод од трошоците во согласност со Анекс E од Рамковната спогодба. Ревизорското мислење се доставува до Комисијата и до НКА во исто време кога релевантен завршен извод од трошоците се поднесува од НАО, или во рок од три месеци од поднесувањето на тој завршен извод од трошоци.

- 3. Извештаите и мислењата наведени во став 2 се базираат на проверка на постапки и на избор на примерок од трансакциите.
- 4. Годишното ревизорско мислење на системот за управување и контрола, и поврзаните ревизорски извештаи треба да ја потврдат усогласеноста на акредитираните структури со спогодбите како и тоа дали системот за управување и контрола - дизајниран на начин кој ќе придонесе за изработка на веродостојни сметки и изводи од трошоци кои се презентираат на Комисијата и притоа ќе помогнат да се обезбеди, меѓу другото, законитост и регуларност на трансакциите опфатени во овие изводи - функционираат ефективно.

Ревизорското тело наведува, во мислењето од овој став, дали е добиено разумно уверување за:

- (а) системот за управување и контрола воспоставен за функционирање на компонентата на ИПАРД за односниот период функционираат ефективно во сите значајни аспекти, и
- (б) ревизорските наоди се од репрезентативна природа во однос на изјавата за гаранција на НАО.

Извештајот спомнат во овој став треба да наведе дали:

- (а) системот за управување и контрола ги исполнува критериумите за акредитирање;
- (б) постапките и функциите во системот за управување и контрола, обезбедуваат разумно уверување дека предвидените активности со ИПАРД Програмата се усогласени со оваа спогодба, и кои препораки се дадени за подобрување на системот,
- (в) препораките за подобрување на системот за управување и контрола дадени на НАО се следат;
- (г) ревизорските наоди се конзистентни со присуството или отсуството на резервираност од страна на НАО во изјавата за гаранција;
- (д) одредени исклучителни трансакции или технички проблеми се појавиле во односниот период;
- (е) било какви значајни измени се направени по претходниот извештај за информациите.

Извештајот е пропратен со информација за бројот и квалификациите на кадарот кој ја извршил ревизијата, за извршената работа, за бројот на ревидирани трансакции, за обезбеденото ниво на материјалност и доверба, за какви било констатирани слабости и препораки дадени за подобрување, како и за активностите на ревизорското тело и на други внатрешни и надворешни ревизорски тела на системот за управување и контрола, врз основа на кои е стекнато дел или целосно уверување на ревизорското тело во однос на прашањата кои се предмет на извештајот.

5. Годишното ревизорско мислење за сметките и изводот од трошоците или, при конечно затварање на ИПАРД Програмата, ревизорско мислење за завршниот извод од трошоците, за затварање на ИПАРД Програмата или делови од ИПАРД Програмата и поврзаните ревизорски извештаи, ја опфаќаат усогласеноста на плаќањата со спогодбите само во однос на способноста на акредитираните административни структури за да се обезбеди дека усогласеноста е проверена пред да се изврши плаќањето.

Ревизорското тело наведува, во мислењето наведено во овој став, дали е добиено разумно уверување дека:

- (а) потврдените сметки и изводи од трошоци, и изјавата за трошоци за конечниот биланс на придонесот на Заедницата за ИПАРД Програмата при затварање на ИПАРД Програмата или на делови од истата, доставени до Комисијата се ослободени од материјални неправилности.
- (б) никакви значајни промени не влијаеле на годишното ревизорско мислење за системот на управување и контрола

За потребите на конечното затварање, ова мислење се однесува на валидноста на завршната изјава за трошоците, точноста на финансиските информации и се поткрепува со завршниот извештај за ревизорска активност.

Извештајот споменат во овој став наведува дали:

- (а) годишните сметки наведени во член 50 се во согласност со книгите и податоците на националниот фонд и со ИПАРД Агенција,
- (б) изјавите за трошоци од член 39 се материјално вистинити, целосни и точно ги евидентираат активностите кои се однесуваат на ИПАРД Програмата,
- (в) финансиските интереси на Заедницата се правилно заштитени во однос на износите кои треба да се наплатат и, каде што е соодветно, се добиени гаранции;
- (г) одредени исклучителни трансакции или технички проблеми кои се појавиле во односната финансиска година;
- (д) одредени значајни промени влијаеле на системот за управување и контрола, особено во поглед на усогласеноста со критериумите за акредитација и, онаму каде што биле идентификувани области за подобрување, извршено е соодветно следење на препораките по издавањето на претходниот извештај и мислење наведени во став 4.

Извештајот е пропратен со информација за бројот и квалификациите на кадарот кој ја извршил ревизијата, за извршената работа, за бројот на ревидирани трансакции, за обезбеденото ниво на материјалност и доверба, за какви било констатирани слабости и препораки дадени за подобрување, како и за активностите на ревизорското тело и на други внатрешни и надворешни ревизорски тела на системот за управување и контрола, врз основа на кои е стекнато дел или целосно уверување на ревизорското тело во однос на прашањата кои се предмет на извештајот.

6. Ревизорското тело ја спроведува проверката на системот на управување и контрола согласно општо прифатените меѓународни ревизорски стандарди, и кои било други упатства за примена на овие стандарди утврдени од Комисијата. Во случај кога назначеното тело е државна ревизорска институција, тоа може да делегира дел или сите задачи за проверка наведени во став 2 под услов задачите да се исполнуваат ефективно. Во сите случаи, ревизорското тело ја задржува целосната одговорност за задачите.

Проверките се спроведуваат, како во текот, така и по завршувањето на секоја финансиска година.

7. Во мислењето на Ревизорското тело за годишната сметка и ревизорскиот извештај за наодите споменати во став 2 (б) (iii) првенствено се наведува дали е стекнато разумно уверување дека сметките поднесени до Комисијата се вистинити, комплетни и точни, како и дали внатрешните контроли и постапки функционираше задоволително. Мислењето и извештајот се подготвени најкасно до 15 април во годината која следи по односната финансиска година и доставени од ревизорското тело до Комисијата најдоцна до 30 април.

8. Примерок од мислењата и извештаите се доставува и до Комитетот за следење на ИПАРД наведен во член 61.

Член 17

Соопштување информации

Република Македонија ѝ ги испраќа на Комисијата следниве информации, изјава и документи:

1. за акредитираните структури, органи и тела на системот за управување и контрола, како што е дефинирано во членовите 9, 10, 11, 13 и 14 од Рамковната спогодба:
 - (а) нивниот акт за акредитирање;
 - (б) нивните функции и одговорности;
 - (в) каде што е соодветно, повлекувањето на нивната акредитација;
 - (г) и сите други релевантни информации побарани од Комисијата.
2. за НИПАК, НКА и Ревизорското тело:
 - (а) неговото/нејзиното име;
 - (б) податоците за неговата/нејзината адреса;
 - (в) сите други релевантни информации побарани од Комисијата.
3. за мерките кои се однесуваат на активностите финансирани од ИПАРД:
 - (а) изјави за трошоците, кои исто така претставуваат побарувања за исплата, потпишани од НАО и придружени со потребните информации во согласност со член 39;
 - (б) проценките за нејзините финансиски побарувања во согласност со член 38(4);
 - (в) ревизорски мислења и ревизорски извештаи за системот за управување и контрола подготвени од Ревизорското тело наведено во член 28;
 - (г) годишните сметки наведени во член 50 со Изјава за гаранција потпишана од страна на НАО, како што е одредено во член 27, придружени со потребните информации за нивно појаснување во согласност со член 51 и ревизорските мислења и извештаи за сметките и за изводите за трошоците подготвени од Ревизорското тело кои се наведени во член 28.

Размената на информации и документи помеѓу Комисијата и органите на Република Македонија се врши по електронски пат, со користење на сигурен систем. Кога постои неправилно функционирање на одреден компјутерски систем или нема стабилна врска, Република Македонија може, со претходно одобрување од Комисијата, да ги испрати документите во друга форма, под условите утврдени

од нејзина страна. Начините поврзани со размената на потребни податоци треба да бидат договорени помеѓу Комисијата и Република Македонија не подоцна од назначувањето на соодветните структури, органи и тела дефинирани во член 6 од Рамковната спогодба.

Пододдел 3

Контроли

Член 18

Општи начела за контрола

1. Контролите, каде што е соодветно, опфаќаат проверки пред избор на проектот, повторно мерење, проверки на квантитетот и на квалитетот на стоките и услугите кои се обезбедуваат, анализа или проверка на примерок, проверки пред исплатата, проверки по исплатата и на сите посебни одредби за спроведување на спогодбите во однос на правилноста и законитоста на трошоците.
2. Без тоа да биде во спротивност со специфичните одредби од спогодбите, Република Македонија обезбедува да законитоста и правилноста на износот кој треба да биде исплатен на барателот или на неговиот(-ите) застапник(-ици), вклучувајќи ги сите критериуми за прифатливост утврдени од страна на Заедницата или со ИПАРД Програмата, можат да бидат проверени во согласност со група показатели кои можат да се проверат а се одредени од страна на Република Македонија.
3. Без тоа да биде во спротивност со специфичните одредби на спогодбите, ниедна исплата нема да им биде извршена на барателот или на неговиот (-ите) застапник (-ици) за кои е утврдено дека вештачки ги создале условите потребни за добивање на таквите исплати, со цел да се стекнат со корист која е спротивна на целите на помошта.
4. Република Македонија определува соодветни критериуми, методи и средства за проверка на условите за доделување на помош за секоја мерка за помош.
5. Проверката на критериумите за соодветност се состои од административни проверки и проверки на самото место, кои се вршат за сите барања за одобрување и барања за исплата и ги опфаќа сите елементи кои е можно и соодветно да се контролираат. Овие проверки исто така се извршуваат по извршувањето на последната исплата за проектот, како што е одредено во член 21. Постапките обезбедуваат евидентирање на преземаниот надзор, на резултатите од проверката и на мерките преземени во врска со разликите.
6. Каде што е применливо, проверката на критериумите за прифатливост ги зема предвид резултатите од проверките извршени од други служби, тела или организации кои вршат проверки на субвенциите во земјоделството.

Член 19

Административни проверки

1. Административните проверки на барањата за одобрување првенствено опфаќаат проверка на:
 - (а) прифатливост на дејноста за која се бара помошта;
 - (б) почитување на критериумите за избор утврдени во ИПАРД Програмата;
 - (в) усогласеност на дејноста за која се бара помошта со применетите национални правила и правилата на Заедницата, првенствено и каде што е соодветно, за јавни набавки, државна помош и други соодветни задолжителни стандарди утврдени со националното законодавство или утврдени со ИПАРД Програмата;
 - (г) разумност на предложените трошоци, која се оценува со користење на соодветен систем за оценување, како што се референтните трошоци, споредбата на различни понуди или комитет за оценување;
 - (д) сигурност на барателот, преку информации од трета страна.
2. Административните проверки за барањата за исплата првенствено опфаќаат, доколку тоа е соодветно за предметното барање, проверка на:
 - (а) обезбедување на кофинансираните производи и услуги;
 - (б) реалност на пријавените расходи;
 - (в) споредба на завршената дејност со дејноста за која било поднесено барање за помош и истата била доделена.
3. Исплатите од корисниците се потврдуваат со оригинални фактури и документи кои ја докажуваат исплатата. Кога тоа не може да се направи, исплатите се потврдуваат со документи со иста вредност на докажување.
4. Административните проверки вклучуваат постапки за избегнување на неправилното двојно финансирање со други шеми на Заедницата или со национални шеми. Кога постои финансирање од други извори, овие проверки обезбедуваат дека вкупната добиена помош не ги надминува максималните дозволени граници за помош.
5. Укажувањата за неправилности се проследуваат со која било друга соодветна административна постапка.

Член 20

Проверки на самото место

1. Проверките на самото место ги опфаќаат сите обврски и задолженија на барателот или на крајниот корисник кои можат да се проверат при посетата.
2. Пред да се изврши било каква исплата, Република Македонија организира

- проверки на самото место за сите барања за одобрување и за сите барања за исплата.
3. Резултатите од проверките на самото место се оценуваат за да се утврди дали утврдените проблеми се од општ карактер, носејќи ризик за други слични дејности, крајни корисници или други тела. Оценката, исто така, ги определува причините за таквите ситуации, евентуалното понатамошно испитување кое може да биде побарано и неопходната корективна и превентивна активност.
 4. Може да биде дадено претходно известување за проверките на самото место, доколку целта на контролата не е загрозена. Доколку претходното известување надминува 48 часа, тоа треба да биде ограничено на неопходниот минимум, во зависност од природата на мерката и активноста која е кофинансирана.
 5. Преку проверките на самото место, Република Македонија се обидува да го провери следново:
 - (а) дека исплатите извршени на крајниот корисник можат да се потврдат со сметководствени или со други документи кои ги поседуваат телата или фирмите кои ги спроведуваат поддржаните активности;
 - (б) за соодветен број на ставки на расходи, дека карактерот и времето на соодветниот расход се во согласност со одредбите на Заедницата и одговараат на одобрените спецификации за активноста и работите кои биле фактички извршени или услугите кои биле обезбедени;
 - (в) дека употребата или намерата за користење на активноста одговара на употребата опишана во барањето за помош од Заедницата;
 - (г) дека јавно финансираните активности се спроведуваат во согласност со спогодбите, особено со правилата за јавни тендери и со соодветните задолжителни стандарди утврдени со ИПАРД Програмата.
 6. Освен во исклучителни ситуации, прописно евидентирани и објаснети од националните органи, проверките на самото место вклучуваат посета на местото каде што се врши активноста или, доколку таа е нематеријална, на обезбедувачот на активноста.
 7. Кога на одредените контролори им е дадена обврска за проверка на барање за одобрување, тие не треба да бидат вклучени во проверките за барање за исплата за истата инвестициска активност.

Член 21

Последователни проверки

1. Кога е наложено со договорните обврски помеѓу ИПАРД Агенцијата и крајниот корисник или со одредбите од ИПАРД Програмата, проверките на крајните корисници по исплатата на помошта се извршуваат со цел да се утврди дали продолжуваат да се почитуваат условите и критериумите за

- прифатливост за помошта.
2. Контролорите за последователните проверки не смеат да се вклучени во какви било претходни проверки на истата инвестициска активност
 3. Целите на последователните проверки се да:
 - (а) се провери законитоста и правилноста на главните трансакции на инвестициските активности;
 - (б) се провери реалноста и сигурноста на плаќањата извршени од крајниот корисник;
 - (в) се обезбеди дека истата инвестиција не е финансирана на неправилен начин од различни национални извори или извори на Заедницата.
 4. Последователните проверки се спроведуваат во рок од 5 години од датумот на последната исплата на крајниот корисник и за секоја година опфаќаат најмалку 50% од монетарната вредност на соодветните расходи за активностите наведени во став 1 и за кои последната исплата била направена во текот на годината. Сите инвестиции се проверуваат најмалку еднаш.
 5. Секоја инвестиција, за која максималниот плафон од 50% од вкупните оправдани трошоци за инвестицијата во согласност со член 34(2) е надминат, се проверува еднаш во текот на четири години од датумот на последните исплати и втор пат во текот на петтата година од датумот на последната исплата на крајниот корисник.
 6. Последователните проверки се темелат врз анализа на ризиците и на финансиските импликации на различните активности, групи на активности или мерки.
 7. Примерокот на одобрените активности кои треба да се проверат во согласност со ставовите 4 и 5 првенствено го зема предвид следново:
 - (а) потребата за проверка на соодветна мешавина на типови и големини на активностите;
 - (б) сите фактори на ризик кои биле дефинирани по националните проверки или по проверките на Заедницата;
 - (в) потребата за одржување рамнотежа помеѓу оските и мерките.

Пододдел 4

Акредитирање и пренесување на правото за управување

Член 22

Заеднички побарувања

1. Кога на одредени лица им е дадена одговорност за дејност поврзана со управувањето, спроведувањето и следењето на ИПАРД Програмата, Република Македонија им овозможува на таквите лица да ги исполнуваат своите должности поврзани со таа одговорност, вклучувајќи и случаи кога не постои хиерархиска поврзаност помеѓу нив и телата кои учествуваат во таа дејност. Република Македонија првенствено им дава на тие лица овластување да установаат преку формални работни спогодби помеѓу нив и соодветните тела:

- (а) соодветен систем за размена на информации, вклучувајќи го овластувањето за барање на информации и правото на пристап до документите и персоналот на самото место, доколку е неопходно;
- (б) исполнување на стандардите;
- (в) следење на постапките;

2. Со цел да бидат акредитирани и да имаат пренесено правото за управување со одредена мерка, структурите, органите и телата на системот за управување и контрола, како што е дефинирано во членовите 6, 7 и 8 од Рамковната спогодба, треба да имаат добро дефинирана административна организација и систем за внатрешни контроли со целосни внатрешни правилници за работа, јасни институционални и лични одговорности, кои се во согласност со критериумите утврдени во Анекс I во однос на следниве области:

- (а) внатрешна контролна средина;
- (б) планирање и управување со ризици;
- (в) контролни активности;
- (г) информации и комуникација;
- (д) активности за следење.

Кога се работи за Телото за управување, не се применуваат критериумите одредени во Анекс I во однос на контролни активности, активностите за планирање и управување со ризиците и следење.

3. Република Македонија може да утврди дополнителни критериуми за акредитирање за да ја земе предвид големината, одговорностите и другите специфични карактеристики на системот на управување и контрола.

4. Пред да изврши акредитирање на соодветните структури, органи и тела на системот за управување и контрола, Република Македонија треба да утврди дека нивните функции, постапки и одговорности ги опфаќаат сите потребни режими донесени за заштита на интересите на Заедницата во однос на трансакциите кои треба да бидат финансирани со ИПАРД Програмата, имено:

- (а) извршување на исплатите;

- (б) безбедно чување на трезорот;
 - (в) сигурност на компјутерските системи;
 - (г) водење на сметководствена евиденција;
 - (д) поделба на должностите и соодветност на внатрешните и на надворешните контроли;
 - (ѓ) добивање на гаранциите;
 - (е) наплата на износите;
 - (ж) избор на проекти, тендерски постапки, склучување на спогодби; и
 - (з) почитување на правилата за набавки.
5. Националната акредитација може условно да се додели за период кој се определува во однос на сериозноста на проблемот поврзан со спроведувањето на сите неопходни промени на административните и на сметководствените режими. Во случаите кога е предвидена таква условна акредитација, мора да постои задоволително исполнување на критериумите за акредитирање, особено во следниве области:
- (а) внатрешна контролна средина;
 - (б) контролни активности;
 - (в) активности за следење.

Во однос на став 2, кога се работи за Телото за управување, критериумите утврдени во Анекс I во однос на контролните активности, не се применуваат активностите за планирање и управување со ризиците и следење.

6. Соопштението предвидено во член 17 се врши веднаш откако структурите, органите и телата дефинирани во член 6 од Рамковната спогодба за прв пат се назначуваат и, кога е соодветно, се акредитираат, а во секој случај пред било каков трошок предизвикан од нив да се наплати од ИПАРД. Тие се придружени со следниве декларации и документи поврзани со:
- (а) нивните функции и одговорности;
 - (б) распределбата на одговорности помеѓу нивните сектори;
 - (в) нивниот однос со другите тела, јавни или приватни, кои се одговорни за спроведување на какви било мерки според ИПАРД;
 - (г) постапките со кои се обезбедуваат главните функции во однос на трошоците за ИПАРД;
 - (д) одредбите поврзани со безбедноста на информатичките системи; и
 - (ѓ) сите други релевантни информации побарани од Комисијата.

Член 23

Постапка за акредитирање на НАО и на Националниот фонд од страна на НКА

1. Пред акредитирање на НАО и на Националниот фонд, НКА треба да утврди дека режимите за административна и внатрешна контрола на тие структури ги нудат следниве гаранции:
 - (а) извршени се проверките утврдени со спогодбите;
 - (б) потребните документи се претставени во временскиот рок и во формата наведена во спогодбите;
 - (в) документите се достапни и се чуваат на начин кој ја обезбедува нивната целосност, валидност и читливост со текот на времето, вклучително кога се работи за електронските документи во однос на спогодбите.
2. Проверката наведена во став 1 се спроведува во согласност со Меѓународните општоприфатени ревизорски стандарди.
3. НКА обезбедува да сметководствениот систем на Националниот фонд ги задоволува меѓународните општоприфатени сметководствени стандарди.
4. Соопштението за акредитацијата на НАО и на Националниот фонд се доставува до Комисијата со примерок до Ревизорското тело. Тоа ги содржи следниве податоци за НАО и за Националниот фонд кои се акредитирани да ги спроведуваат функциите и одговорностите утврдени во член 11:
 - (а) името и статутот на соодветните структури, тела и органи;
 - (б) условите за административна, сметководствена и внатрешна контрола под кои се вршат плаќањата поврзани со спроведувањето на ИПАРД Програмата;
 - (в) актот за акредитирање кој се состои од писмена потврда дека соодветните структури, тела и органи ги исполнуваат критериумите за акредитирање и, кога е соодветно, ги наведува насоките во однос на промените и утврдениот период;
 - (г) информации за следново:
 - одговорностите пренесени на НАО и на Националниот фонд,
 - распределбата на одговорности помеѓу нивните сектори,
 - нивниот однос со други тела, јавни или приватни, кои, исто така, се одговорни за спроведување на мерки со кои наплатува расходи од ИПАРД Програмата,
 - постапките кои обезбедуваат дека системот за управување и внатрешна контрола е спроведен на соодветен начин, со цел да ги исполни критериумите утврдени во Анекс I, каде што е применливо, дека соодветно планираните постапки и структури,

кои се предмет на акредитирање, вистински функционираат,

- одредбите за внатрешните ревизии.
5. НКА обезбедува да сите предложени измени во податоците наведени во член 22 и 23 по нивната акредитација се доставуваат до Комисијата, со примерок до Ревизорското тело, за проверка и одобрување пред нивното спроведување.
 6. Доколку НКА утврди дека НАО и/или Националниот фонд не ги исполнуваат критериумите за акредитирање, тој се осврнува на упатствата за НАО во кои се наведени потребните услови кои треба да бидат исполнети пред да може да се даде акредитација.
 7. По акредитирањето на НАО и на Националниот фонд, НКА врши надзор над истите. За таа цел, тој/таа ги користи информациите кои му се на располагање, вклучувајќи ги, меѓу другото, изјавите за потврдување на НАО и извештаите и мислењата на Ревизорското тело. Најмалку на секои две години, тој/таа проверува дали НАО и Националниот фонд продолжуваат да ги исполнуваат критериумите за акредитирање. Тој/таа ја известува Комисијата за резултатите од проверката.
 8. Република Македонија воспоставува систем кој обезбедува сите информации кои укажуваат на тоа дека НАО и/или Националниот фонд не ги исполнуваат критериумите за акредитирање му се соопштуваат на НКА без одложување.

Член 24

Постапка за акредитирање на Оперативната структура

1. Пред акредитирањето на ИПАРД Агенција, НАО утврдува дали неговите режими за административна, сметководствена, платежна и внатрешна контрола ги нудат следниве гаранции:
 - (а) прифатливоста на апликациите и исполнувањето на спогодбите се проверуваат пред да бидат потпишани договорите со барателите и пред да се евидентираат обврските;
 - (б) прифаќањето на барањата за исплата, како и нивната соодветност со спогодбите, се проверуваат пред да биде одобрена исплатата;
 - (в) обврските и извршените исплати се точно и целосно евидентирани во сметките;
 - (г) извршени се проверките утврдени со спогодбите;
 - (д) потребните документи се претставени во временскиот рок и во формата наведена во спогодбите;
 - (е) документите се достапни и се чуваат на начин кој ја обезбедува нивната целосност, валидност и читливост со текот на времето, вклучително кога се работи за електронските документи во однос на

спогодбите.

2. Доколку НАО утврди дека ИПАРД Агенцијата не ги исполнува критериумите за акредитирање, тој/таа се обраќа кај раководителот одговорен за задачите дадени како инструкции на неговото тело во кои се наведени потребните услови кои треба да бидат исполнети пред да може да се даде акредитација.
3. ИПАРД Агенцијата ги чува документите кои ги оправдуваат извршените исплати и документите кои се однесуваат на спроведувањето на пропишаните административни и физички проверки. Кога соодветните документи се чуваат од телата одговорни за одобрување на расходот, тие тела треба да поднесуваат извештаи до ИПАРД Агенцијата за бројот на спроведените проверки, нивната содржина и преземените дејствија во однос на резултатите.
4. НАО обезбедува да сметководствениот систем на ИПАРД Агенцијата ги задоволува меѓународните општоприфатени сметководствени стандарди.
5. НАО утврдува дали начинот за административна и внатрешна контрола на Телото за управување ги нудат следниве гаранции:
 - (а) потребните документи се претставени во временскиот рок и во формата наведена во спогодбите;
 - (б) документите се достапни и се чуваат на начин кој ја обезбедува нивната целосност, валидност и читливост со текот на времето, вклучително кога се работи за електронските документи во однос на спогодбите.
6. Проверките наведени во ставовите 1 и 5 се спроведуваат во согласност со меѓународните општоприфатени ревизорски стандарди.
7. Доколку НАО утврди дека Оперативната структура ги исполнува сите релевантни критериуми, тој/таа продолжува со акредитацијата. Во спротивен случај, тој се осврнува на упатствата за Оперативната структура поврзани со административните и сметководствените режими, а особено со сите услови кои Оперативната структура треба да ги исполни пред да може да биде дадена акредитација.
8. Соопштението за акредитацијата на Оперативната структура се доставува до НКА и до Комисијата, со примерок за Ревизорското тело. За таа цел, НАО ги соопштува следниве податоци за Оперативната структура која е акредитирана да ги спроведува функциите и одговорностите одредени во членовите 13 и 14.
 - (а) името и статутот на телата во состав на Оперативната структура;
 - (б) условите за административна, сметководствена и внатрешна контрола под кои се вршат плаќањата поврзани со спроведувањето на ИПАРД Програмата;
 - (в) актот за акредитирање кој се состои од писмена потврда дека телата во состав ги исполнуваат критериумите за акредитирање и, кога е

соодветно, ги наведува насоките во однос на промените и утврдениот период;

(г) информација за следново:

- одговорностите пренесени на телата во состав на Оперативната структура,
- распределбата на одговорности помеѓу нивните сектори,
- нивниот однос со други тела, јавни или приватни, кои, исто така, се одговорни за спроведување на мерки со кои наплатава расходи од ИПАРД Програмата,
- постапките со кои се добиваат, проверуваат и потврдуваат барањата за исплата од крајните корисници и со кои трошоците се потврдуваат, испраќаат и оправдуваат,
- одредбите за внатрешните ревизии.

Соопштенијата за резултатите од двете проверки наведени во ставовите 1 и 5 од овој член исто така се доставуваат до Комисијата и до НКА, со примерок за Ревизорското тело.

9. НАО обезбедува да сите предложени измени во податоците наведени во член 22 и 23(1) и (5) по нивната акредитација се доставуваат до Комисијата и до НКА, со примерок до Ревизорското тело, за проверка и одобрување пред нивното спроведување.
10. НАО постојано ја следи работата на Оперативната структура. Најмалку на секои две години, тој/таа проверува дали Оперативната структура продолжува да ги исполнува критериумите за акредитирање. Тој/таа го известува НКА и Комисијата, со примерок за Ревизорското тело, за резултатите од проверката.
11. Република Македонија воспоставува систем кој обезбедува сите информации кои укажуваат на тоа дека Оперативната структура не ги исполнува критериумите за акредитирање да му се соопштуваат на НАО без одложување.

Член 25

Постапка за пренесување на правото за управување од страна на Комисијата

1. НКА ја известува Комисијата за акредитацијата на НАО и на Националниот фонд и за назначувањето на другите структури, органи и тела утврдени во целосната рамка дефинирана во член 6 од Рамковната спогодба, но надвор од системот за управување и контрола, не подоцна од известувањето за првата акредитација на Оперативната структура.
2. Република Македонија ѝ дозволува на Комисијата да го провери исполнувањето на условите утврдени во член 9 пред да донесе одлука за пренесување на правото за управување.

3. За утврдување на усогласеноста со условите и со членовите споменати во вториот став, Комисијата:

- ги проверува акредитираните постапки и структури на НАО, Националниот фонд и на Оперативните структури поврзани со спроведувањето на ИПАРД Програмата и, каде што е соодветно, постапките и структурите на другите тела на кои можеле да им бидат делегирани функции во согласност со Анекс I,
- обезбедува ефективно функционирање на другите структури, органи и тела утврдени во целосната рамка дефинирана во член 6 од Рамковната спогодба, но надвор од системот за управување и контрола,
- спроведува проверки на самото место.

4. Пренесувањето на надлежностите од Комисијата на Република Македонија може да се разгледа за соодветната структура, орган или тело на системот за управување и контрола кога се исполнети следниве услови, во понатамошниот текст „условите“:

- (а) обврската на НАО за поднесување на целосната финансиска одговорност и обврска за ИПАРД Програмата;
- (б) исполнување на минималните критериуми како што се одредени во ставовите 1, 2, 3 и 4 од член 22;
- (в) неодамнешна финансиска и оперативна ревизија која покажува ефективно и навремено управување со помошта на Заедницата или национални мерки од сличен карактер;
- (г) правила за набавки за кои е потврдено од Комисијата дека ги исполнуваат критериумите од член 23 од Рамковната спогодба;
- (д) сите други структури, органи и тела (утврдени во целосната рамка дефинирана во член 6 од Рамковната спогодба, но надвор од системот за управување и контрола) се воспоставени и функционираат ефективно.

5. За целите на став 4, соодветните структури, органи и тела имаат подготвено постапки за да обезбедат:

- (а) сите соопштенија до Комисијата да се темелат на информации од соодветно потврдени извори;
- (б) сите соопштенија до Комисијата да се соодветно одобрени пред да бидат предадени;
- (в) постоење на ревизорска трага за потврдување на информациите предадени на Комисијата;
- (г) евиденцијата за информациите кои се добиени и предадени да се чува на сигурно место, во хартиен или компјутерски формат.

6. Одлуката за пренесување на правото за управување со помошта на системот за управување и контрола во Република Македонија може условно да се изврши за период кој се определува во однос на сериозноста на проблемот поврзан со спроведувањето на сите неопходни услови. Во случаите кога е предвидено такво условно пренесување на надлежностите, треба да постои задоволително исполнување на првите два услови утврдени во став 4.
7. НКА ја известува Комисијата, со примерок за Ревизорското тело, за секој план направен во согласност со став 6, како и за неговото спроведување.
8. Доколку Комисијата установи дека Република Македонија не ја исполнила обврската за правење на корективен план во согласност со став 6 или дека системот за управување и контрола продолжува да биде акредитиран без целосно да го спроведе таквиот план во определениот рок, таа го одложува или повлекува пренесувањето на правата за управување и ги следи евентуалните останати недостатоци во согласност со член 54.
9. Комисијата го известува Комитетот за земјоделските фондови за одлуката за пренесување на правото за управување на Република Македонија или за секоја друга значителна промена која влијае на оваа одлука.

Член 26

Надзор, контрола и ревизија од страна на Комисијата и на Европскиот суд на ревизори

1. Примената од страна на Република Македонија на спогодбите, како и на ИПАРД Програмата и последователните спогодби кои произлегуваат од нив е предмет на контрола од Комисијата, вклучувајќи ја Европското биро за борба против измама (ОЛАФ) и ревизиите на Европскиот суд на ревизори. Соодветно овластените агенти или претставници на Комисијата и на ОЛАФ имаат право да спроведуваат било каква техничка и финансиска проверка која Комисијата и ОЛАФ ја сметаат за неопходна заради следење на спроведувањето на ИПАРД Програмата, вклучувајќи посета на работните места и на просториите во кои се спроведуваат дејности финансирани од страна на Заедницата. Комисијата ѝ дава доволно претходно известување за таквите инспекции на Република Македонија. Службеници на Република Македонија можат исто така да учествуваат во инспекциите.
2. Република Македонија ги обезбедува сите потребни информации и документи, вклучувајќи компјутеризирани податоци и ги презема сите соодветни мерки за олеснување на работата на лицата кои имаат насоки да извршат ревизии или инспекции.
3. Република Македонија чува евиденција и сметки соодветни за определување на услугите, испораките, работите и грантовите финансирани со Повеќегодишната финансиска спогодба наведена во член 35 во согласност со сигурни сметководствени постапки. Република Македонија, исто така, обезбедува агентите и претставниците на Комисијата,

вклучувајќи ја и ОЛАФ, да имаат право да ги проверуваат сите релевантни документи и сметки кои се однесуваат на ставки финансирани со соодветната Повеќегодишна финансиска спогодба и да му помагаат на Европскиот суд на ревизори во извршувањето на ревизиите поврзани со употребата на фондовите на Заедницата. Со цел да ги подобри проверките, Комисијата, во договор со Република Македонија, може да побара помош од националните органи за одредени инспекции и истраги.

4. Со цел да обезбеди ефикасна заштита на финансиските интереси на Заедницата, Комисијата, вклучувајќи ја и ОЛАФ, може исто така да спроведе проверки и контроли на самото место на документацијата и во согласност со Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 2185/1996 на Советот од 11 ноември 1996 година¹³.
5. Контролите и ревизиите опишани погоре се применуваат за сите изведувачи и подизведувачи кои добиле средства од Заедницата, вклучувајќи ги сите соодветни информации кои се наоѓаат во документите на Националниот фонд на Република Македонија поврзани со националниот придонес.
6. Без тоа да биде во спротивност со одговорностите на Комисијата и на Европскиот суд на ревизори, сметките и активностите на Националниот фонд и, каде што е применливо, на ИПАРД Агенцијата можат да бидат проверени по избор на Комисијата од самата Комисија или од надворешен ревизор определен од страна на Комисијата.

Член 27

Изјава за гаранција од НАО

1. Изјавата за гаранција е во согласност со содржината и форматот утврден во Анекс В од Рамковната спогодба и може да биде квалификувана со резервираност која го одредува можното финансиско влијание. Во тој случај, таа треба да вклучува корективен акциски план и прецизен распоред за негово спроведување за потоа да дава потврда за спроведувањето на мерките и повлекувањето на соодветната резервираност.
2. Изјавата за гаранција се темели на ефективниот надзор на системот за управување и контрола кој функционира во текот на годината.
3. Изјавата за гаранција е придружена со информација која го опфаќа периодот од претходните 12 месеци, особено за:
 - (а) бројот на побараните исплати за секоја мерка на ИПАРД, како и вкупниот проверен износ;
 - (б) резултатите од претходните проверки спроведени во согласност со членовите 19 и 20 кои ги наведуваат намалувањата и исклучувањата;
 - (в) бројот на последователните проверки спроведени во согласност со член 21, износот на трошоците кој е проверен и резултатите од проверките, наведувајќи ги намалувањата и исклучувањата;

¹³ Сл. весник L 292, 15.11.1996 год., стр.2

4. НАО ја врши својата проверка на системот за управување и контрола, согласно со спогодбите и сите други упатства за примена на овие од утврдени од Комисијата. Тој може да делегира некои или сите задачи за проверка под услов задачите да се исполнуваат ефективно. Во сите случаи НАО ја задржува целосната одговорност за задачите.
5. Комитетот за следење на ИПАРД наведен во член 61 добива примерок од изјавата за гаранција.

Член 28

Подготвување извештаи и мислења од страна на Ревизорското тело и нивно следење од страна на НАО и Комисијата

1. Ревизорското тело првенствено ги подготвува следниве извештаи и мислења:
 - (а) годишен извештај за ревизорска активност според моделот даден во Анекс С од Рамковната спогодба;
 - (б) годишно ревизорско мислење, придружено со извештај кој го поддржува ова мислење, за системот за управување и контрола во согласност со моделот даден во Анекс D од Рамковната спогодба;
 - (в) годишното ревизорско мислење за сметките и изводот од трошоци, придружен со извештај кој го поддржува ова мислење, или ревизорско мислење за конечно затварање на ИПАРД Програмата, заедно со конечен ревизорски извештај за завршниот извод од трошоците, во согласност со моделот даден во Анекс Е од Рамковната спогодба.
2. По добивањето на годишниот извештај за ревизорска активност и годишните ревизорски мислења наведени во став 1, НКА проценува дали е потврдено постојаното исполнување на сите критериуми за ова акредитирање. Доколку некој од применливите критериуми одредени во член 23 не се исполнети, или повеќе не се исполнуваат, НКА постапува во согласност со член 13(2) од Рамковната спогодба.
3. По добивањето на годишниот извештај за ревизорска активност и годишното ревизорско мислење наведено во став 1, НАО треба да:
 - (а) одлучи дали е потребен корективен план или конкретни утврдени подобрувања на системот за управување и контрола, доколку се побарани, ги забележува одлуките во тој поглед и обезбедува навремено спроведување на тие корективни дејствија или подобрувања;
 - (б) ги направи потребните прилагодувања на изјавата за трошоци за Комисијата во согласност со член 55.

Комисијата може да реши самата да преземе последователна активност како одговор на извештаите и мислењата, на пример преку иницирање на финансиска корективна постапка, или да бара Република Македонија да преземе активности,

информирајќи ги НКА и НАО за својата одлука.

Член 29

Посебни тела

Во целосната рамка определена од структурите и органите наведени во член 9, функциите опишани во членовите 13 и 14 можат да се групираат и доделуваат на специфични тела во рамките или надвор од оперативната структура која е првично определена. Ова групирање или доделување ја почитува соодветната поделба на задолженија наложена со Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 и обезбедува крајната одговорност за функциите опишани во наведениот член да остане кај Оперативната структура која е првично определена. Таквото преструктурирање се формализира со спогодби во писмена форма и е предмет на акредитирање од НАО и, доколку НКА утврди дека постојаното исполнување на сите критериуми наведени во спогодбите е потврдено, се доставува за пренесување на правото за управување од Комисијата.

ОДДЕЛ III

ФИНАНСИСКИ ОДРЕДБИ

Пододдел I

Општи одредби

Член 30

Опсег

Овој оддел ги утврдува финансиските одредби за извршување на ИПАРД Програмата и ги дополнува Оддел I и IV од Рамковната спогодба.

Член 31

Општи правила за финансиската помош

1. Сите дејности кои добиваат помош од ИПАРД Програмата треба да бидат заеднички финансирани од Република Македонија и од Заедницата. Кога извршувањето на дејностите зависи од финансиските придонеси од сопствените извори на Република Македонија или од други извори и фондови, финансирањето од Заедницата станува достапно во исто време со финансискиот придонес на Република Македонија и/или другите средства и фондови. Меѓутоа, кога се работи за крајни корисници од јавниот сектор, придонесот на Заедницата може да се добие подоцна од придонесот од другите јавни тела. Во ниеден случај придонесот на Заедницата не може да се добие пред придонесот од јавните тела во Република Македонија.
2. Во случаи кога билансот на ИПАРД евро сметката е недоволен за да се покријат барањата за исплати доставени од крајните корисници во

очекување на добивањето на плаќања од Комисијата, Република Македонија користи национални фондови за претходно да го финансира придонесот на ЕУ. Во вакви случаи, националните фондови се сметаат како фондови на Заедницата и одредбите на член 45(1) и (2) се применуваат во моментот кога целосната исплата на националниот придонес и на придонесот на Заедницата кој е претходно финансиран од националните фондови ќе се евидентира во сметките на Националниот фонд.

3. Придонесот на Заедницата ќе го кофинансира јавниот расход кој е фактички платен од страна на крајниот корисник.
4. Финансирањето на Заедницата е предмет на исполнување на обврските на Република Македонија според спогодбите и според Повеќегодишната спогодба за финансирање во согласност со член 35.
5. Националниот фонд, во име на Република Македонија, отвора сметка во евра за ИПАРД Програмата, во понатамошниот текст „ИПАРД евро сметка“, во финансиска или трезорска институција од која се добива камата. Сметката се користи за добивање на исплатите наведени во член 38 и се користи исклучиво за трансакции поврзани со таа програма. Истата е во евра и не е подложна на било какви давачки или даноци.

Република Македонија ја известува Комисијата за името или бројот на сметката во согласност со форматот од Анекс V.

6. Република Македонија ѝ доставува на Комисијата примерок со потписите на сите учесници вклучени во побарувањата за исплата од Заедницата според член 39. НАО е контакт лице за финансиските информации кои се испраќаат помеѓу Комисијата и Република Македонија. Размената на информации, каде што е соодветно, се врши по пат на сигурниот систем наведен во член 17, користејќи постапки кои се договорени помеѓу Комисијата и Република Македонија.

Член 32

Прифатливост на трошоци

1. Трошоците исплатени пред датумот на пренесување на правото за управување во ниеден случај не се прифатливи, со исклучок на техничката помош и на општите трошоци, опфатени со мерката за техничка помош на ИПАРД Програмата и дејностите наведени во став 6(в).
2. Трошоците се прифатливи доколку се во согласност со принципите на стабилно финансиско управување и, особено, со економијата и рентабилноста.
3. Република Македонија ја известува Комисијата за правилата во врска со прифатливоста на трошоците за секоја мерка. Таа, исто така, ја известува Комисијата за трошоците кои јасно се предвидени во стандардниот (-ите) договор (-и) за секоја мерка издадена од ИПАРД Агенцијата за корисниците. Комисијата ја известува Република Македонија за тоа дали ги прифаќа или не ги прифаќа предложените правила во рок од три месеци по добивањето на истите, но во секој случај не подоцна од датумот кога Одлуката на

Комисијата за пренесување на правото за управување со помошта предвидено во член 25 е донесена. Правилата и трошоците се применуваат оттогаш.

4. Следниве трошоци не се прифатливи, според ИПАРД Програмата:
- (а) даноци, вклучувајќи даноци на додадена вредност;
 - (б) царини и увозни давачки, или некои други давачки;
 - (в) купување, изнајмување или закуп на земја и постојни објекти, независно од тоа дали закупот ќе доведе до пренесување на сопственоста на закупецот;
 - (г) казни, финансиски казни и трошоци од судски спорови;
 - (д) оперативни трошоци;
 - (ѓ) користени машини и опрема;
 - (е) банкарски давачки, трошоци за гаранции и слични давачки;
 - (ж) трошоци за конверзија, давачки и загуби од девизниот курс поврзани со ИПАРД евро сметката, како и други исклучиво финансиски трошоци;
 - (з) придонеси во натура;
 - (с) купување на права за земјоделско производство, животни, годишни растенија и нивно засадување;
 - (и) секое одржување, амортизирање и трошоци за наем;
 - (ј) какви било трошоци на јавната администрација во управување и спроведување на помошта, имено оние на Оперативната структура и, особено, режиски трошоци, наеми и плати на персоналот ангажиран за активности на управување, спроведување, следење и контрола.

По пат на отстапување од потставовите (в) и (д), точките споменати во овие потставови може да се прифатливи според мерките „подготовка и спроведување на стратегиите за локален рурален развој„ и „поддршка за воспоставување на производствени групи„.

5. Освен ако Комисијата јасно и недвосмислено не реши поинаку, следниве трошоци, исто така, не се прифатливи:
- (а) трошоците за сите услуги, испораки и работи кои имаат износ поголем од оној кој одговара на ЕУР 10 000 за кој корисникот не добил понуди од најмалку три испорачатели, чии оригинали се вклучуваат во барањата за одобрување на проекти,
 - (б) трошоците за проекти кои, пред завршувањето, им наплатиле надоместоци на корисници или учесници, освен доколку добиените надоместоци се одземени од пријавените трошоци,

- (в) трошоци за промоции, различни од промоциите од колективен интерес;
- (г) трошоците направени од крајниот корисник кога повеќе од 25% од неговиот капитал е во сопственост на јавно тело или тела, освен доколку Комисијата така решила во специфичен случај врз основа на целосно оправдано барање од Република Македонија. Комисијата ја донесува својата одлука во рок од три месеци од приемот на барањето. Овој исклучок не се применува за трошоците за инфраструктура или човечки капитал.
6. Независно од ставовите 4 и 5, кога се работи за инвестиции:
- (а) прифатливите трошоци се ограничени на изградба или подобрување на недвижен имот;
- (б) купувањето или закупот со купување (лизинг) на нови машини и опрема, вклучувајќи компјутерски софтвер, до пазарната вредност на имотот се смета за прифатливо; другите трошоци поврзани со договорот за закуп, како добивка на закуподавачот, каматни трошоци за рефинансирање, режиски трошоци и трошоци за осигурување, не се прифатливи;
- (в) општите трошоци поврзани со расходите наведени во точките (а) и (б) од овој став како надоместоци за консултирање на архитекти, инженери и други надоместоци за консултации, физибилити студии, добивање на патент права и лиценци се прифатливи до плафон од 12% од трошоците наведени во споменатите точки (а) и (б) во согласност со следниве услови:
- за проектите со прифатливи трошоци за инвестициите наведени во потставовите (а) и (б) поголеми од 3 милиони евра, трошоците за подготовка на деловниот план не можат да бидат поголеми од 3% од прифатливите трошоци за тие инвестиции,
 - за проектите со прифатливи трошоци за инвестициите наведени во точките (а) и (б) од најмалку 1 милион евра, но не повеќе од 3 милиони евра, трошоците за подготовка на деловниот план не можат да бидат поголеми од 4% од прифатливите трошоци за тие инвестиции, и
 - за проектите со прифатливи трошоци за инвестициите наведени во точките (а) и (б) помали од 1 милион евра, трошоците за подготовка на деловниот план не можат да бидат поголеми од 5% од прифатливите трошоци за тие инвестиции.

Деталните одредби за максималниот прифатлив износ според овој став се утврдуваат во ИПАРД Програмата врз основа на проценка на нивото на трошоците за слични дејности во Република Македонија.

7. Инвестициските проекти остануваат прифатливи за финансирање од Заедницата под услов тие, во петте години од последната исплата од ИПАРД Агенција, да не подлежат на значителни промени. Значителни

промени на одреден проект се оние кои:

- влијаат на неговиот карактер или на условите за спроведување или даваат неправилна предност на фирма или на јавно тело, и/или
- произлегуваат или од промена на карактерот на сопственоста на дел од инфраструктурата, или од прекин или менување на локацијата на кофинансираната производствена дејност.

Кога некоја таква промена ќе се установи од Република Македонија, истата без одлагање ја информира Комисијата.

8. Ниеден проект не е прифатлив за кофинансирање во случај кога Република Македонија ги намалила износите кои се плаќаат или се исплатени на крајниот корисник, кога ова намалување се применува само за исплати според ИПАРД Програмата. Меѓутоа, ИПАРД Агенција може да ги намали износите заради:

- поголеми исплати според ИПАРД Програмата,
- крајниот корисник не ги исполнува условите според ИПАРД Програмата.

9. Во случај Комисијата да утврдила дека исклучителна природна непогода ја зафатила Република Македонија, таа може, врз основа на основано барање од Република Македонија, за соодветни проекти во погодениот регион и за одреден период да одобри отстапувања од одредбите на ставовите 5(a), (г) и 7.

10. Во случај Комисијата да утврдила дека трошоците не се целосно во согласност со спогодбите, а особено со начелата одредени во овој член, таа ги проценува износите кои не се прифатливи според ИПАРД Програмата врз основа на сериозноста на забележаната несообразност. Таа ја зема предвид природата и сериозноста на несообразноста и финансиската штета која ѝ е предизвикана на Заедницата. Во случаите кога е предвидена таква одлука, треба да постои задоволително исполнување на првите два услови утврдени во став 4 од член 25.

Член 33

Правила за набавки

1. За целите на оваа спогодба, договорниот орган во согласност со член 167 од Финансиската регулатива е национално тело од јавниот сектор кое е краен корисник на помошта од програмата.
2. Во однос на член 23(4) од Рамковната спогодба, кога крајниот корисник е тело од јавниот сектор, секое барање за претходно одобрување од Комисијата вклучено во постапките и стандардните документи наведени во него не се применува.
3. Во случај Комисијата да утврдила дека исклучителна природна непогода ја зафатила Република Македонија, и врз основа на основано барање од

Република Македонија, Комисијата може во согласност со член 57 (2) (г) да одобри поедноставни постапки за соодветни проекти во погодениот регион и за одреден период.

Член 34

Интензитет на помошта и стапка на учество од Заедницата

1. За целите на ИПАРД Програмата, учеството на Заедницата се пресметува врз основа на јавните расходи.
2. Јавните расходи не го надминуваат прагот од 50% од вкупните прифатливи трошоци на инвестицијата. Сепак, овој праг е:
 - (а) 55% за инвестиции во земјоделските стопанства направени од млади земјоделци;
 - (б) 60% за инвестиции во земјоделските стопанства во планинските области;
 - (в) 65% за инвестиции во земјоделските стопанства во планинските области направени од млади земјоделци;
 - (г) 75% за инвестициите наведени во став 4(б) и за инвестициите во земјоделските стопанства за спроведување на Директивата 91/676/ЕЕЗ на Советот од 12 декември 1991 година¹⁴, која е предмет на постоење на национална стратегија за нејзино спроведување;
 - (д) 100% за инвестиции во инфраструктура која нема карактер да создаде значителен нето-приход;
 - (е) 100% за мерките наведени во член 182 од Регулацијата за спроведување на ИПА.
3. Во определување на стапката на јавните расходи за целите на овој член, нема да се води сметка за националната помош за олеснување на пристапот до заеми доделени без било какво учество на Заедницата обезбеден во согласност со Регулацијата за спроведување на ИПА.
4. Придонесот на Заедницата не го надминува плафонот од 75% од јавните расходи. Меѓутоа, тој праг е:
 - (а) 80% за мерките опфатени со приоритетната оска 2 наведена во член 171(3) од Регулацијата за спроведување на ИПА и за дејностите опфатени со член 182 од Регулацијата за спроведување на ИПА;
 - (б) 85% кога се работи за инвестициски проекти спроведени во региони за кои Комисијата определила дека се случиле исклучителни природни непогоди.

Пододдел 2

¹⁴ Сл. весник на ЕУ L 375, 31.12.1991, стр. 1.

Управување со финансиски средства

Член 35

Одлуки и спогодби за финансирање

По донесувањето на одлука за финансирање од Комисијата за одобрување на ИПАРД Програмата во согласност со член 39 од Регулативата за воспоставување на ИПА и по склучувањето на Рамковната спогодба и на оваа спогодба, во согласност со член 8 од Регулативата за воспоставување на ИПА се склучува Повеќегодишна финансиска спогодба (во понатамошниот текст „МФА“). МФА ги расчленува повеќегодишните законски обврски и периодот на важност на тие обврски, кои се расчленети за неколку години во годишни износи. МФА се ревидира на годишна основа за да се земат предвид износите предвидени во соодветниот Повеќегодишен индикативен плански документ (МИПД) и, каде што е соодветно, измените на оваа спогодба.

Член 36

Задолженија од Комисијата

Комисијата автоматски се ослободува од кој било дел од буџетската обврска за ИПАРД Програмата кога до 31 декември од третата година по годината во која е преземена буџетската обврска:

- тој не е искористен за целите на претходно финансирање во согласност со член 40, или
- тој не е искористен за вршење на меѓу-исплати во согласност со член 41, или
- не е доставена изјава за трошоците во врска со истиот.

Член 37

Финансиски план на ИПАРД Програмата

1. Финансискиот план за ИПАРД Програмата го утврдува првенствено максималниот износ на учеството на Заедницата, неговото расчленување по години, расчленување по приоритет и стапките за кофинансирање применливи за секој приоритет и за целите на следење на програмата, индикативно расчленување по мерки.
2. Финансискиот план влегува во сила и финансиските активности на ИПАРД Агенцијата почнуваат исклучиво по донесувањето на ИПАРД Програмата од Комисијата и по донесувањето на одлуката за пренесување на правото за управување на системот за управување и контрола.
3. Финансискиот план за ИПАРД Програмата и сите прилагодувања на истиот се внесуваат во сигурен систем за размена на информации и документи помеѓу Комисијата и Република Македонија како што е наведено во член 17.

Член 38

Исплати од Комисијата

1. Само помошта според ИПАРД Програмата доделена во согласност со спогодбите и исплатена од ИПАРД Агенцијата е предмет на кофинансирање од страна на Заедницата.
2. Исплатите од Комисијата на учеството на Заедницата се вршат во границите на достапните средства во согласност со ПСФ наведено во член 35. Секоја исплата се книжи во најрано отворената буџетска обврска преземена за ИПАРД Програмата.
3. Исплатите се во вид на претходно финансирање, меѓу-исплати и исплата на крајниот биланс. Тие се пресметуваат врз основа на учеството на Заедницата за финансирање на соодветните дејности до износот добиен со примена на стапката за кофинансирање утврдена за секоја приоритетна оска во важечкиот финансиски план на прифатливи трошоци, кои се предмет на максимално учество на Заедницата за секоја приоритетна оска.
4. До 28 февруари секоја година, Република Македонија, користејќи го моделот од Анекс IV, доставува до Комисијата прогноза за нејзините можни изјави за трошоците за соодветната финансиска година и за следната финансиска година, во врска со ИПАРД Програмата. Комисијата може да побара ажурирање на прогнозата доколку е соодветно.
5. Комбинираниот вкупен износ на исплатите за претходно финансирање и меѓу-исплатите не надминува 95% од учеството на Заедницата утврден во табелата за финансирање на ИПАРД Програмата.
6. Кога е достигнат прагот наведен во став 5, НАО продолжува да ги доставува до Комисијата потврдените изјави за трошоците во согласност со член 39, како и информациите за враќање на средства.
7. Исплатите од Комисијата за Националниот фонд се вршат во евра на ИПАРД евро сметката, при достапност на буџетските одобрувања и во согласност со одредбите утврдени во членовите 40, 41, 42 и 43 и во МФА, под услов проверките наведени во овие членови да не утврдиле какви било проблеми.
8. Република Македонија обезбедува да крајните корисници го добијат вкупниот износ од јавниот придонес навреме и во целост. Никаква конкретна давачка или друга давачка со сличен ефект со која би се намалиле овие износи за крајните корисници нема да биде воведена.
9. Расходите можат да се покријат со финансирање од Заедницата само доколку биле реално направени и платени од крајниот корисник. Трошоците платени од крајните корисници се поткрепуваат со примени фактури или сметководствени документи со иста вредност на докажување. Кога помошта не е во функција на расход, може да бидат прифатени други соодветни документи, како што е наведено во ИПАРД Програмата. Во сите случаи, трошоците се потврдуваат од НАО.

Член 39

Изјава за трошоците

1. НАО изработува изјави за трошоците за ИПАРД Програмата. Овие изјави исто така претставуваат барања за исплата и за секоја мерка на ИПАРД Програмата го покриваат износот на прифатливите јавни расходи за кои ИПАРД Агенцијата всушност го исплатила соодветното учество на Заедницата во текот на референтниот период.
2. Изјавите за трошоците се подготвуваат во согласност со моделот од Анекс II. Тие се потпишуваат, потврдуваат и доставуваат од НАО, во име на Република Македонија до Комисијата, со примероци за НКА и за Ревизорското тело.
3. Откако ќе бидат исполнети одредбите од член 37(2), Република Македонија ги доставува до Комисијата своите изјави за трошоците до следниве рокови:
 - (а) најдоцна до 30 април, кога се работи за расходи во периодот од 1 јануари до 31 март;
 - (б) најдоцна до 31 јули, кога се работи за расходи во периодот од 1 април до 30 јуни;
 - (в) најдоцна до 31 октомври, кога се работи за расходи во периодот од 1 јули до 30 септември;
 - (г) најдоцна до 31 јануари, кога се работи за расходи во периодот од 1 октомври до 31 декември;

Трошоците пријавени за одреден период може да содржи исправки на податоците пријавени за претходните периоди од истата финансиска година.

Изјавите се испраќаат и во случаи кога не се бара враќање на средствата.

4. Кога постојат несогласувања, разлики во толкувањето или несогласености поврзани со изјавите за трошоците за одреден референтен период, кои произлегуваат првенствено од несоопштување на информациите кои се бараат според спогодбите и за истите се потребни понатамошни проверки, Република Македонија е обврзана да обезбеди дополнителни информации. Таквите информации се обезбедуваат во согласност со членовите 40, 41 и 43.

Временскиот рок за плаќање утврден во став 6 во таквите случаи може да се прекине за целиот или за дел од износот за кој се бара исплата, од датумот на кој е испратено барањето за информации до приемот на бараните информации, но не подоцна од датумот на кој е доставена изјавата за трошоците за следниот период.

Доколку не се пронајде решение во тој временски рок, Комисијата може да ги одложи или намали исплатите во согласност со член 46.

5. Кумулативните податоци поврзани со трошоците направени до 30 септември, кои треба да се достават до Комисијата најдоцна до 31 октомври,

можат да се коригираат само во годишните сметки кои се испраќаат до Комисијата во согласност со членовите 50 и 51.

6. Меѓу-исплатите се вршат од Комисијата во рок од 45 дена од евидентирањето на изјавата за трошоците за која се исполнети барањата утврдени во член 41, без тоа да биде во спротивност со одлуките наведени во членовите 53 и 54, под услов:
 - (а) пријавениот расход да биде соодветен за финансирање од Заедницата во согласност со член 32;
 - (б) проверките во член 41 да не утврдиле какви било проблеми;
 - (в) нема одлука за одложување на плаќањата во однос на мерката(-ите) која е или кои се предмет на соодветната примена;
 - (г) донациите да се достапни.

Член 40

Претходно финансирање

1. Исплатите за претходно финансирање можат да изнесуваат 30% од придонесот на Заедницата за првите три години од ИПАРД Програмата. Тие можат да се поделат во неколку финансиски години и да се исплатат во три или во повеќе рати.
2. Комисијата ја врши првата исплата за претходно финансирање во износ кој одговара најмалку на 50% од износот наведен во став 1 како прв дел.
3. Првиот дел од исплатата за претходно финансирање се извршува од страна на Комисијата кога ќе бидат исполнети следниве услови:
 - (а) НАО ја известил Комисијата за отворањето на ИПАРД евро сметката за ИПАРД Програмата;
 - (б) акредитациите доставени од НКА и НАО се во сила и пренесувањето на управувањето од Комисијата останува да важи;
 - (в) МФА стапи во сила.

Дополнителните рати може да се исплатат по приемот на барањето од Република Македонија во согласност со критериумите предвидени во став 1 и 4 од овој член.

4. Кога исплатите за претходно финансирање наведени во став 1 не се доволни за да се обезбеди навремена исплата на барањето од крајните корисници, тие може да се зголемаат. Зголемувањето е износот потребен за оваа цел. Тој се темели на сумата на потврдениот расход направен од корисниците, но се уште неисплатен заради исцрпување на средствата на Заедницата од ИПАРД евро сметката. Меѓутоа, кумулативниот износ на исплатите за претходно финансирање не треба да надмине 30% од учеството на

Заедницата за трите последни години утврдени во МФА.

5. Вкупниот износ исплатен за претходно финансирање ѝ се враќа на Комисијата со целата насобрана камата, доколку не е испратена изјава за трошоците за ИПАРД Програмата во рок од 15 месеци од датумот на кој Комисијата ја извршила првата исплата за претходно финансирање. Тоа враќање на средства нема да има влијание врз учеството на Заедницата за ИПАРД Програмата.
6. Во согласност со членовите 31 и 45, каматите за претходното финансирање се признаваат на месечна основа. Каматната стапка која се применува, во ниеден случај не може да биде пониска од каматната стапка што Република Македонија ја добива за своите депозити во странски валути во тој месец.

Член 41

Меѓу-исплати

1. Во случаите изјави за трошоци за меѓу-исплата, за Комисијата да го одобри барањето, треба да бидат исполнети најмалку следниве критериуми:
 - (а) НАО доставил до Комисијата барање за исплата и извештај за трошоците поврзани со предметната исплата; извештајот за трошоците треба да биде потврден од НАО;
 - (б) почитувани се максималните праг за помош од Заедницата за секоја приоритетна оска во согласност со член 42(4);
 - (в) годишните извештаи за спроведување наведени во член 68, вклучувајќи го и последниот, се испратени до Комисијата;
 - (г) обезбедени се информациите побарани од Комисијата кои се неопходни за разјаснување на сите елементи кои се релевантни за изјавата за трошоците, вклучувајќи ги информациите за пријавување на неправилности во согласност со член 28 од Рамковната спогодба.

Доколку еден или повеќе од условите наведени погоре не се исполнети, Република Македонија, кога тоа го бара Комисијата и во временскиот рок определен од Комисијата, ги презема неопходните чекори за поправање на ситуацијата пред да биде извршена исплатата.

2. Доколку се воспостави дека применливите правила не биле почитувани или дека средствата на Заедницата биле користени на несоодветен начин, Комисијата може да ги намали меѓу-исплатите за Република Македонија или привремено да ги прекине, во согласност со одредбите од член 39(4) и 46. Таа соодветно ја информира Република Македонија.
3. Прекинувањето или намалувањето на меѓу-исплатите треба да биде соодветно на начелото на пропорционалност и да не биде во спротивност со одлуките за сообразност и прегледување и одобрување на сметката и за финансиски корекции.

Член 42

Пресметување на износот што треба да се исплати

1. Учеството на Заедницата кој треба да се исплати за секој прифатлив јавен расход пријавен за секоја приоритетна оска за секој референтен период се пресметува врз основа на финансискиот план кој е во сила на првиот ден од тој период.
2. Износите на учеството на Заедницата кои се вратени од крајните корисници според ИПАРД Програмата во текот на секој референтен период и долговите кои не се наплатени во рок од две години од нивното евидентирање во книгата на должници се одземаат од износот кој треба да го исплати Комисијата според изјавите за трошоците за тој период во согласност со член 55.
3. Износите кои произлегуваат од прегледот и одобрувањето на сметките спроведено во согласност со член 53 кои можат повторно да се користат за ИПАРД Програмата се додаваат или одземаат од износот на учеството на Заедницата при следната изјава.
4. Без тоа да биде во спротивност со плафонот од 95% како што е предвидено во член 38(5), кога комбинираниот вкупен износ од изјавите за трошоците го надминува вкупниот износ утврден за одредена приоритетна оска, износот кој се исплаќа е затворен на износот утврден за таа приоритетна оска во финансискиот план кој е во сила. Трошокот кој се исклучува како резултат на тоа може да биде земен предвид во дополнителна изјава на трошоците, под услов прилагоден финансиски план да биде доставен од Република Македонија и истиот да биде прифатен од Комисијата.

Член 43

Исплата на крајниот биланс

1. При исплата на крајниот биланс, се применува рокот од член 36 утврден во ПСФ и треба да бидат исполнети најмалку следниве критериуми за Комисијата да го одобри барањето:
 - (а) НАО доставил до Комисијата завршна изјава за трошоците и завршен извод за трошоците; завршниот извод за трошоците треба да биде одобрен од НАО и потврден со последната изјава за гаранција;
 - (б) Телотото за управување го испратил завршниот извештај за ИПАРД Програмата до Комисијата, како што е наведено во член 68;
 - (в) одлуката наведена во член 53 е донесена.
2. Исплатата не треба да влијае врз донесувањето на подоцнежните одлуки во согласност со член 54.

3. Исплатата, исто така, не треба да влијае врз последователните активности во врска со одредбите утврдени во член 44(8), член 48 и член 55.
4. Ниедна понатамошна финансиска трансакција не смее да биде направена од Република Македонија на ИПАРД евро сметката по последното барање за исплата кое е испратено до Комисијата. Република Македонија обезбедува да се почитуваат сите критериуми наведени во став 1 додека не се исполнат критериумите споменати во член 48. Во однос на одредбите од член 55, Комисијата треба да биде известена секогаш кога вратените износи се евидентираат во националните сметки.
5. Република Македонија воспоставува систем кој ѝ овозможува да ги проследува критериумите утврдени во став 4. Република Македонија определува одговорно тело и ја известува Комисијата за практичните спогодби поврзани со пренесувањето на одговорностите на тоа тело.

Член 44

Исплати на крајните корисници

1. Република Македонија обезбедува исплатите на крајните корисници да бидат:
 - (а) извршени во националната валута и задолжени како што е соодветно од ИПАРД евро сметката. Налог(-озите) што може да се исплатат и другите сметководствени документи со еднаква вредност на докажување на крајниот(-ите) корисник(-ици) или нивниот(-ните) застапник (-ици) како општо правило се издава во рок од три работни дена од ова задолжување;
 - (б) врз основа на изјавите за трошоците направени од крајниот корисник и докажани со оригинални примени фактури. Кога помошта не е во функција на трошок, можат да бидат прифатени други соодветни документи, како што е наведено во ИПАРД Програмата.
2. За да бидат прифатливи, трошоците не треба да се направени пред датумот на склучување на спогодбата со која барателот станал краен корисник според ИПАРД Програмата. Во случај кога помошта не е во функција на расходот, настаните кои бараат помош не треба да се случат пред тој датум. Овие ограничувања за датумот не се применуваат за физибилити и слични студии и за мерката за техничка помош.
3. Освен за дејностите од мерката за техничка помош и дејностите наведени во став 6(в) од член 32, трошоците во ниеден случај не треба да се однесуваат на проект кој се избрани, на спогодби кои се склучени од или во име на ИПАРД Агенцијата и крајните корисници и трошоците кои се платени пред датумот (-ите) наведени во Одлуката на Комисијата наведена во член 25.
4. Ниедна исплата не се врши во готово.
5. Кога оригиналните фактури или другите релевантни документи наведени во став 1(б) не се задржани од ИПАРД Агенцијата по примањето, ИПАРД Агенцијата обезбедува копии и спогодби за да овозможи оригиналите да

бидат на располагање за целите на ревизијата и инспекцијата.

6. НАО и ИПАРД Агенцијата обезбедуваат вкупниот јавен расход од сите јавни тела во Република Македонија за секоја мерка и проект да можат да се идентификува во сметките на ИПАРД Агенцијата.
7. ИПАРД.
8. ИПАРД Агенцијата има евиденција за секоја исплата која ги вклучува најмалку следниве информации:
 - (а) износот во национална валута,
 - (б) соодветниот износ во евра.
9. Соодносот на учеството на Заедницата и на националните придонеси во јавните расходи и на вкупниот јавен расход и вкупните прифатливите трошоци се определува во националната валута.
10. НАО и ИПАРД Агенцијата обезбедуваат да износот(-ите) за кои ќе утврдат дека се исплатени по грешка над должената сума, се евидентирани од нивна страна и вклучени во изјавите за расходи наплатени од ИПАРД евро сметката, се евидентираат во рок од три работни дена на ИПАРД евро сметката и се одземаат од следното барање за исплата до Комисијата наведено во член 39.
11. НАО и ИПАРД Агенцијата обезбедуваат навремена обработка на барањата за исплата од крајните корисници. Во случаите кога интервалот помеѓу примањето на документите за потврдување потребни за извршување на исплатата и издавањето на налогот за исплата е поголем од три месеци, кофинансирањето од Заедницата може да се намали, во согласност со следниве правила:
 - (а) кога трошоците направени по роковите се еднакви или помали од 4% од трошоците направени пред роковите, не се врши намалување, независно од бројот на месеците на задоцнувањето;
 - (б) кога трошоците направени по роковите се поголеми од 4% од трошоците направени пред роковите, сите понатамошни трошоци направени со задоцнување до:
 - i. еден месец, се намалуваат за 10%
 - ii. два месеци, се намалуваат за 25%
 - iii. три месеци, се намалуваат за 45%
 - iv. четири месеци, се намалуваат за 70%
 - v. пет месеци или повеќе, се намалуваат за 100%.
12. Меѓутоа, Комисијата може да примени различна динамика и/или помали или нулти намалувања, доколку се појават исклучителни услови за управување за одредени мерки, или доколку се дадени соодветно основани

оправдувања од Република Македонија.

13. Пред да ја донесе својата одлука, Комисијата ја известува Република Македонија, дозволувајќи ѝ да го објави својот став во рок од 10 работни дена. Комисијата ја известува Република Македонија за својата крајна одлука, наведувајќи ги причините на кои се темели одлуката.
14. За секој расход направен по роковите, Република Македонија доставува до Комисијата детално оправдување на задоцнувањето, писмен доказ за потврдување на оправдувањето, како и прикажување на директната врска помеѓу оправдувањето и соодветниот трошок направен по роковите.

Член 45

Девизен курс и каматна стапка

1. Република Македонија обезбедува да курсот евидентиран за размена помеѓу еврото и националната валута е месечната пресметковна стапка на еврото утврдена од Комисијата за Република Македонија за месецот во кој е регистриран трошокот во сметките на Националниот фонд и ИПАРД Агенцијата. Меѓутоа:
 - (а) за исплати од ИПАРД Агенцијата, датумот на налогот за исплата издаден за крајниот корисник или од неговиот застапник е датумот наведен во сметките;
 - (б) за поголеми исплати од ИПАРД Агенција, во согласност со член 44(9) и за долговите кои не се вратени, како и за долговите кои не се наплатени во рок од две години од нивното евидентирање во книгата на должници во согласност со член 55, стапката во месецот пред месецот во текот на кој поголемата исплата или долгот биле прв пат забележани;
 - (в) за износи одредени со прегледување и одобрување на сметките и/или со одлуките за усогласување, стапката во месецот пред месецот во текот на кој била донесена одлуката;
 - (г) за долгови и камата вратена во согласност со член 55, стапката во месецот пред месецот во текот на кој бил вратен долгот;
 - (д) за неправилни исплати вратени во согласност со член 28 од Рамковната спогодба, стапката во месецот пред месецот во текот на кој бил вратен износот;
 - (ѓ) за каматата добиена за сметката(-ите) на Националниот фонд и на ИПАРД Агенцијата, стапката во месецот во кој каматата била впишана во сметката (-ите) што мора да биде најмалку на месечно ниво.

Овие одредби исто така се променуваат за случаите опфатени со член 31(2).

2. Кога стапката за одреден месец не е објавена, се користи стапката за последниот месец која била објавена.

3. Кога временските ограничувања во одлуките донесени во согласност со членовите 53 и 54 не се испочитувани, секој заостанат износ создава камата со стапка еднаква на Euribor стапката за тримесечни депозити објавена од Европската централна банка плус 1,5% поени. Таа стапка е месечниот просек од месецот во кој биле донесени тие одлуки.
4. Секоја камата акумулирана на ИПАРД евро сметката останува во сопственост на Република Македонија. Каматата создадена со финансирањето од Заедницата на ИПАРД Програмата се книжи исклучиво на ИПАРД Програмата и се смета како средство за Република Македонија во вид на национален јавен придонес и ѝ се пријавува на Комисијата при затворањето на ИПАРД Програмата.
5. Сметките поврзани со фондовите на ИПАРД Програмата кои ги поседува ИПАРД Агенцијата создаваат камата. Каматата собрана на тие сметки која се припишува на придонесот на Заедницата исто така се користи исклучиво за ИПАРД Програмата и не подлежи на било какви давачки или даноци. Целокупната камата која се припишува на придонесот на Заедницата се додава на сметките вклучени во МФА и се смета за средство за Република Македонија.

Член 46

Одложување на исплати

1. Сите или дел од исплатите можат да бидат одложени од Комисијата кога:
 - (а) постои сериозен недостаток во системот за управување и контрола на ИПАРД Програмата што влијае на сигурноста на постапката за одобрување на исплатите и за кој не се преземени корективни мерки; или
 - (б) акредитациите дадени од НКА и/или НАО се прекинати или повлечени; или
 - (в) одлуката на Комисијата за пренесување на правото за управување е одложена или повлечена; или
 - (г) трошокот во одобрен извод за трошоците е поврзан со сериозна неправилност која не е исправена; или
 - (д) потребни се дополнителни објаснувања на информациите содржани во изјавата за трошоците; или
 - (е) последните извештаи и мислења за ревизиите не се испратени до Комисијата во согласност со член 28; или
 - (е) НАО не ги испратил до Комисијата годишните изјави за гаранција наведени во член 27, вклучувајќи го последниот извештај.
2. На Република Македонија ѝ се дава можност да ги претстави своите ставови во период од 1 месец пред Комисијата да донесе одлука за одложување на исплатите во согласност со став 1 од овој член.

3. Комисијата го прекинува одложувањето откако Република Македонија ќе ги преземе неопходните мерки за поправање на недостатокот, неправилноста или недоволната јасност наведени во став 1 од овој член.

4. Доколку овие мерки не се преземени од Република Македонија, Комисијата може да донесе одлука да го откаже целиот или дел од придонесот на Заедницата на ИПАРД Програмата во согласност со член 54.

Член 47

Затворање на ИПАРД Програмата

1. По добивањето на барањето за последната исплата од Комисијата, ИПАРД Програмата се смета за затворена веднаш штом ќе се случи една од следниве ситуации:
 - (а) исплата на крајниот биланс од Комисијата;
 - (б) издавање на налог за враќање на средства од Комисијата;
 - (в) престанување на финансиската обврска на Комисијата.
2. Затворањето на ИПАРД Програмата не е во спротивност со правото на Комисијата да спроведе финансиска корекција во согласност со член 54 во подоцнежна фаза.
3. Затворањето на ИПАРД Програмата не влијае врз обврските на Република Македонија во согласност со членовите 44 (9), 48 и 55 и обврската за продолжување на чувањето на сродните документи, во согласност со член 48.

Член 48

Чување на документи

1. Сите документи поврзани со ИПАРД Програмата, вклучувајќи ги оние кои се однесуваат на проекти кои не се избрани, се чуваат во Република Македонија најмалку 3 години по затворањето на ИПАРД Програмата или кога се работи за инвестициски проекти, за период од 5 години по датумот на последната исплата утврден во член 172(4) од Регулативата за спроведување на ИПА. Овој период се прекинува во случај на судска постапка или на соодветно основано барање на Комисијата.
2. ИПАРД Агенцијата и Националниот фонд обезбедуваат да, доколку самите не ги чуваат овие документи, документите се на располагање на Комисијата за тој период. Кога станува збор за неправилности или за небрежност, документите за потврдување наведени во став 1 и се ставаат на располагање на Комисијата најмалку пет години по годината во која целосно ќе се вратат сумите од страна на крајниот корисник и истите ќе и се прèпишат на ИПАРД Програмата или во која се определуваат финансиските последици за неизвршено враќање на средствата, во согласност со член 55.

3. Во случај на постапка за усогласување предвидена во член 54, документите за потврдување наведени во став 1 ѝ се ставаат на располагање на Комисијата најмалку една година по завршувањето на таа постапка или, доколку одлуката за усогласување е предмет на судска постапка пред Судот на правдата на Европските заедници, најмалку една година по завршувањето на таа постапка.

Пододдел 3

Финансиски корекции

Член 49

Заштита на финансиските интереси на Заедницата и осигурување во однос на управувањето со средствата на Заедницата

1. Република Македонија ги донесува сите законски, регулаторни и административни одредби и ги презема сите неопходни мерки за да обезбеди ефикасна заштита на интересите на Заедницата, а особено со цел да:
 - i. ја провери оригиналноста и усогласеноста на дејностите финансирани од Заедницата;
 - ii. ги спречи и гони неправилностите;
 - iii. ги врати сумите изгубени како резултат на неправилности или на небрежност.
2. Република Македонија ја известува Комисијата за донесените одредби и за преземените мерки во согласност со став 1 и за преземените мерки за управување и контрола во согласност со правото на Заедницата поврзано со поддршката за ИПАРД Програмата, со цел да се заштитат финансиските интереси на Заедницата.

Член 50

Содржина на годишните сметки

1. Годишните сметки наведени во член 27(3) од Рамковната спогодба вклучуваат:
 - (а) цела група на финансиски извештаи во согласност со книгите и евиденцијата на Националниот фонд и на ИПАРД Агенцијата, во кои се покажани деловите на Заедницата и националните делови и се вклучени следниве елементи:
 - i. биланс на состојба;
 - ii. сметка за економски придонес (вклучувајќи извештај расчленет по поединечни мерки);

- iii. извештаи за промени во нето актива/пасива;
 - iv. табела за готовинскиот тек, придружена со информации поврзани со ИПАРД евро сметката;
 - v. анекс кон финансиските извештаи.
- (б) приходите и расходите на ИПАРД Програмата, покажувајќи ги приходите и расходите на Заедницата, националните приходи и расходи и вкупните приходи и расходи сумирани според мерките и претставени на годишна основа, како што е наведено во првиот потстав од став 1 и доставени со користење на Формуларот Г2 наведен во Анекс III.;
- (в) информации за приходите и расходите за целиот период на спроведување на ИПАРД Програмата или потврда дека деталите за секоја трансакција се чуваат на компјутерска датотека кој е на располагање на Комисијата;
- (г) табела на разлики по ИПАРД Програмата и по мерки помеѓу приходите и расходите пријавени во годишните сметки и тие кои се пријавени за истиот период во документите наведени во член 39, придружени со објаснување за секоја разлика;
- (д) табелата на износите кои треба да се вратат на крајот од спроведувањето.
2. Формата и содржината на финансиските извештаи наведени во првиот потстав од став 1 се утврдува во согласност со Меѓународните општоприфатени сметководствени стандарди и сите упатства за примена на тие стандарди утврдени од Комисијата.

Член 51

Предавање на информацијата за преглед и одобрување на сметки

1. За целите на прегледување и одобрување на сметките во согласност со член 30(1) од Рамковната спогодба, НАО ги доставува до Комисијата, со примерок за НКА:
- (а) ставките вклучени во годишните сметки, наведени во член 50, заедно со сите извештаи од органите кои се делегирани од структурите, органите и телата наведени во член 9(3);
 - (б) мислењата и извештаите утврдени од Ревизорското тело, како што е наведено во член 16;
 - (в) целосен запис на сите сметководствени информации, наведени во член 50 и потребни за контролни цели;
 - (г) изјавата за гаранција наведена во член 27.
2. Документите и сметководствените информации наведени во став 1 треба да

бидат потпишани, одобрени и испратени од НАО, во име на Република Македонија, до Комисијата најдоцна до 30 април во годината по завршувањето на предметната финансиска година, со примероци за НКА и за Ревизорското тело. Документите наведени во точките (а) и (б) од тој став се испраќаат во еден примерок заедно со електронски примерок, во согласност со форматот и според условите утврдени од Комисијата, следејќи го моделот утврден во Анекс III и во табелата наведена во член 50(д).

3. На барање на Комисијата или на иницијатива на НАО, дополнителни информации за прегледување и одобрувањето на сметките можат да се достават до Комисијата во временски период утврден од страна на Комисијата, земајќи го предвид обемот на работа потребен за обезбедување на тие информации. Во отсуство на такви информации, Комисијата може да ги пречисти сметките врз основа на информациите кои ги поседува.
4. Во соодветно оправдани случаи, Комисијата може да прифати барање за подоцнежнo доставување на информации, доколку тоа барање е упатено до неа пред соодветниот краен рок за доставување.

Член 52

Форма и содржина на сметководствените информации

1. Формата и содржината на сметководствените информации наведени во член 51(1)(в) се утврдува во согласност со меѓународните општоприфатени сметководствени стандарди и сите упатства за примена на тие стандарди утврдени од Комисијата и обезбедува да вкупниот јавен расход од сите јавни тела во Република Македонија за секоја мерка и проект може да се идентификува во книгите и записите на националниот фонд и на ИПАРД Агенција преку соодветна сметководствена шифра.
2. Кога постојат несогласувања, разлики во толкувањето или неусогласености поврзани со документите и сметководствените информации наведени во став 1 од овој член за одреден референтен период, кои произлегуваат првенствено од несоопштување на информациите кои се бараат според оваа спогодба и за истите се потребни понатамошни проверки, од Република Македонија се бара да обезбеди дополнителни информации.
3. Сметките наведени во член 50 се доставуваат со користење на Формуларот Г2 утврден во Анекс III.
4. Кога исплатите доспеани според ИПАРД Програмата се оттоварени со барања, се смета дека тие се извршени целосно:
 - (а) на датумот на исплата на сумата која сè уште му се должи на корисникот, доколку барањето е помало од порамнетиот расход;
 - (б) на датумот на порамнувањето на расходот, доколку вториот е помал или еднаков на барањето.
5. Сметководствените информации се користат од страна на Комисијата

исклучиво за цели на:

- (а) исполнување на нејзините функции во контекст на прегледување и одобрување на сметките во согласност со Правилата за спроведување на ИПА;
 - (б) следење на развојот и давање на прогнози во земјоделскиот сектор;
 - (в) во овој контекст, Европскиот суд на ревизори и Европското биро за борба против измами (ОЛАФ) имаат пристап до тие информации.
6. Налозите за исплати кои не се извршени и исплатите кои се должат од сметката, а потоа повторно се впишуваат во примања се покажуваат во Формуларот Г2 како одбитоци од расходот во однос на месецот во текот на кој неисплатувањето или откажувањето ѝ е пријавено на ИПАРД Агенцијата.
 7. Република Македонија, за ИПАРД Програмата, воспоставува систем за признавање на сите суми што се должат и за забележување во книгата на должници на сите такви долгови, вклучувајќи и неправилности пред нивното примање. Без тоа да биде во спротивност со член 44(б) или кои било национални одредби за враќање на долгови, секој финансиски придонес наплатен на Заедницата во однос на овие суми вклучително и неправилности, се отпишува на крајот на втората година по неговото евидентирање во книгата на должници и одземање од следното барање за исплата предвидено во член 42(2). Секоја камата вратена од ИПАРД Агенцијата која му се припишува на придонесот на Заедницата во однос на вратените долгови се регистрира во сметката(-ите) на ИПАРД Агенцијата и се користи исклучиво за ИПАРД Програмата. ИПАРД Агенцијата и националниот фонд обезбедуваат да секој вратен износ е впишан како приход во ИПАРД евро сметката во рок од 3 работни дена од датумот на враќањето.
 8. Сите лични податоци вклучени во собраните сметководствени информации се обработуваат само за целите наведени во став 2. Особено, доколку сметководствените информации се користат од Комисијата за целта наведена во став 5, Комисијата таквите податоци ги прави анонимни и ги обработува исклучиво во збирна форма.
 9. Сите прашања во однос на обработката на нивните лични податоци заинтересираните лица ги упатуваат до Комисијата, како што е утврдено во Оддел 5 од Регулативата (ЕЗ) бр. 1828/2006 на Комисијата од 8 декември 2006 година¹⁵.
 10. Комисијата обезбедува доверливост и сигурност на сметководствените информации.

¹⁵ Сл. весник на ЕУ L 371, 27.12.2006 год., стр.1

Член 53

Финансиско прегледување и одобрување

1. Одлуката за прегледување и одобрување на сметките наведена во член 30(1) од Рамковната спогодба ги определува износите на трошоците направени во Република Македонија во текот на предметната финансиска година кои се прифаќаат за наплата од ИПАРД Програмата врз основа на сметките наведени во член 50 и средствата кои можат повторно да се користат од Република Македонија во согласност со член 35 од Рамковната спогодба.
2. Најдоцна до 30 септември во годината кој следи по предметната финансиска година и врз основа на информациите наведени во став 1, Комисијата донесува одлука за прегледување и одобрување на сметките на Националниот фонд и на ИПАРД Агенцијата (во понатамошниот текст „одлука за прегледување и одобрување на сметките“).

Одлуката за прегледување и одобрување на сметките ја опфаќа единственоста, точноста и вистинитоста на доставените сметки и нема да влијае врз донесувањето на подоцнежна одлука за прегледување и одобрување на сметките, во согласност со член 54.

Одлуката за прегледување и одобрување на сметките исто така го опфаќа прегледување и одобрувањето на ИПАРД евро сметката и износите кои треба да се впишат во приходи на таа сметка, во согласност со член 55 и член 52(6).
3. Комисијата исто така ѝ ги соопштува на Република Македонија резултатите од нејзината проверка на доставените информации, заедно со евентуалните измени кои ги предлага, најдоцна до 15 јули по крајот на финансиската година.
4. Доколку, од причини кои ѝ се припишуваат на Република Македонија, Комисијата не може да ги прегледа и одобри сметките пред 30 септември следната година, Комисијата го известува НАО, со примерок за НКА и за Ревизорското тело, за дополнителните испитувања кои предлага да ги преземе во согласност со член 26.
5. Износот кој, како резултат на одлуката за прегледување и одобрување на сметките, вообичаено се враќа од или ѝ се исплаќа на Република Македонија, се утврдува со одземање на времените исплати за соодветната финансиска година од признаениот расход за истата година во согласност со став 1 од овој член. Тој износ Комисијата го одзема од или додава на следната временна исплата или на крајната исплата.
6. Меѓутоа, кога износот кој треба да се одземе определен со одлуката за прегледување и одобрување на сметките го надминува нивото на можни следни исплати, НАО обезбедува износот кој не е опфатен со билансот на состојба да ѝ се впишува на Комисијата во евра во рок од два месеци од известувањето за таа одлука. Меѓутоа, Комисијата може, според случајот, да реши секој износ кој треба да ѝ се припише да биде порамнет со исплатите кои Комисијата треба да ѝ ги изврши на Република Македонија според било кој инструмент на Заедницата.

7. Овој член се применува *мутатис мутандис* на исплатите за претходно финансирање во смисла на член 40.
8. Член 42 од Рамковната спогодба не се применува за финансиско прегледување и одобрување.

Член 54

Потврда за финансиска усогласеност

1. Доколку Комисијата утврди дека определен расход според ИПАРД Програмата е направен на начин со кој се прекршени правилата што се применуваат, таа решава кои износи треба да се исклучат од финансирањето на Заедницата.
2. Комисијата ги проценува износите кои треба да се исклучат врз основа на сериозноста на забележаната несообразност. Таа ја зема предвид природата и сериозноста на неусогласеноста и финансиската штета која ѝ е предизвикана на Заедницата.
3. Кога, како резултат на некоја проверка, Комисијата смета дека расходот не бил направен во согласност со правилата што се применуваат, таа своите наоди му ги соопштува на НКА и на НАО и ги наведува корективните мерки потребни за обезбедување понатамошна сообразност со тие правила.

Соопштението треба да содржи упатување на овој член. НАО одговара во рок од два месеци од добивањето на соопштението, со примерок за НКА и за Ревизорското тело, а Комисијата како резултат на тоа може да го промени својот став. Во оправдани случаи, Комисијата може да се согласи да го продолжи периодот за одговарање.

По завршувањето на периодот за одговарање, Комисијата свикува билатерален состанок и двете страни ќе се обидат да се договорат за мерките кои треба да се преземат и во однос на оценувањето на сериозноста на прекршокот и на финансиската штета која му е предизвикана на буџетот на Заедницата.

4. Во рок од два месеци од датумот на примање на записникот од билатералниот состанок наведен во третиот потстав од став 3, НАО ги соопштува сите информации побарани во текот на тој состанок или секоја друга информација која ја смета за корисна за тековното испитување.

Во оправдани случаи, Комисијата може, при образложено барање од НАО, да одобри продолжување на периодот наведен во првиот потстав. Барањето се упатува до Комисијата, со примерок за НКА и за Ревизорското тело, пред истекот на тој период.

По истекот на периодот наведен во првиот потстав, Комисијата формално му ги соопштува своите заклучоци на НАО, со примерок за НКА и за Ревизорското тело, врз основа на информациите добиени во рамките на постапката за проверка на финансиската усогласеност. Во соопштението се оценува расходот кој Комисијата предлага да го исклучи од финансирањето

на Заедницата.

Кога Комисијата предлага финансиска корекција врз основа на екстраполација или според паушална стапка, на НАО му се дава можност да го утврди вистинското ниво на неправилноста, преку испитување на достапните документи. Во договор со Комисијата, НАО може да го ограничи обемот на ова испитување на соодветен дел или примерок од достапните документи. Освен во соодветно оправдани случаи, испитувањето и соопштувањето на неговите резултати на Комисијата се врши во рок од два месеци од датумот на примање на предлогот на Комисијата за финансиска корекција.

5. НАО ја известува Комисијата, со примерок за НКА и за Ревизорското тело, за корективните мерки кои ги презел со цел да овозможи усогласеност со применливите правила и датумот на отпочнување на нивната примена.
6. Одземањата од финансирањето на заедницата се врши од Комисијата од следната меѓу-исплата или од крајната исплата. Меѓутоа, на барање на Република Македонија и при гаранции со материјалноста на одбитоците, Комисијата може да определи различен датумот за одбитоците.
7. Во согласност со член 35(1) од Рамковната спогодба, одбитоците кои се вршат од Комисијата не се пределуваат на ИПАРД Програмата.
8. Член 42 од Рамковната спогодба не се применува за потврда на финансиската усогласеност.

Член 55

Враќање на средства во случај на неправилност или измама

1. НАО врши враќање на придонесот на Заедницата исплатен на крајните корисници од оние кои ја направиле неправилноста, измамата или корупцијата или имале корист од неа, во согласност со член 29(2) од Рамковната спогодба.
2. НАО прави финансиски прилагодувања кога ќе се утврдат неправилности или небрежност во активностите на ИПАРД Програмата преку целосно или делумно укинување на придонесот на Заедницата за соодветните активности. НАО ја зема предвид природата и сериозноста на откриените неправилности и финансиската загуба за придонесот на Заедницата.
3. Придонесот на Заедницата што е вратен во согласност со став 1 и е укинат во согласност со став 2, може повторно да се користи во согласност со став 4(в).
4. Финансиските прилагодувања и повторното користење на средствата се врши од НАО и е предмет на следниве услови:
 - (а) кога ќе се откријат неправилности, НАО ги проширува своите испитувања за да ги опфати сите активности на кои можат да влијаат таквите неправилности;

- (б) за соодветните прилагодувања НАО ја известува Комисијата, со примерок за НКА и за Ревизорското тело;
 - (в) износите од учеството на Заедницата кои се откажани и повратените износи, како и каматата за нив, се пределуваат на соодветната ИПАРД Програма. Меѓутоа, укинатиот или повратениот придонес на Заедницата може да се користи повторно само за операција според истата ИПАРД Програмата и под услов учеството да се пренасочи на активности кои не биле предмет на финансиско прилагодување.
5. Кога ќе се испратат годишните сметки, како што е предвидено во член 51, НАО доставува до Комисијата, со примерок за НКА и за Ревизорското тело, краток извештај за постапките за враќање на средства преземени како одговор на неправилностите. Во него треба да бидат расчленети износите кои сè уште не се повратени, по административна и/или по судска постапка и по година на првиот административен или судски наод на неправилноста.
6. По следењето на постапката утврдена во член 54(3) и во првите три потставови од член 54(4), Комисијата може да реши да ги наплати сумите кои треба да се вратат од Република Македонија во следниве случаи:
- (а) кога НАО не ги започнал сите административни или судски постапки за враќање на придонесот исплатен на крајните корисници во годината која следи по првиот административен или судски наод;
 - (б) кога НАО не ги исполнил обврските според став 4.
7. Учеството на Заедницата кој не е повратен од ИПАРД Агенцијата од крајните корисници во рок од две години од нивното евидентирање во книгата на должници се рефундира од НАО во буџетот на Заедницата. Кога е можно, повратениот придонес се одзема од страна на Комисијата од следната времена исплата или од крајната исплата на Република Македонија. Секоја камата добиена од Република Македонија која се припишува на придонесот на Заедницата во однос на вратените долгови се впишува во сметката(-ите) на Република Македонија. Република Македонија обезбедува секој вратен износ да биде впишан како приход во ИПАРД евро сметката во рок од 3 работни дена од датумот на враќањето.
8. Кога дошло до можност за извршување на враќањето наведено во став 1, кога комбинираниот вкупен износ на изјавите за расходи го надминува нивото од 95% како што е предвидено во член 38(5) или по затворањето на ИПАРД Програмата, НАО ги рефундира повратените суми на буџетот на Заедницата во согласност со постапките утврдени во член 34 од Рамковната спогодба.
9. Овој член престанува да се применува пет години по затворањето на ИПАРД Програмата. Секој придонес кој не е повратен на тој датум се отпишува од книгата на должници и соодветниот износ се рефундира на буџетот на Заедницата. Оваа исплата не треба да влијае на донесувањето на подоцнежните одлуки во согласност со член 54.

Дефинирање на административните или на судските наоди

Главните административни и судски наоди наведени во член 55 се првата писмена проценка на надлежен орган, административен или судски, која заклучува врз основа на вистинските факти дека е направена неправилност, без тоа да влијае на можноста овој заклучок подоцна да може да се прилагоди или повлече како резултат на развојните текови во административната или судската постапка.

Пододдел 4

Исклучителни природни непогоди

Член 57

Исклучителни природни непогоди

1. Во случај Комисијата да утврдила дека исклучителна природна непогода ја зафатила Република Македонија, таа може, врз основа на основано барање од Република Македонија, за соодветни проекти во погодениот регион и за одреден период, да одобри стапки на кофинансирање на Заедницата на вкупниот јавен расход над оние кои се наведени во ИПАРД Програмата, но до праг од 85%.
2. Покрај тоа, Комисијата може да ги одобри следниве отстапувања од одредбите на оваа спогодба, како што следува:
 - (а) праговите од 50% предвидени во член 34(2) можат да бидат заменети со прагови до 75%;
 - (б) барањата за дополнителни исплати за пред-финансирање исто така можат да се темелат на процените за потреби кои произлегуваат од очекуваното влијание на исклучителната природна непогода покрај условите наведени во член 40(4);
 - (в) барањето изјавите за трошоците направени од крајниот корисник да бидат потврдени со примените фактури може да биде заменето со формална одлука на ИПАРД Агенцијата за поддршка на проектот. Критериумите за таквите одлуки се наведуваат во основаното барање кое е доставено од Република Македонија и е одобрено од страна на Комисијата. Крајниот корисник презема обврска во период кој не надминува една година да обезбеди изјави за трошоците кои се вистински направени како што е предвидено во член 44(1)(б). Ниедна исплата на некој краен корисник во согласност со ова отстапување не смее да надмине 20% од вкупниот трошоци на инвестицијата одобрена од ИПАРД Агенцијата и секоја таква исплата е предмет на соодветни гаранции. Одредбата за ограничување на изјавите за трошоците на настани кои не се случиле порано од датумот на склучување на спогодбата со кој барателот станал краен корисник може да се замени со ограничување кое не е порано од датумот на кој се случила исклучителната природна непогода;
 - (г) обврската на јавните тела за набавка на услуги, работа и набавки,

наведени во член 23(4) од Рамковната спогодба, може во согласност со член 33(3) да се замени со одредби кои не носат толкав товар, вклучувајќи ги и оние кои дозволуваат постапки за договарање со кои органите консултираат даватели на услуги по нивни избор и ги договараат условите на спогодбата со еден или со неколку од нив.

ОДДЕЛ IV

УПРАВУВАЊЕ, СЛЕДЕЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Пододдел 1

Општи одредби

Член 58

Опсег

Овој оддел ги утврдува одредбите за управување, следење и оценување на ИПАРД Програмата и ги надополнува соодветните одредби од Оддел V од Рамковната спогодба. Република Македонија ја обезбедува примената на тие одредби.

Член 59

Партнерство

1. Помошта од ИПАРД Програмата се спроведува преку блиски консултации (во понатамошниот текст „партнерство“) помеѓу Комисијата и Република Македонија и со органите и телата назначени од Република Македонија во согласност со националните правила и практики, вклучувајќи ги:
 - (а) надлежните регионални, локални власти и други јавни органи;
 - (б) економските и социјалните партнери;
 - (в) секое друго соодветно тело кое го претставува граѓанското општество, невладините организации, вклучувајќи ги организациите за животна средина и телата одговорни за унапредување на еднаквоста помеѓу мажите и жените.

2. Република Македонија ги назначува најпретставителните партнери на национално, регионално и на локално ниво и во економската, социјалната, сферата на животната средина или во други сфери (во понатамошниот текст „партнери“). Таа создава услови за широко и ефективно вклучување на сите соодветни тела, во согласност со националните правила и практики, имајќи ја предвид потребата за унапредување на еднаквоста помеѓу мажите и жените и за одржлив развој преку интегрирање на барањата за заштита и подобрување на животната средина.
3. Партнерството се спроведува со должно почитување на соодветните институционални, законски и финансиски одговорности на секоја категорија на партнери дефинирана во став 1.
4. Партнерството се вклучува во подготвувањето, спроведувањето, следењето и оценувањето на ИПАРД Програмата. Република Македонија ги вклучува сите соодветни партнери во различните фази на програмирање, со соодветно почитување на временскиот рок утврден за секој чекор.

Пододдел 2

Следење на програмата

Член 60

Следење на програмата и показатели за следење

1. Телото за управување и комитетот за следење за компонентата за рурален развој (во понатамошниот текст „комитет за следење за ИПАРД“) ги следат ефективноста и квалитетот на спроведувањето на ИПАРД Програмата. Тие поднесуваат извештаи до комитетот за следење за ИПА и до Комисијата за напредокот на мерките.
2. Следењето на програмата се врши преку соодветните физички показатели, показателите за животна средина и финансиските показатели. Тие показатели, за влезните податоци, излезните податоци и резултатите на ИПАРД Програмата, се поврзуваат со специфичниот карактер на соодветната помош, нејзините цели и социо-економската, структуралната ситуација и ситуацијата со животната средина на Република Македонија.

Член 61

Комитет за следење за ИПАРД

1. Во согласност со член 36 од Рамковната спогодба за ИПА, Комитетот за следење на ИПАРД се формира од Република Македонија во рок од шест месеци од влегувањето во сила на ПСФ, по консултирањето на Комисијата и на партнерите наведени во член 59.
2. Комитетот за следење на ИПАРД треба да биде задоволен во однос на ефективноста и на квалитетот на спроведувањето на ИПАРД Програмата, со

цел да се постигнат нејзините цели.

3. Комитетот за следење на ИПАРД е составен од претставници на релевантните органи и тела и на соодветните економски, социјални партнери и партнери за животната средина. Тој составува и одобрува свој деловник за работа во консултација со Телото за управување, ИПАРД Агенцијата и Комисијата. Тој деловник за работа се одобрува од Комитетот за следење на ИПАРД на неговиот прв состанок. Истиот може да се промени од комитетот за следење доколку има потреба. За таквите промени однапред се известува Комисијата.
4. Комитетот за следење на ИПАРД поднесува извештаи до комитетот за следење за ИПА. Тој на Комитетот за следење за ИПА му доставува информации кои првенствено се однесуваат на:
 - (а) постигнатиот напредок во спроведувањето на ИПАРД Програмата, по приоритетна оска и, каде што е соодветно, по мерки или активности; тука се вклучуваат и постигнатите резултати, финансиските показатели за спроведување и други фактори кои се утврдуваат заради подобрување на спроведувањето на ИПАРД Програмата;
 - (б) сите аспекти на функционирањето на системот за управување и контрола покренати од ревизорското тело, од НАО или од НКА.
5. Со Комитетот за следење на ИПАРД претседава претставник на Република Македонија. Назначеното лице не треба да биде вработено во ИПАРД Агенцијата.
6. Комисијата, раководителот на ИПАРД Агенцијата, и НАО учествуваат во работата на Комитетот за следење на ИПАРД без право на глас.
7. Во врска со критериумите за избор на финансираните активности се консултира Комитетот за следење на ИПАРД во рок од четири месеци од одлуката за одобрување на ИПАРД Програмата. Критериумите за избор се ревидираат во согласност со потребите на програмата.
8. Комитетот за следење на ИПАРД ги испитува резултатите од ИПАРД Програмата, особено постигнувањето на поставените цели за различните мерки и напредокот во користењето на финансиските средства доделени за тие мерки и оние кои се доделени за подмерките во рамките на мерките кога ИПАРД Програмата вклучува такви доделувања на средства. Во тој поглед, Телото за управување обезбедува да сите релевантни информации за напредокот на мерките и, доколку е соодветно, на подмерките, им се ставаат на располагање на комитетот за следење и на НИПАК.
9. Комитетот за следење на ИПАРД периодично го ревидира направениот напредок во постигнувањето на целите утврдени во ИПАРД Програмата. За таа цел, нему првенствено треба да му биде на располагање следново:
 - (а) информации за сите сектори во кои постојат тешкотии;
 - (б) информации за резултатите од спроведените проверки; и

- (в) список на карактеристиките на одобрените проекти и на проектите кои не се одобрени.
10. Комитетот за следење на ИПАРД го разгледува и одобрува, кога е соодветно, секој предлог до Комисијата за измена на ИПАРД Програмата.
 11. Комитетот за следење на ИПАРД може, по консултирањето на Телото за управување и ИПАРД Агенција, да им предложи на Комисијата и на НИПАК, со примероци за НАО и за НКА, измени или ревизии на ИПАРД Програмата за да го обезбеди постигнувањето на целите на програмата и да ја подобри ефикасноста на обезбедената помош.
 12. Комитетот за следење на ИПАРД ги разгледува и одобрува годишните и завршните извештаи за спроведување пред тие да се испратат до Комисијата, НКА, НИПАК и НАО, со примерок за ревизорското тело.
 13. Комитетот за следење на ИПАРД го проверува тековното и среднорочното оценување на ИПАРД Програмата наведено во членовите 65 и 66.
 14. Комитетот за следење на ИПАРД го разгледува и одобрува планот за соопштување наведен во член 70, како и сите подоцнежни ажурирања на планот.
 15. Кога според ИПАРД Програмата е потребно да се даде мислење за некое прашање, Комитетот за следење на ИПАРД постапува соодветно.

Член 62

Показатели

1. Напредокот, ефикасноста и ефективноста на ИПАРД Програмата во однос на нејзините цели се мери со показатели поврзани со основната состојба, како и со финансиското извршување, излезните податоци, резултатите и влијанието на програмата.
2. ИПАРД Програмата утврдува ограничен број на дополнителни показатели карактеристични за истата.

Пододдел 3

Оценување

Член 63

Принципи на оценување на ИПАРД Програмата

1. Оценувањата имаат за цел да го подобрат квалитетот, ефективноста и конзистентноста на помошта од фондовите на Заедницата, како и стратегијата и спроведувањето на ИПАРД Програмата.

2. ИПАРД Програмата е предмет на претходно и тековно оценување, во вид на поседователни проверки и, каде што е соодветно, на временни оценувања спроведени од независни оценувачи под одговорност на Република Македонија.
3. Со оценувањата се проценува спроведувањето на ИПАРД Програмата во насока на постигнување на целите утврдени во член 12 од Рамковната регулатива за ИПА. Особено, ефективностa на мерките на ИПАРД Програмата се оценува врз основа на нивното целосно влијание врз:
 - (а) придонесот во подготвувањето на Република Македонија за спроведување на правните акти на ЕУ поврзани со заедничката земјоделска политика и сродните политики;
 - (б) придонесот во одржливото прилагодување на земјоделскиот сектор и на руралните области во Република Македонија;
 - (в) целите на ИПАРД Програмата.
4. Оценувањата го испитуваат степенот на искористеност на средствата, ефективностa и ефикасноста на програмирањето, неговото социо-економско влијание и неговото влијание врз определените приоритети. Тие ги опфаќаат целите на ИПАРД Програмата и имаат за цел да извлечат лекции поврзани со политиката за рурален развој. Тие ги определуваат факторите кои придонесуваат за успешното или за неуспешното спроведување на ИПАРД Програмата, вклучувајќи ја одржливоста на дејностите и идентификувањата на најдобри практики.
5. Оценувањата се одговор на заедничка рамка за следење и оценување определена од страна на Комисијата во консултација со Република Македонија и, како општо правило, се придружени со критериуми и показатели за постигнувањата. Покрај тоа, оценувањата можат да бидат потребни за одговарање на конкретни прашања поврзани со целите на ИПАРД Програмата.
6. Република Македонија ги собира соодветните ресурси и ги прибира потребните податоци, со цел да обезбеди дека оценувањата можат да се спроведуваат на најефективен начин. Во таа смисла, оценувањата ги користат различните податоци кои произлегуваат од режимите за следење на програмата, дополнети кога е неопходно, со прибирање информации за подобрување на релевантноста.
7. Извештаите за оценувањето ги објаснуваат применетите методологии и вклучуваат проценка на квалитетот на податоците и наодите.
8. Квалитетот и импликациите од оценувањата се проценуваат од страна на управувачкиот орган, Комитетот за следење на ИПАРД и Комисијата.
9. Резултатите од претходните и од времените оценувања се земаат предвид при циклусот на програмирање и спроведување.

Член 64

Претходно оценување на ИПАРД Програмата

1. Претходното оценување претставува дел од составувањето на ИПАРД Програмата и има за цел да го оптимизира доделувањето на буџетски средства и да го подобри квалитетот на програмирање. Тоа ги определува и оценува среднорочните и долгорочните потреби, целите кои треба да се постигнат, очекуваните резултати, квантифицираните цели, особено во однос на влијанието поврзано со основната состојба, додадената вредност на Заедницата, степенот до кој определените приоритети биле земени предвид, научените лекции и квалитетот на постапките за спроведување, следењето на програмата, нејзиното оценување како и финансиското управување.
2. Република Македонија е одговорна за спроведувањето на претходното оценување.

Член 65

Тековно оценување

1. Република Македонија воспоставува систем за тековно оценување на ИПАРД Програмата. Овој систем се организира на иницијатива на Телото за управување во соработка со Комисијата на повеќегодишна основа и го опфаќа целокупниот период на програмата.
2. Телото за управување и Комитетот за следење на ИПАРД за програмата ги користат тековните оценки за:
 - (а) испитување на напредокот на ИПАРД Програмата во однос на нејзините цели преку показатели за резултатите и, каде што е соодветно, преку показатели за влијанието;
 - (б) подобрување на квалитетот на ИПАРД Програмата и нејзиното спроведување;
 - (в) разгледување предлози за значителни промени во програмата;
 - (г) подготовка за среднорочно и последователно оценување.
3. Секоја година Телото за управување поднесува извештаи за активностите за тековно оценување до Комитетот за следење на ИПАРД со примероци за НКА и за ревизорското тело. Резиме на активностите се вклучува во годишниот извештај предвиден во член 68.

Член 66

Среднорочно оценување

1. Доколку Комисијата смета дека е соодветно, во третата година по годината на донесување на првата одлука за пренесување на правото за управување со помошта од ИПАРД Програмата, тековното оценување е во вид на посебно среднорочно оценување.

2. Среднорочното оценување предлага мерки за подобрување на квалитетот на ИПАРД Програмата и на нејзиното спроведување. Особено, Република Македонија обезбедува среднорочното оценување да ги прегледува првичните резултати од ИПАРД Програмата, а нивната соодветност со претходното оценување, релевантноста на целите и стремежите и степенот до кој истите се постигнати. Тоа, исто така, го проценува квалитетот на следењето и спроведувањето на програмата и стекнатото искуство во воспоставувањето систем за спроведување на ИПАРД Програмата.
3. Среднорочното оценување се доставува до Комитетот за следење на ИПАРД и до Комисијата до 31 декември од годината наведена во став 1 од овој член.
4. Покрај проценувањето наведено во член 63(8), Комитетот за следење на ИПАРД, Телото за управување и Комисијата ги разгледуваат импликациите од оценувањето заради ревидирање на ИПАРД Програмата.
5. Телото за управување ја известува Комисијата за последователните активности во однос на препораките од извештајот за оценување.
6. Доколку Република Македонија не го поднесе извештајот за среднорочно оценување до датумот наведен во став 3, се применуваат одредбите од член 39(4).

Член 67

Последователно оценување

1. Во текот на последната година од важноста на обврската утврдена во последната ПСФ склучена со Република Македонија, тековното оценување е во вид на посебно последователно оценување. Тоа се завршува и доставува до Комисијата пред завршувањето на таа година.
2. Врз основа на резултатите од оценувањето кои се веќе достапни, како и прашањата за оценување соодветни за ИПАРД Програмата, последователното оценување го опфаќа користењето на средствата и ефективностa и ефикасноста на ИПАРД Програмата, нејзиното влијание и соодветноста со претходното оценување. Тоа ги опфаќа факторите кои придонесуваат за успешното или за неуспешното спроведување, постигнувањата на ИПАРД Програмата и резултатите, вклучувајќи ја нивната одржливост. Тоа извлекува заклучоци соодветни за ИПАРД Програмата и за процесот на проширување.
3. Доколку Република Македонија не го поднесе извештајот за последователно оценување до датумот наведен во став 1, се применуваат одредбите од член 39(4).

Пододдел 4

Известување

Член 68

Годишни и завршни извештаи

1. Телотото за управување, по консултација со ИПАРД Агенција, подготвува годишни извештаи и завршен извештај за спроведувањето на ИПАРД Програмата.
2. Годишните извештаи за спроведување на ИПАРД Програмата ја опфаќаат календарската година и вклучуваат кумулативни финансиски податоци и податоци од следењето за целиот период на спроведување на ИПАРД Програмата. Завршните извештаи за спроведување на ИПАРД Програмата го опфаќаат целиот период на спроведување и можат да го вклучуваат и последниот годишен извештај.
3. Извештаите наведени во став 1 од овој член се испраќаат до Комисијата, до НИПАК и до НАО, со примероци за НКА и за ревизорското тело, по нивна проверка и одобрување од страна на Комитетот за следење на ИПАРД.
4. Годишните извештаи се доставуваат во рок од шест месеци од завршувањето на секоја целосна календарска година на спроведување на ИПАРД Програмата. Завршниот извештај се доставува најдоцна шест месеци по крајниот датум за прифатливост на трошоците според ИПАРД Програмата.
5. Сите годишни и завршни извештаи за спроведување ги вклучуваат следниве информации:
 - (а) секоја промена во општите услови што е релевантна за спроведувањето на ИПАРД Програмата, особено, главните социо-економски трендови, промена во националните, регионалните или секторските политики и, каде што е применливо, нивните импликации врз соодветноста помеѓу помошта според ИПАРД Програмата и помошта од другите финансиски инструменти на Заедницата;
 - (б) напредокот во спроведувањето на приоритетите и мерките во однос на постигнувањето на целите на ИПАРД Програмата, нивните конкретни цели во ИПАРД Програмата, со квантификација, секогаш кога тие се сведуваат на квантификација, на физичките показатели и показателите на резултатите и на влијанието, во ИПАРД Програмата;
 - (в) чекорите преземени од Телотото за управување, од ИПАРД Агенција, каде што е соодветно, и од Комитетот за следење на ИПАРД за помош при обезбедување на квалитет и на ефективност при спроведувањето, особено:
 - i. мерки за следење и оценување на програмата, вклучувајќи режими за прибирање на податоци;
 - ii. резиме на сите значителни проблеми сретнати во спроведувањето на ИПАРД Програмата и сите преземени дејствија, вклучувајќи ги оние за препораки за прилагодувања во согласност со став 9;
 - iii. резиме на резултатите од спроведените контроли по мерка и

- на откриените неправилности;
- iv. користење на техничка помош;
 - v. преземени чекори за вклучување на локалните тела во поголем степен;
 - vi. преземени чекори за обезбедување јавно претставување на ИПАРД Програмата;
 - vii. податоци за прикажување дека фондовите на Заедницата го надополнуваат финансирањето кое е на располагање во Република Македонија;
- (г) преземените чекори за обезбедување координираност на целата претпристапна помош на Заедницата наведена во член 4;
- (д) финансиски табели кои ги покажуваат трошоците за Заедницата, националните и вкупните расходи по мерка и, каде што е соодветно, по подмерка;
- (ѓ) резиме на активностите за тековно оценување во согласност со член 65;
- (е) опис на активностите спроведени за спроведување на планот за соопштување наведен во член 70.
6. Откако Комисијата ќе го добие годишниот извештај, таа ја известува Република Македонија во рок од еден месец, доколку извештајот се смета за целосен. Во спротивно, извештајот се оценува за соодветен.
7. Комисијата има три месеци да даде коментар за годишниот извештај по неговото испраќање од страна на Телото за управување. Тој временски рок се зголемува на пет месеци за последниот извештај за ИПАРД Програмата. Доколку Комисијата не одговори во определениот временски рок, извештајот се смета за прифатен.
8. Секоја година, кога се испраќа и прифаќа годишниот извештај, Комисијата, НАО и Телото за управување и, каде што е соодветно, ИПАРД Агенција, ги ревидираат главните резултати од претходната година. Комисијата се консултира со НАО и со Телото за управување и, каде што е соодветно, со ИПАРД Агенција за режимите кои се определуваат за таквата ревизија.
9. Доколку, по ревизијата, Комисијата достави коментари до Република Македонија, таа ја известува Комисијата за преземената активност во однос на тие коментари. Кога Комисијата, без тоа да биде во спротивност со донесените одлуки во согласност со членовите 53 и 54, ќе достави препораки до Република Македонија за прилагодувања чија цел е подобрување на ефективностата на следењето на програмата или на режимите за управување со ИПАРД Програмата, Република Македонија потоа ги претставува чекорите кои се преземени за подобрување на следењето на програмата или на режимите за управување или објаснува зошто не постапила на тој начин во рок од три месеци од примањето на коментарите на Комисијата. Комитетот за следење на ИПАРД се известува за тие

активности.

Пододдел 5

Информирање и транспарентност

Член 69

Информирање и јавно претставување

1. Република Македонија обезбедува информации и јавно ја претставува ИПАРД Програмата и придонесот на Заедницата во согласност со Анекс VI од Регулативата (ЕЗ) бр. 1974/2006 на Комисијата од 15 декември 2006 година¹⁶, кој применува *мутатис мутандис* за оваа спогодба. Овие информации се наменети за општата јавност. Таа ја истакнува улогата на Заедницата и ја обезбедува транспарентноста на помошта на Заедницата.
2. Телото за управување за ИПАРД Програмата е одговорно за нејзиното јавно претставување, како што следува:
 - (а) тоа ги известува потенцијалните корисници, професионалните организации, економските и социјалните партнери, телата вклучени во унапредувањето на еднаквоста помеѓу мажите и жените и соодветните невладини организации, вклучувајќи ги организациите за животна средина за можностите кои ги нуди ИПАРД Програмата и правилата за добивање пристап до средствата од ИПАРД Програмата;
 - (б) тоа ја информира општата јавност за улогата која ја игра Заедницата во ИПАРД Програмата и за резултатите од истата.
3. ИПАРД Агенција е одговорна за објавување на списокот на крајните корисници во согласност со условите утврдени во член 24(2) од Рамковната спогодба. Таа ги информира крајните корисници за придонесот на Заедницата.

Член 70

Транспарентност

1. Активностите за ставање на располагање и објавување во Република Македонија информации за помошта од ИПАРД Програмата како што е наведено во член 24(4) од Рамковната спогодба ќе се спроведуваат врз основа на план за соопштување кој треба да се договори помеѓу Телото за управување и Комисијата пред донесувањето на одлуката наведена во член 25 од страна на Комисијата. Овој план за соопштување се оценува од страна на комитетот за следење на ИПАРД Програмата и ги утврдува:

¹⁶ Сл. весник L 368, 23.12.2006 год., стр.15, Регулатива како што е последен пат изменета со Регулативата (ЕЗ) бр. 1236/2007 од 22 октомври 2007 година (Сл. весник L 280, 24.10.2007 год., стр.3)

- (а) целите и целните групи;
 - (б) содржината и стратегијата на мерките за соопштување и информирање, наведувајќи ги мерките кои треба да се преземат;
 - (в) неговиот индикативен буџет;
 - (г) административните сектори или тела одговорни за спроведување;
 - (д) критериумите кои треба да се користат за оценување на влијанието на мерките за информирање и достапност за јавноста во однос на транспарентноста, запознаеноста со ИПАРД Програмите и улогата која ја игра Заедницата.
2. Износот доделен за информирање и јавно претставување може да биде дел од мерката за техничка помош од ИПАРД Програмата.
3. На состаноците на Комитетот за следење на ИПАРД, претседавачот поднесува извештај за напредокот во спроведувањето на мерките за информирање и достапност за јавноста и на членовите на Комитетот им дава примери за таквите мерки.
4. Кога спроведувањето на овој член вклучува специфични информации и активности за јавно претставување на ниво на проекти, за тие активности се одговорни крајните корисници и тие се финансираат од износот доделен за соодветниот проект.

ОДЕЛ V

ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 71

Завршни одредби на Рамковната спогодба

1. Оддел VI од Рамковната спогодба се применува *мутатис мутандис* на оваа спогодба.
2. Меѓутоа, во однос на член 44(2) од Рамковната спогодба, адресатите се следниве:
- (а) за целокупната кореспонденција, освен онаа која е наведена во точка
 - (б):

За Заедницата:

Commission of the European Communities
Directorate General for Agriculture and Rural Development
Unit for Pre-accession assistance
Rue de la Loi 130
BE - 1049 Brussels
телефон: + 32 2 296 73 37

факс: + 32 2 295 17 46
електронска пошта: agri-ipard@ec.europa.eu

За Република Македонија

Секретаријат за европски прашања
Влада на Република Македонија
Илинденска бб
1000 Скопје
Република Македонија
телефон: +389 2 3 239 165
факс: +389 2 3 114 569
електронска пошта: sep.contact@sep.gov.mk

- (б) За кореспонденцијата поврзана со информациите наведени во член 28 од Рамковната спогодба, адресатите се следниве:

За Заедницата:

Commission of the European Communities
OLAF – European Anti-Fraud Office
Directorate C
Rue Joseph II 30
BE – 1049 Brussels

За Република Македонија

Министерство за финансии
Финансиска полиција
ул. Вељко Влаховиќ 11
1000 Скопје
Република Македонија
телефон: +389 2 3 106 383
факс: +389 2 3 231 578
електронска пошта: suzana.petrovska@finance.gov.mk

3. Меѓутоа, во однос на член 48 од Рамковната спогодба, кога Комисијата открила непочитување на одредбите од оваа спогодба, таа:

- (а) ја известува Република Македонија за своите намери, со оправдување (-а), и
- (б) има право, во однос на ИПАРД Програмата, но без тоа да биде во спротивност со одлуките наведени во членовите 53 и 54:
- i. да врши финансиски корекции во однос на Република Македонија,
 - ii. да престане да ѝ префрла средства на Република Македонија,
 - iii. да се откаже од преземање нови финансиски обврски во име на Заедницата, и
 - iv. доколку е соодветно, да ја раскине оваа спогодба со важност

од моментот на првото откривање на непочитување.

Член 72

Влегување во сила

Оваа спогодба влегува во сила на денот кога двете договорни страни се известуваат меѓусебно за завршувањето на сите потребни формалности за влегување во сила на истата.

Член 73

Потпишување

Оваа спогодба е изготвена во примерок и на англиски јазик.

Потпишано, за и во име на

Владата на Република Македонија,

Ивица Боцевски

(Заменик на Претседателот на Владата на Република Македонија)

Потпишано, за и во име на Комисијата на Европските заедници

На _____ овој датум,, од _____

АНЕКСИ

АНЕКС I

КРИТЕРИУМИ НА АКРЕДИТИРАЊЕ

СИСТЕМ НА ВНАТРЕШНА КОНТРОЛА (ВОСПОСТАВУВАЊЕ И УПРАВУВАЊЕ НА ОРГАНИЗАЦИЈАТА И ПЕРСОНАЛОТ)

ОРГАНИЗАЦИСКА СТРУКТУРА

структурите, органите и телата на системот за управување и контрола како што е дефинирано во членовите од 6 до 8 од Рамковната спогодба имаат организациска структура која м овозможува да ги извршуваат следниве главни функции во однос на трошоците за ИПАРД:

основниот пристап за распределба на функциите и одговорностите се воспоставува во согласност со следнава табела:

општи функции	специфични функции	НАО	национален фонд	оперативна структура ИПАРД Агенција	Телото за управување *
функции за правување	следење на програмата				*
	оценување				*
	известување				*
ункции за лакање	координација			*	
	одобрување и контрола на обврските		(*)	*	
	одобрување и контрола на исплатите			*	
	извршување на исплатите			*	
	сметководство за обврските и исплатите		*	*	
ункции за проведување	трезор		*	*	*
	избирање			*	*
	достапност за јавноста			*	*
	осигурување	*			

(околку е наведена како незадолжителна(*), функцијата може да се додели во зависност од големината, одговорностите и другите специфични карактеристики на системите за правување и контрола.

овен доколку Комисијата не се произнесе јасно и целвосмислено поинаку, распределувањето на функциите и одговорностите не смее да биде во спротивност со основниот пристап прикажан во овој Анекс.

A.1. Функции за управување

- (а) *Следење на програмата:* целта на оваа функција е следење на ефективоста и на квалитетот на спроведувањето на ИПАРД Програмата. Тоа се врши преку соодветните физички показатели, показателите за животната средина и финансиските показатели. Тоа, исто така, осигурува дека избирањето на активностите кои се финансираат е во согласност со критериумите и механизмот применлив за програмата и е во сообразност со соодветните правила на Заедницата и со националните правила.
- (б) *Оценување:* целта на оваа функција е да го подобри квалитетот, ефективоста и конзистентноста на помошта од фондовите на Заедницата како и стратегијата и спроведувањето на ИПАРД Програмата. Оценувањата го испитуваат степенот на искористеноста на средствата, ефективоста и ефикасноста на програмирањето и неговото социо-економско влијание на определените приоритети и, како општо правило, се придружени со критериумите и показателите кои се однесуваат на постигнувањата.
- (в) *Известување:* целта на оваа функција е да обезбеди да за спроведувањето на програмата и за напредокот на посебните проекти и мерки, се поднесуваат извештаи на начин кој помага да се обезбеди ефективно и ефикасно спроведување на мерката, со користење на соодветни информатички и комуникациски системи.
- (г) *Координирање:* целта на оваа функција е да се насочува и следи работата на Комитетот за следење на ИПАРД како што е дефинирано во член 36(2) од Рамковната спогодба, особено со обезбедување на неопходните документи за следење на квалитетот на спроведување на програмите.

A.2. Функции за плаќање

- (а) *Одбрување и контрола на обврските и исплатите:* целта на оваа функција е да се утврди дека барањата за одобрување на проекти и последователните суми кои треба да му се исплатат на барателот или на неговот(-ите) застапник(-ици) се во сообразност со спогодбите и се квалификуваат за барањата помош од Заедницата, што вклучува, меѓу другото, административни контроли и контроли на самото место, особено оние кои се однесуваат на регуларноста и законитоста на расходот.
 - проверка на прифатливоста на барањата за одобрување и на барањата за исплата,
 - проверка на усогласеноста со обврските кои се внесени во однос на одобрувањата за проекти,
 - и каде што е соодветно, проверка на тендерските постапки и постапките за склучување на спогодби и проверка на извршената работа или на обезбедените услуги.
- (б) *Извршување на исплатите:* целта на оваа функција е издавање на уплатство за банкарите на оперативната структура, или, во соодветни случаи, владина платежна служба, за плаќање на одобриениот износ на барателот (или на неговиот (-ите) застапник (-ици)).
- (в) *Сметководство за обврските и исплатите:* целта на оваа функција е регистрирање на сите обврски и исплати во одделни сметководствени книги за трошоците на ИПАРД, кои вообичаено се во вид на електронски систем за обработка на податоци и подготовка на периодични резимеа на трошоците,

вклучувајќи ги изјавите за трошоците за Европската комисија. Сметководствените книги исто така ги регистрираат средствата финансирани од фондовите, особено во однос на нерасчистени должници.

(г) *Трезор*: целта на оваа функција е организирање на банкарските сметки, барајќи средства од Комисијата, проверка на постоењето и правилноста на елементите за финансирање, одобрувајќи го префрлањето на средства од Комисијата на *ИПАРД Агенција* или на крајните корисници и финансијски соопштенија на Комисијата, што ги опфаќа кварталните и годишните изјави.

А.3. Функции за спроведување

Избирање: целта на оваа функција е

(а) *Избирање*: целта на оваа функција е да избере активности во согласност со критериумите, механизмите и правилата применливи за ИПАРД Програмата.

(б) *Јавно претставување*: целите на оваа функција се:

- i. издавање на повици за пријавување и објавување на условите и на критериумите за прифаќање кои вклучуваат информации за договорните обврски и можните санкции во случај на неисполнување на тие обврски и, каде што е неопходно, издавање на одобренје за започнување со работа,
- ii. и истакнување на улогата на Заедницата и обезбедување транспарентност за помошта на Заедницата.

(в) *Осигурување*: целта на оваа функција е обезбедување сигурност за НКА и за Комисијата во однос на регуларноста и законитоста на трошоците за ИПАРД и целосно идентификување и итно соопштување на сите неправилности поврзани со овој расход и правеење на потребните финансиски прилагодувања во однос на откриените неправилности, во согласност со член 50 од Регулативата за спроведување на ИПА.

Организационата структура се грижи за јасно распределување на надлежноста и одговорноста на сите оперативни нивоа и за поделба на трите први платажни функции наведени во вториот потстав, чии одговорности се дефинираат во организационата шема. Таа ги вклучува техничките служби и службата за внатрешна ревизија наведена под точка 4.

Б. СТАНДАРД ЗА ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ

Структурите, органите и телата за системите за управување и контрола, како што е дефинирано во членовите од 6 до 8 од Рамковната спогодба, го обезбедуваат следново:

(а) Политиките за етика и интегритет кои се бараат од највисоката управувачка структура се подразбираат преку организацијата.

(б) Соодветните човечки ресурси (вклучувајќи одговорни позиции и чувствителни позиции ¹⁷) се распределуваат за извршување на активностите, а присутни се и техничките вештини потребни на различни нивоа на активностите. Тие треба да имаат соодветни технички вештини и искуство, јазични вештини и комплетна обука за спроведување на Програми на Заедницата.

(в) Телата и поединците треба да имаат целосна законска надлежност за исполнување на нивните функции.

(г) Установувањето на одговорноста, обврзаноста, делегираната одговорност и сите потребни сродни надлежности за сите задачи и позиции во организацијата се дефинираат формално (во писмена форма), вклучувајќи го поставувањето на финансиски ограничувања за управителската надлежност. За обврските или исплатите на трети страни, еден управител треба да биде одговорен за сите аспекти на трансакцијата. Извештаите за мисијата, описите на работните места и слично се ажурирани и познати.

¹⁷ Позиции во кои персоналот може да стане чувствителен на преголемо влијание заради карактерот на нивните контакти со трети страни или заради информациите кои ги имаат

- (д) Подобата на должностите е таква што ниедно лице не е одговорно за повеќе од трите функции за одобрување, извршување и сметководство на сумите наплатени од ИПАРД, ниедно лице не извршува една од тие задачи без неговата работа да биде под надзор преку повторно извршување од страна на второ лице и таа поделба на должности е во сообразност со начелата утврдени во Финансиската регулатива и нејзините правила за спроведување. За секоја од тие функции е задолжено посебно административно пододделение чии одговорности се дефинираат во организациска шема.
- (ѓ) Планирањето на персоналот, ангажирањето, обучувањето и оценувањето постојат на сите нивоа на работа, а постои и политика за ротирање на персоналот на чувствителните позиции, или зголемување на надзорот, како друга опција.
- (е) Се преземаат соодветни мерки:
 - i. за идентификување и избегнување на конфликт на интереси кога одредено лице кое е на одговорна позиција или на чувствителна позиција во смисла на потврдување, одобрување, исплата или сметководство на обврските и исплатите исто така исполнува други функции надвор од агенцијата, и за обезбедување примена на соодветните контроли. Сите лица од персоналот потпишуваат изјава за доверливост и непристрасност со цел да се избегне конфликтот на интереси.
 - ii. за обезбедување да можните неправилности забележани подолу во организацијата се соопштуваат и проследуваат соодветно, вклучувајќи заштита за „лицата што ги обелоденуваат нелегалните активности“.

В. ДЕЛЕГИРАЊЕ

Дел од функциите или сите функции за оценување, известување, одобрување и контрола¹⁸ можат да се делегираат на други тела под услов да бидат исполнети следниве услови:

- (а) мора да биде склучена писмена спогодба помеѓу засегнатите структури, органи и тела на системите за управување и контрола од една страна, и тоа тело од друга, наведувајќи го карактерот на информациите и на документите за докажување кои треба да се достават и временскиот рок во кој тие мора да бидат доставени. Спогодбата треба да им овозможи на системите за управување и контрола да ги исполнат критериумите за акредитирање. Се остава доволен простор за евиденција на ревизија.
- Целокупниот систем, вклучувајќи ги делегираните функции кои ги извршуваат други тела, се прикажува во организациска шема.
- Спогодбата обезбедува пристап од соодветно овластени застапници или претставници на Република Македонија или на Заедницата до информациите кои ги поседуваат тие делегирани тела и испитување на апликациите од страна на тие службеници, што вклучува извршување проверки на проектите и примателите на помош и сите други информации кои им се потребни за извршување на нивните задачи.
- (б) засегнатите структури, органи и тела на системите за управување и контрола во сите случаи остануваат одговорни за ефикасното управување со Фондот.
- (в) одговорностите и обврските на другото тело, особено во однос на контролата и проверката на усогласеноста со спогодбите, треба да бидат јасно дефинирани.
- (ѓ) засегнатите структури, органи и тела за системите за управување и контрола во сите случаи обезбедуваат да телото располага со ефикасен систем за да се обезбеди дека истото ги исполнува своите одговорности на начин кој задоволува.
- (д) телото јасно им потврдува на засегнатите структури, органи и тела на системите за управување и контрола дека тоа навистина ги исполнува своите задачи и ги опишува користените средства.
- (ѓ) засегнатите структури, органи и тела на системите за управување и контрола редовно ги ревидираат, вклучувајќи повторно извршување на примерок, делегираните

¹⁸ Во ниеден случај функциите на извршување на исплатата и на сметководството на обврските и исплатите не може да се делегираат.

функции за да потврдат дека извршената работа е со задоволителен стандард и дека таа е во согласност со спогодбите.

(е) засегнатите структури, органи и тела на системите за управување и контрола се известуваат редовно и навремено за резултатите од спроведените проверки, така што меродавноста на проверките може секогаш да биде земена предвид пред одобрување или порамнување или порамнување или порамнување на фактура. Извршената работа се опишува детално во извештај кој го придружува секое барање или барање за исплата, група на барања или барања за исплата или, каде што е соодветно, во извештај кој опфаќа една година. Извештајот е придружуван со потврда за прифатливоста на одобрените барања и барања, за исплата и за карактерот, обемот и границите на извршената работа. Во извештајот се дадени извршените физички и административни проверки, опишан е методот, соопштени се резултатите од проверките и преземената активност во однос на разликите и неправилностите. Документите за докажување кои се доставуваат до соодветните структури, органи и тела на системот за управување и контрола се доволни за да се обезбеди потврда дека се извршени сите потребни проверки за прифатливоста на барањата за исплата или на фактурите одобрени за исплата.

(ж) *ИПАРД Агенција* мора да утврди, пред одобрување на проектот и пред доделување на помошта, дека другите тела следеле постапки кои се во согласност со критериумите утврдени во овој Анекс.

(з) Кога документите поврзани со одобрените побарувања, направените расходи и спроведените контроли, како и оние што се однесуваат на проекти кои не се избрани и се задржуваат од други тела, тие тела и *ИПАРД Агенција* воспоставуваат постапки да обезбедат дека локацијата на сите такви документи кои се релевантни за конкретни исплати извршени од *националниот фонд* или од *ИПАРД Агенција* е евидентирана и дека тие документи се достапни за проверка во нивните канцеларии на барање на лицата и телата кои вообичаено би имале право да ги проверуваат таквите документи, вклучувајќи:

- i. персоналот на *ИПАРД Агенција* кој работи на барањето;
- ii. службите за внатрешна ревизија на *националниот фонд* или на *ИПАРД Агенција*;
- iii. *ревизорското тело* кој ја потврдува годишната изјава на НАО;
- iv. соодветно овластени службеници или претставници на НАО или на НКА;
- v. соодветно овластени застапници или претставници на Заедницата.

(с) *Ревизорското тело* поднесува извештаи за делегираните функции како истите да биле управувани од самата агенција.

2. ПЛАНИРАЊЕ / УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИ

Структурите, органите и телата на системите за управување и контрола како што е дефинирано во членовите од 6 до 8 од Рамковната спогодба го обезбедуваат следново:

- (а) Идентификување, проценување и управување со ризиците
 - дека ризиците се идентификуваат и управуваат, особено дека се применуваат соодветни контролни ресурси во сите области, во функција на значењето на различните ризици кои тие ги намалуваат.
- (б) Постапување на цели и распределба на ресурси за целите
 - соодветни (и мерливи) цели на ниво на жлезни информации и влијание се утврдуваат на сите нивоа и се разбирливи за сите во организацијата;

— ресурсите соодветно се распределуваат за тие цели, почитувајќи ги транспарентните цврсти начела за финансиско управување;

— одговорноста за тие цели е јасна.

(в) Планирање на процесот за спроведување

— јасно планирање на потребните чекори за реализирање на целите- вклучувајќи навременост и одговорност за секој чекор, а кога е потребно се донесуваат и анализи на критичните ситуации.

3. КОНТРОЛНИ АКТИВНОСТИ

За последна внатрешна контрола потребни се следниве постапки, или оние постапки кои нудат еднакви гаранции:

A. ЗАДНИЧКИ ПОСТАПКИ

Генерално, се донесуваат соодветни постапки за да се обезбеди:

(а) двојна проверка на сите чекори во трансакцијата (претходна и последователна) и кога различни задачи во текот на истата трансакција се распределуваат на различен персонал да се обезбедат одредени врстени контроли по автоматски пат.

(б) одговорноста е поддржана со активен надзор преку одговорно управување со задачите кои им се делегираат на вработени со пониско звање (вклучувајќи годишни изјави за гаранција од вработените со пониско звање) – и не се смета исклучиво за пасивен или теоретски концепт.

(в) исклучоците (меѓу другото, исклучоците кај вобичаените постапки кои се одобрени на соодветно ниво, неodobрените исклучоци и пропусти во контролата секогаш кога се откриени) секогаш се евидентираат, впишуваат, ревидираат на соодветни нивоа и се соопштуваат.

(г) евидентирањето на секоја слабост на внатрешната контрола идентификувана од кој било извор и одговорите од управителите се регистрираат и проследуваат.

(д) значајните ризици за континуираност (на пр. во смисла на губење на податоци, отсуство на лица итн.) се идентификуваат и се подготвуваат планови за непредвидени случаи.

(ф) секоја промена на постапките и програмата, а особено оние кои се однесуваат на финансиските одредби, се регистрира, а прирачните, упатствата, базите на податоци и контролните листови навремено се ажурираат.

Б. ПОСТАПКИ ЗА ОДОБРУВАЊЕ НА БАРАЊАТА ЗА ДОДЕЛУВАЊЕ СРЕДСТВА И БАРАЊАТА ЗА ИСПЛАТА

Кога е соодветно, вклучените структури, органи и тела на системите за управување и контрола како што е дефинирано од 6 до 8 од Рамковната спогодба ги донесуваат следниве постапки или оние кои нудат еднакви гаранции:

- (а) Тие утврдуваат детални писмени постапки за прием, регистрација и обработка на барањата за одобрување на проекти, барања за исплата, фактурите и документите за докажување и извештаите за контрола, вклучувајќи опис на сите документи кои ќе се користат. Тие постапки обезбедуваат да само барањата за исплата или избраните проекти кои ги исполнуваат критериумите за избор на проекти ќе се обработуваат и осигуруваат чување на проектното досие со сите релевантни документи за ревизија на проектот.
- (б) Секое лице одговорно за одобрување има на располагање детална контролна листа за проверките кои треба да ги изврши и во документите за докажување на барањето вклучува потврда дека таквите проверки се извршени. Ваквата потврда мора да биде направена по електронски пат како предмет на барањето за контрола наведени во точка 5. Треба да има и доказ дека извршената работа е ревидирана од страна на вработен на повисоко ниво. Анализата, оценката и одобрувањето на проектите се евидентира во писмена форма. Анализата на проектот се раководи според начелата за стабилно финансиско управување.
- (в) Определено барање за доделување средства или барање за исплата се одобрува по извршување на доволен број на проверки за да се потврди дека истото е во согласност со спогодбите. Тие проверки ги вклучуваат проверките кои се налагаат со регулативата која ја регулира конкретната мерка за која се бара помош и оние кои се потребни во согласност со член 28 од Рамковната спогодба за да се спречи и открие измама и неправилност особено во однос на постојните ризици.
- Како дел од функцијата за одобрување, барањата се предмет на проверки кои вклучуваат почитување на условите и критериумите, квалификуваност, целосност на документите, правилност на документите за докажување, датум на прием. Сите проверки кои треба да се спроведат се наведуваат во контролниот лист и нивното извршување се потврдува за секоја апликација и побарување, или за секоја група на апликации или побарувања.
- Во однос на обезбедените услуги и стоки, контролата се состои од:
- (i) контрола на документацијата: за да се обезбеди дека податоците за квантитетот, квалитетот и цената на стоките или на услугите на фактурата се сложуваат со оние кои се наредани;
 - (ii) физичка контрола: за да се обезбеди дека квантитетот и квалитетот на стоките или на услугите одговараат на оние кои се наведени во фактурата или во формуларот за барање.
- Оваа контрола на услуги или на стоки исто така може да се врши постојано во текот на реализацијата, односно, кога се вршат причините или времените исплати.
- (г) Раководството, на соодветно ниво, се известува редовно и навремено за резултатите од спроведените контроли, така што задолжителното ниво на тие контроли секогаш може да биде земено предвид пред да се порамни барањето за исплата.
- (д) Извршената работа се опишува детално во извештај кој го придружува секое барање за исплата, група на барања или, каде што е соодветно, во извештај кој опфаќа една финансиска година. Извештајот е придружан со потврда за прифатливост на одобрените барања и за карактерот, обемот и границите на извршената работа. Покрај тоа, треба да постои потврда дека се почитувани критериумите за доделување на помош и дека се исполнети сите применливи правила од спогодбите, особено правилата за јавни набавки и почитување на животната средина. Доколку некои физички и административни проверки не се опширни, туку се извршени на примерок од побарувања, се идентификуваат избраните барања, се опишува методот и се соопштуваат резултатите од сите проверки и преземените мерки во однос на разликите и неправилностите. Документите за докажување треба да бидат доволни за да обезбедат потврда дека сите потребни проверки за прифатливоста на одобрените барања се извршени.
- (ѓ) Побарувањата од барателите се обработуваат на начин кој обезбедува навременост.
- (е) Кога документите (во хартиена или електронска форма) кои се однесуваат на одобрените барања и на спроведените контроли се задржани од други тела, тие тела и соодветните структури, органи и тела на системите за управување и контрола утврдуваат постапки за да обезбедат дека е регистрирано местото на чување на сите такви документи кои се релевантни за конкретните исплати извршени од агенцијата.

(ж) Без тоа да биде во спротивност со одредбите од член 61(7), критериумите за проценување на барањата и нивниот редослед по приоритетност треба да бидат јасно дефинирани и документирани.

В. ПОСТАПКИ ЗА БУЏЕТОТ И ИСПЛАТАТА

(а) Кога е соодветно, вклучените структури, органи и тела на системите за управување и контрола како што е дефинирано во членовите од 6 до 8 од Рамковната спогодба ги донесуваат потребните постапки со цел да обезбедат државната власт да може да ги исполни своите локални договорни обврски без оглед на задолжувањата или прекините во финансирањето од Комисијата.

(б) Со постапка се обезбедува исплатите да се вршат само на крајните корисници, на нивната сметка во банка или на нивниот застапник.

(в) Исплатата се врши од банкарот на *ИПАРД Агенција* или, доколку е соодветно, владина платежна служба, или чекот се испраќа, како општо правило, во рок од три работни дена од датумот на задолжување на сметката во евра на ИПАРД. Нивна исплата не се врши во готово.

(г) Сите исплати, за кои не се извршени префрлања, мора да се вратат на сметката во евра на ИПАРД во рок од три работни дена од известувањето за нивното неизвршување. Износите кои произлегуваат од чекови кои не се реализирани во периодот на нивната важност се впишуваат во приходи на сметката во евра на ИПАРД во рок од три работни дена од известувањето за нивното неизвршување.

(д) Одбрувањето на лицето кое го врши истото и/или неговиот претпоставен може да се врши по електронски пат, под услов да е обезбедено соодветно ниво на безбедност на тие средства и идентитетот на потписникот да е внесен во електронските записи.

(е) Постапките обезбедуваат постоењето и правилноста на националниот кофинансирачки елемент да биде потврдено.

Г. ПОСТАПКИ ЗА СМЕТКОВОДСТВО

(а) Структурите, органите и телата на системите за управување и контрола донесуваат целосни и транспарентни сметководствени постапки следејќи ги меѓународните општоприфатени сметководствени стандарди и сите улагства за примена на овие стандарди утврдени од Комисијата.

(б) Тие утврдуваат детални постапки за да обезбедат кварталните и годишните изјави да бидат целосни, точни и навремени и дека се откриваат и поправаат сите грешки и пропусти, особено преку проверки и усогласувања (кога е возможно со информации од трета страна) кои се вршат во интервали кои не се подолги од три месеци. Се обезбедува целосна евиденција на ревизија за секоја ставка внесена во сметките.

(в) Сметководствените постапки на *ИПАРД Агенција* обезбедуваат дека сметководствениот систем може да ги произведе вкупните трошоци, направените расходи, делумните исплати и исплатите на билансот, и тоа во евра и во националната валута, за секоја подрачна служба и за секој проект, спогодба или мерка и подмерка. Се утврдуваат рокови за откажување на обврските кога работата не е завршена во рамките на договорениот распоред. Таквите откажувања соодветно се регистрираат во сметководствениот систем.

Д. ПОСТАПКИ ЗА ЗАДОЛЖУВАЊА

Сите критериуми предвидени во точките од А до Г се применуваат *mutatis mutandis*, на даночните обврски, заплетените гаранции, вратените плаќања, итн. кои агенцијата треба да ги наплати во име на ИПАРД Програмата.

ТАРД Агенција воспоставува систем за признавање на сите должетни суми и за реализирање во рамките на дозволената лимитна сума. Книгата на должници се проверува во редовни интервали и се преземаат активности за наплата на долговите кои се неподмирени, особено во случај на пленети гаранции и вратени плаќања. Без тоа да биде во спротивност со член 44(9) или кои било национални одредби за враќање на долгови, секој финансиски придонес платен на Заедницата во однос на овие суми, вклучувајќи неправилности се отпишува на крајот на втората година по неговото звидентирање во книгата на должници и се фондира на буџетот на Заедницата како што е предвидено во член 55.

ТАРД Агенција може да ја делегира наплатата на одредени категории на враќање на средства на други тела, под условите наведени во точка 1В, прилагодени како што е одветно и под дополнителниот услов кој тие други тела редовно и навремено ѝ го соопштуваат на агенцијата за ИПАРД Агенција, најмалку еднаш месечно, на сите признаени приходи и добиели парични средства.

РЕВИЗОРСКА ТРАГА

Информациите за документираниот доказ за одобрување, сметководство и исплата на побарувањата и справување со долгови се ставаат на располагање со цел во секое време да биде обезбедена доволно детална ревизорска трага.

Ководството, на соодветно ниво, се известува редовно и навремено за резултатите од спроведените контроли, така што задоволителното ниво на тие контроли секогаш може да биде земено предвид пред да се исплати барањето.

Тие цели, структурите, органите и телата на системите за управување и контрола како што е дефинирано во член 9 ги воспоставуваат постапките за да обезбедат чување на сите документи потребни за гарантирање на соодветна ревизорска трага.

АКТИВНОСТИ ЗА СЛЕДЕЊЕ

ТЕКОВНО СЛЕДЕЊЕ ПРЕКУ АКТИВНОСТИ ЗА ВНАТРЕШНА КОНТРОЛА

Активностите за внатрешна контрола најмалку ги опфаќаат следниве области:

-) надзор на стручните служби и делегираните тела одговорни за извршување на контролите и другите функции за обезбедување соодветна примена на регулативите, упатствата и постапките.
-) започнување системски промени со цел општо подобрување на системите за контрола.
-) ревидирање на барања за исплата и барања доставени до структурите, органите и телата на системите за управување и контрола како што е дефинирано во членовите 9 и 10 од Рамковната спогодба како и други информации кои укажуваат на сомнение за неправилности.

Жовното следење е вградено во вообичаени, повторливи функционални активности. Дневните активности и контролните активности на сите нивоа постојано се следат за да се обезбеди доволно детална ревизорска трага.

Б. ОДДЕЛНИ ОЦЕНУВАЊА ПРЕКУ СЛУЖБА ЗА ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА

За секое од различните тела во својот состав, структура, органи и тела на системот за управување и контрола како што е дефинирано во членовите од 6 до 8 од Рамковната спогодба, се донесуваат следниве постапки:

- (а) Службата за внатрешна ревизија е независна од другите сектори и поднесува извештаи директно до највисоката управувачка структура.
- (б) Службата за внатрешна ревизија проверува дали постапките донесени од соодветните структури, органи и тела на системите за управување и контрола и измените на истите, се доволни за да обезбедат потврдување на усогласеност со спогодбите, дали функционирањето на нивните системи на пониски-нивоа е ефикасно и дали сметките се точни, целосни и навремени. Проверките можат да бидат ограничени на избрани мерки и подмерки и на примероци од трансакциите под услов ревизорскиот план да обезбедува да сите значителни области, вклучувајќи ги секторите и телата одговорни за одобрување и оние сектори и тела на кои им биле делегирани функциите, се опфатени за период кој не е подолг од пет години. Може да вклучува некои последователни проверки на трансакции, но повеќе треба да се насочи на ефективностата и ефикасноста на моделот на системот и организацијата.
- (в) Работата на службата за внатрешна ревизија се врши во согласност со меѓународно прифатените стандарди за ревизија, се евидентира во работни документи и како резултат има извештаи и претораки упатени до највисоката управувачка структура.
- (г) Ревизорските планови и извештаи се ставаат на располагање на ревизорското тело, на соодветно овластените службеници или претставниците на НКА и НАО и на соодветно овластените застапници или претставници на Заедницата за спроведување на финансиски ревизии и исклучиво заради оценување на ефективностата на функцијата на внатрешна ревизија.

5. ИНФОРМАЦИИ И КОМУНИКАЦИЈА

А. КОМУНИКАЦИЈА И ЈАВНО ПРЕТСТАВУВАЊЕ

- (а) Структурите, органите и телата за системите за управување и контрола како што е дефинирано во членовите од 6 до 8 од Рамковната спогодба ги донесуваат неопходните постапки за да обезбедат да секоја промена во регулативите на Заедницата, особено промените во стапките на помош или условите за доделување помош, е евидентирана и дека насоките, базите со податоци и списоците за проверки навремено се ажурираат.
- (б) Сите предложени измени во режимите за плаќање и спроведување на системот за управување и контрола по нивното акредитирање и пренесување на правото за управување се доставуваат до надлежниот(-ите) национален(-ни) орган(-ни) и до Комисијата, со примерок до ревизорското тело, за проверка и одобрување пред нивното спроведување.
- (в) ИПАРД Агенцијата обезбедува соодветно јавно претставување за достапност на помошта, додека Телото за управување го следи и гарантира во таа смисла исполнувањето на обврските поврзани со јавното претставување. Ова јавно претставување треба да се однесува на финансирањето на Заедницата и да биде насочено кон можните управители и извршители на проектот со цел да се добие колку што е можно поширок избор на можни управители и извршители на проектот. Стандардните формулари за аплицирање со јасни упатства за пополнување и условите за квалификување се составуваат пред пуштање во функција на програмата. На погенерирајќите крајни корисници или на финалните корисници не им се наметнуваат никакви давачки за информации, вклучувајќи ги формуларите за аплицирање поврзани со ИПАРД Програмата. Оваа одредба не е во спротивност со примената на давачки кои воопшто се наметнуваат во останатиот дел од стопанството.

Б. СИГУРНОСТ НА ИНФОРМАТИЧКИТЕ СИСТЕМИ

ишна безбедносна политика за информатичка технологија се развива врз основа на одобрена стратегија за информатичка и комуникациска технологија за да се обезбеди рливост, целокупност и достапност на сите податоци.

Сигурноста на информатичките системи се темели на критериумите утврдени во верзијата која се применува во соодветната финансиска година на Организацијата на меѓународни стандарди 17799/Британски стандард 7799: Кодекс за примена за Управување со безбедноста на информатиките (BS ISO/IEC 17799) и сите упатства за примена на овие стандарди утврдени од Комисијата.

Безбедносните мерки се прилагодуваат на административната структура, персоналот и технолошките услови на секоја одделна структура, орган или тело на системите за управување и контрола. Финансиските и технолошките напори се пропорционални со тековните ризици кои се преземаат.

ИЗВЕСТУВАЊЕ

Се воспоставува соодветен систем за управување со информатиките со цел брзо добивање на соодветни податоци и извештаи за спроведувањето на ИПАРД Програмата.

Постапки за редовно поднесување на извештаи на соодветни нивоа за ефикасноста и ефективноста на внатрешната контрола, кои обезбедуваат целиот персонал на сите нивоа да добива соодветни и редовни информатии за да може да ги исполнува своите задачи.

Имите поврзани со размената на соодветните податоци и извештаи треба да бидат договорени не подоцна од назначувањето на структурите, органите и телата дефинирани во 16 од Рамковната спогодба.

АНЕКС II
ФОРМУЛАР Г1- ИЗЈАВА ЗА РАСХОДИ И ПРИХОДИ

мерка/оска	скратен назив	исплати	враќања на средства/корекции од ИПАРД	побарани од ИПАРД	прегледување и одобрување на износите на сметките	привремени намалувања	пресметана исплата	10				
								1	2	3	4	5
		јавен расход	ИПАРД	јавен расход	ИПАРД	повторно користење	финансиски план за вишокот	барате на информации	10			
		да се пополни од земјата-корисничка	автоматски се пресметува од Комисијата	да се пополни од земјата-корисничка	автоматски се пресметува од Комисијата	повторно користење	не се користе повторно	да се пополни од Комисијата	автоматски се пресметува од Комисијата			
101	инвестиции во земјоделски стопанства											
102	поддршка за формирање на групи производители											
103	инвестиции за преработката и продажбата на земјоделските и рибарските производи											
104	вкупно подобрување на ефикасноста на пазарот и спроведување на стандардите на Заедницата											
201	активности за подобрување на животната средина и на природата											
302	подготовка и спроведување на месните стратегии за рурален развој											
301	Подобрување и развој на руралните стопански дејности											
302	диверсификација и развој на руралните стопански дејности											

302 подобрување на обуката вкупно оска 3	развиј на руралните стопански дејности техничка помош	
	вкупна помош	

АНЕКС III

ФОРМУЛАР Г2- ГОДИШНИ ИЗЈАВИ НА СМЕТКИ ЗА ФИНАНСИСКАТА ГОДИНА (.....)

(да се испрати заедно со документите кои се потребни, според членовите 50 и 51 од Секторската спогодба до Европската комисија, Генерален директорат за земјоделство (ИПАРД)- European Commission, DG AGRI, (IPARD), Rue de la Loi 130, BE – 1049 Brussels)

Програма за ИПАРД:

Одлука(-и) на Комисијата бр. од (како што е последен пат изменета со Одлуката бр. од))

Референтен број на Комисијата (ЩИ):

Подолупотпишаниот,, како Национален координатор за авторизација кој ја претставува Република Македонија како што е предвидено во Спогодбите склучени помеѓу Република Македонија и Комисијата, со ова изјавува дека вкупните прифатливи трошоци во согласност со програмата направени од (1/1/година до 31/12/година) изнесува евра.

Деталите поврзани со овие трошоци се дадени во табелата која е во прилог и претставуваат составен дел на оваа изјава.

Исто така, изјавувам дека мерките напредуваат со задоволителна стапка во согласност со целите утврдени во Програмата и дека документите за докажување се и остануваат да бидат на располагање како што е предвидено во член 48 од Секторската спогодба.

Јас изјавувам дека:

1. Наведувањето на расходи е точно. Истото се темели на сметките на ниво на посебни проекти и е поддржано со документи како доказ.
2. Исплатите кон крајните корисници беа извршени без каква било специфична давачка, одбиток или задржување на кој било износ што би можело да го намали износот на финансиската помош на која истите имаат право.
3. Јас проверив дека трошоците кои се пријавени како прифатливи се направени во согласност со Програмата, ПСФ, Одлуката (-ите) на Комисијата наведени во членовите 25, 53 и 54 од Секторската спогодба како и начелата за стабилно финансиско управување.
4. Изјавата ги содржи сите долгови кои беа регистрирани за помалку од две години. Вкупниот износ на овие долгови на крајот на годината на која се однесува оваа изјава изнесува евра.

5. Обемот на средствата на Заедницата во сметката во евра на ИПАРД на крајот од годината на која се однесува оваа изјава изнесува евра.
6. Конвертирањето на националната валута и еврото се извршени во согласност со одредбите од член 45 од Секторската спогодба.
7. Каматите кои произлегоа со финансирањето од Заедницата се утврдени и регистрирани во согласност со одредбите од член 45 од Секторската спогодба.
8. Информациите од прегледите и одобрувањата на сметките, како што е наведено во член 51 од Секторската спогодба, се потврдени и испратени до Комисијата на време.
9. Формата и содржината на годишните сметки, како што е наведено во член 50 од Секторската спогодба и сметководствените информации, како што е наведено во член 52 од Секторската спогодба, се утврдени во согласност со Меѓународните општоприфатени сметководствени стандарди и сите упатства за примена на тие стандарди утврдени од Комисијата.
10. Документите за докажување се и ќе останат на располагање како што е предвидено со член 51 од Секторската спогодба. Тие се отворени за проверка.

Оваа изјава за сметките содржи нумерирани страници.

Оваа изјава е направена од:
(датум, печат и потпис на раководителот на националниот фонд)

Изјавата е направена врз основа на финансиските износи обезбедени од страна на:
(датум(-и), печат(-и) и потпис(-и) на сметководителот во ИПАРД Агенција и/или во националниот фонд)

Потврдено од:
(датум, печат и потпис на националниот координатор за авторизација во име на Република Македонија)

Во, (Датум)

ФОРМУЛАР Г2- ГОДИШНА ИЗЈАВА НА СМЕТКИ ЗА ФИНАНСИСКАТА ГОДИНА (ГОДИНА)
Европска Комисија – ИПАРД

Програма за ИПАРД:

ЦЦИ број:

мерка/оска	скратен назив	дел на Заедницата побаран од ИПАРД во кварталните изјави за финансиската година (ГОДИНА)
		<i>да се пополни од земјата-корисничка</i>
101 инвестиции во земјоделски стопанства		
102 поддршка за формирање на групи производители		
103 инвестиции за преработката и продажба на земјоделски и рибарски производи		
вкупно приоритетна оска 1	подобрување на ефикасноста на пазарот и спроведување на стандардите на Заедницата	
201 активности за подобрување на животната средина и на природата		
202 подготовка и спроведување на локалните стратегии за рурален развој		
вкупно оска 2	подготвителни активности	
301 подобрување и развој на руралната инфраструктура		
302 диверсификација и развој на руралните стопански дејности		
303 подобрување на обуката		
вкупно оска 3	развој на руралното стопанство	
		техничка помош
вкупна помош		
вкупен износ на заостанат долг на 31.12 (ГОДИНА)		
завршен биланс на сметката во евра на ИПАРД на 31.12 (ГОДИНА)		

АНЕКС IV

ПРОГНОЗА НА ПЛАЌАЊА

**ПРОГНОЗИ ЗА ИЗНОСОТ ШТО ТРЕБА ДА СЕ ИСПЛАТИ ОД ИПАРД
КОИ СЕ ДОСТАВУВААТ НАЈДОЦНА ДО 28 ФЕВРУАРИ**

Проценка на износите во евра кои треба да се исплатат од ИПАРД во годината „n“ за:			
програма	јануари- март	април-јуни	јули-септември
Проценка на износите во евра кои треба да се исплатат од ИПАРД во годината „n+1“ за:			
октомври-декември	јануари- март	април-јуни	јули-септември

АНЕКС V

ФИНАНСИСКА ИДЕНТИФИКАЦИЈА

ФИНАНСИСКА ИДЕНТИФИКАЦИЈА

ИЗЈАВА ЗА ТАЈНОСТ http://ec.europa.eu/budget/execution/fiers_fr.htm

НАЗИВ НА СМЕТКАТА

**НАЗИВ НА
СМЕТКАТА ⁽¹⁾**

АДРЕСА

ГРАД

Република
Македонија

**ПОШТЕНСКИ
КОД**

**КОНТАКТ
ТЕЛЕФОН
ЕЛЕКТРОНСКА
ПОШТА**

ФАКС

БАНКА

**НАЗИВ НА
БАНКАТА**

**АДРЕСА НА
ФИЛИЈАЛАТА**

ГРАД

Република
Македонија

**ПОШТЕНСКИ
КОД**

**БРОЈ НА
СМЕТКАТА
ИБАН ⁽²⁾**

ЗАБЕЛЕШКИ:

**ПЕЧАТ НА БАНКАТА + ПОТПИС НА ПРЕТСТАВНИКОТ
НА БАНКАТА**
(вата се задолжителни) ⁽³⁾

**ДАТУМ+ПОТПИС НА ИМАТЕЛОТ НА
СМЕТКАТА**
(задолжително)

ДАТУМ

-) Името и називот под кој е отворена сметката, а не името на овластениот застапник.
-) Доколку ИБАН кодот (меѓународниот број на сметка) се применува во земјата во која се наоѓа вашата банка
-) Пожелно е да се приложи примерок од последниот банкарски извештај, во кој случај не се потребни печат на банката и потпис на претставникот на банката. Потписот на сопственикот на сметката е задолжителен во сите случаи.

Член 3

Министерството за финансии и Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство се определуваат како надлежни органи на државната управа што ќе се грижат за извршување на Спогодбата меѓу Владата на Република Македонија и Комисијата на европските заедници за правилата за соработка во однос на финансиската помош од ЕК на Република Македонија и спроведување на помошта според Компонента V (IPARD) од Инструментот за претпристапна помош.

Член 4

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”.